

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

VIII. évf. 6. szám
1997. december
90,— Ft

*Karácsonyi
mesejáték*

*Erőszakmentesség
az ókori egyházban*

*Gondolatok
a másságról*

*A fundamentalizmus
anatómiája*

*Interjú
Berényi Ritával*

*Bulányi György
fölmentése*

Moha-mese

Novellák

*Volt egyszer
egy villamos*

A mumik fenyője

Mesejáték a hemulikról, mumikról és motyókról

ÉBRESZTŐ

HEMULI (*A tetőn áll és a havat kapargatja*): Ez a ronda hó! (*Sárga kesztyűjét lehúzza*) Teljesen átázott a meleg kesztyűm! (*Leteszi a kéményre, sóhajt és tovább kaparász*) Hol a csodában van ez a tetőablak!? (*Megtalálja*) Na végre megvan! (*Lenéz*) Azok meg ott lent csak heverésznek, meg alusznak. Alusznak, alusznak, meg alusznak! Ezek a mumik! Mások meg halálra dolgozhatják magukat a karácsony miatt!

MUMICSALÁD (*Takaró alatt téli álmát alussza*)

HEMULI (*Töpreng*): Nem emlékszem, kifelé vagy befelé nyílik az ablak. (*Megpöcögtei, az rögtön lecsapódik*) Jaj! (*Kis híján beesik*) Majd beestem a mumik padlására a sok lim-lom közé. (*Nagyon dühös*) A kesztyűm! Nem emlékszem, hová tettem a kesztyűmet! Holott roppantul kötődöm éppen ehhez a kesztyűhöz! (*Dübörög lefelé a lépcsőn, feltépi az ajtót és bekiált*) Hé, jön a karácsony! Elegem van belőletek és az alvásotokból. Mire jó ez a téli álom?! Tavaszról meg nyárról álmodozni! A karácsony meg bármely pillanatban itt lehet! (*Lerántja a Mumifiúról a takarót*)

MUMIFIÚ (*Visszahúzza a takarót, álmosan motyogja*): Itt a tavasz?

HEMULI (*Csendesen*): Tavasz? Tavasz?! Karácsony! Nem érteđ? Karácsony!! Még nem szereztem be semmit és nem rendeztem el semmit. Azt sem tudom, hol áll a fejem, és erre ideküldtek, hogy ássalak elő benneteket A kesztyűm meg minden bizonynal elveszett. Mindenki összevissza szaladgál, mint a bolond, és még semmi sincs készen. (*Ránt egyet a takarón, majd visszatrappol a lépcsőn, kimászik a tetőablakon*)

MUMIFIÚ (*Felkelti Mumimamát, ijedten*): Măma, ébredj fel! Azt mondják, valami borzasztó dolog történt. Karácsonynak hívják.

MUMIMAMA (*Elődugja az orrát*): Mít beszélsz?

MUMIFIÚ: Nem nagyon tudom. De semmi sincs elrendezve, valami elveszett, és mindenki összevissza szaladgál, mint a bolond. Talán megint árvíz van. (*Óvatosan megrázza Mumilányt, és súgja*) Ne ijedj meg, de szörnyű dolgok történtek!

MUMIPAPA (*Felül*): Szörnyű dolgok. Szörnyű dolgok. (*Nyugtatóan*) Nyugodjatok meg, mindenekelőtt nyugodjatok meg. (*Felkel, megnézi az órát*) Még októberben megállt. (*Felhúzza, igazít rajta*)

MUMIFIÚ (*Magyaráz*): Egy hemuli járt itt. A tetőablakon jött be. Itt a nedves lábnyoma. Menjünk ki a ház tetejére!

MUMICSALÁD (*Felkászálódnak, követik a hemuli lábnyomát*)

ZENE

I. A HEMULI NAGYNÉNJE

MUMILÁNY (*Felnéz az égre*): Az ég kék, mint rendszeren.

MUMIFIÚ: A tűzokádó hegy nem működik.

MUMIMAMA: A völgy meg terítve van vattával, de befedte a hegyet is, a folyót is és az egész házat.

MUMIFIÚ: És hideg van.

MUMILÁNY: Hidegebb, mint áprilisban.

MUMIPAPA (*Meglepetten kérdezi*): Ezt hívják karácsonynak? (*Mancsába veszi a vattát, úgy nézi*) Vajon ez a földből nőtt ki? (*Töpreng*) Vagy az égből szakadt le? Ha egyszerre esett le, az elég kellemetlen lehetett.

MUMIFIÚ: De apa, hiszen ez hó. Én tudom, hogy ez hó, és hogy nem egyszerre esik le.

MUMIPAPA: Igen? (*Elgondolkodik*) De azért mindenestre kellemetlen.

HEMULI NAGYNÉNJE (*Szánkóján fenyőfával elvágat előttük*): Na, csakhogy felébredtetek. (*Egykedvűen*) Ügyeljetek, hogy a sötétség beállta előtt beszerezzétek a fenyőfát.

MUMIPAPA: De miért?

NAGYNÉNI (*Vállá fölé, miközben elszelel*): Nincs nekem időm magyarázkodni!

MUMIFIÚ: Ez a hemuli nagynénje volt.

MUMILÁNY: A sötétség beállta előtt. (*Súgva*) Azt mondta, a sötétség beállta előtt. Az a veszélyes akkor ma este jön.

MUMIPAPA (*Töpreng*): Úgy látszik, a fenyőre védelmül van szükségünk. (*Legyint*) Én nem értek semmit.

MUMIMAMA (*Alázatosan*): Én sem. De vegyetek sálát és papucsot, amikor azért a fenyőért mentek. Addig én megpróbálok begyűjtani a cserépkályhába.

ZENE

II. KAMPSZU

MUMIFIÚ: Apa, miért másztunk át a Kampszu kerítésén, mikor neked is van fenyőerdő?

MUMIPAPA: Van, van, és nagyon büszke vagyok rá. Éppen ezért. Kampszunak viszont biztosan nincs szüksége erre a nagy fenyőre.

MUMILÁNY: Ma este jön a fenyegető szerencsétlenség. Papa, minek ez a fenyő?

MUMIFIÚ: Az ágai közé kell majd bújnunk, vagy micsoda?

MUMIPAPA: Nem tudom. (*Vállára veszi a fát*) Én ebből az egészből semmit sem értek. (*Elindulnak*)

MUMIFIÚ (*Észreveszi Kampszut*): Vigyázatok, jön Kampszu!

MUMILÁNY (*Álmélkodva*): Hogy megrakodott dobozokkal, csomagokkal!

MUMIFIÚ: Csak észre ne vegye, hogy az ő fája!

KAMPSZU: Mindig ez a veszekedés, meg a tömeg. Ezeknek a nevetlen sünöknek nem lenne szabad megengedni. És éppen mondtam Miskának, hogy ez szégyen. (*Elrohan előttük*)

MUMIPAPA (*Reménytelenül utána kap Kampszu bundagallérjának*): A fenyő! Mit kell csinálni a fenyővel?

KAMPSZU: A fenyővel... (*Ismélti rémületen*) a fenyővel? Jaj, de szörnyű! Nem, nem élelem túl, hiszen ezt még föl kell öltöztetni. Hogy lesz rá időm? (*A hóba ejti csomagjait, sapkája az orrára csúszik, majd nem bírva fakad idegességében*) Jaj, a csomagok, a sapkák! Brühühü. (*Elrohan*)

MUMIPAPA (*Fejét csóválja*): Nem értem, semmit sem értek. (*Vállára veszi a fenyőt és elindulnak haza*)

ZENE

III. EGY KIS MOTYÓ

MUMIMAMA (*Ellenőrzést tart*): A havat ellapátoltam a tornácról. Kikészítettem a menőövet és az aszpirint, az apa puskáját és a meleg takarókat. Sohasem lehet tudni!

EGY KIS MOTYÓ (*A dívány szélén ül és teát iszik*)

MUMIPAPA, MUMIFIÚ, MUMILÁNY (*Bejönnek, nézik a kis Motyót*)

MUMIMAMA (*Mentegetőzik*): Ó egy kis Motyó. A tornác alatt ült a hóban. Olyan szánnivaló volt. Behívtam egy kis forró teára.

MUMILÁNY (*A Motyóhoz megy*)

MUMIPAPA (*Elnézően bólint, leveszi válláról a fenyőt*): Na, itt a fenyő! Csak tudnám, mire használják. Kampszu azt állítja, hogy föl kell öltöztetni.

MUMIMAMA (*Aggodalmasan*): Nincsenek nekünk olyan nagy ruháink. Mit akar ezzel mondani?

KIS MOTYÓ (*Felkiált*): Jaj, de gyönyörű! (*Zavarában félrenyeli a teát, elborzadt, hogy hátha valami rosszat mondott*)

MUMILÁNY: Tudod-e, mivel kell felöltöztetni a fenyőt?

KIS MOTYÓ (*Elpirul, odasúgja*): Szép díszekkel. A lehető legszebbre. Legalábbis úgy hallottam. (*Úgy zavarba jön, hogy eliakarja a szemét, feldönti a teáscsészét és eltűnik az ajtóreszen*)

MUMIPAPA (*Gondterhelten leül*): Most legyetek egy kicsit csendben, hogy gondolkodni tudjak. Ha egyszer egy fenyőt a lehető legszebbre kell díszíteni, akkor nemigen használják búvóhelyül. Hanem biztosan azzal engesztelik ki azt a Veszélyest. Nekem már kezd világo-sodni.

ZENE (*Alatta kivonszolják a fát, a hóba állítják, tetőtől talpig teleaggatják mindenféle szépséggel: nyári kert csigaházaival, kagylóival, Mumilány nyakláncjaival, Mumimama piros selyemrőzsájával stb.*)

IV. ÚJBÓL A NAGYNÉNI

MUMILÁNY: Kész a fa.

MUMIMAMA: Nagyon szép.

MUMIFIÚ: Ezzel aztán igazán kiengesztelhetjük a tél kifürkészhetetlen erőt.

MUMILÁNY: Nézzétek, a Hemuli nagynénje jön újból.

MUMIFIÚ: Csak most ellenkező irányba hajtja a szánkóját.

MUMIPAPA: És ha lehet, még jobban siet, mint az előbb.

HEMULI NAGYNÉNJE (*Megjelenik a színen, rohan*)

MUMIFIÚ: Nézd a fenyőnket!

NAGYNÉNI (*Csodálkozva, lenézően*): Nagy ég! De ti mindig is ilyen furcsák voltatok. Most mennem kell. El kell készítenem az enniat, mire megjön a karácsony.

MUMIFIÚ (*Ismétli csodálkozva*): A karácsony? Hát az eszik is?

NAGYNÉNI (*Meg sem hallgatja*): Hát azt hiszitek, hogy meg lehet úszni a karácsonyt étel-ital nélkül? (*Türelmetlen, elrúgja magát és leszáguld a lejtőn*)

MUMIMAMA (*Ijedten*): Akkor én egész délután főzhetek.

V. ÚJBÓL A HEMULI

MUMILÁNY (*Dicsérőleg*): Mumimama, még az alkony be sem állt és már elkészültél a karácsony enniat-lójával.

MUMIMAMA: Vigyétek gyorsan a fa köré. Itt a szörp, aludttej, áfonyás lepény, tojásbab.

MUMIFIÚ: A kedvenc ételeim!

MUMIFIÚ, MUMILÁNY, MUMIPAPA (*Sűrűgve viszik a fa alá az ételeket-italokat*)

MUMIMAMA (*Megáll Mumipapa előtt*): Vajon nagyon éhes a karácsony? (*Nyugtalanul néz*)

MUMIPAPA: Aligha éhesebb, mint én. (*Bágyadtan takaróba burkolózik, leül a hóba és vacog.*) Bizony, a kis élőlényeknek mindig nagyon-nagyon udvariasan kell viselkedniük a nagy természeti erővel szemben.

MUMIFIÚ (*Kinéz a völgybe*): Papa, a völgyben egymás után világosodnak ki az ablakok.

MUMILÁNY (*Odamegy, ő is nézi*): Apró fények gyúlnak a fenyőfák alatt és az ágak között. Kinn a hótakarón is hajladoznak a lobogó lángok.

MUMIFIÚ (*Apjára néz*): Papa, nem kellene nekünk is?

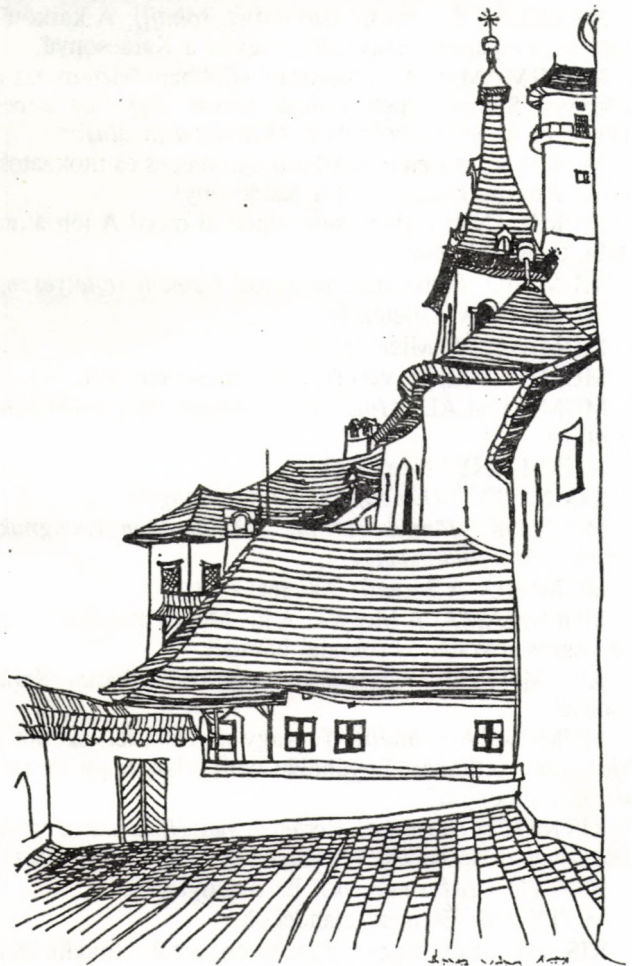
MUMIPAPA: De, az lesz a legjobb. A biztonság kedvéért.

MUMIMAMA: Bent találtak gyertyákat, szedjétek össze.

MUMIPAPA: És szúrjátok a hóba a fa köré.

MUMIFIÚ, MUMILÁNY (*Bemennek, aztán óvatosan gyújtogatják a lehegyezett gyertyákat, míg csak valódi lánggyűrű nem ég a hótakaró felett*)

MUMILÁNY (*Meggyújt egy gyertyát*): A sötétség és a karácsony kiengesztelésére!

MUMIFIÚ (*Kitekint a völgybe*): Lassacskán az egész völgy egészen elcsendesedik.

MUMIPAPA: Biztosan mindenki hazament, és otthon ülve várja a közelgő veszedelmet.

MUMIFIÚ (*Észreveszi a hemulit*): Csak egyetlen árnyék bóklászik a fák közt — a Hemulié. Hó! (*Halkan kiált*) Most már hamar itt lesz!

HEMULI (*Bejön, egy hosszú listát vizsgál, amelyen már majdnem minden név ki van húzva*): Ne zavarj! (*Fortyan föl türelmetlenül, és leül egy gyertya mellé és számolni kezd*) Papa, Mama, Kampszu, az összes unokatestvér, a legöregebb sün, a kicsinyeknek nem kell semmi. Én sem kaptam Kampszutól tavaly. Miska és a Homszu, a nagynéni. Én ebbe beleőrülök!

MUMILÁNY (*Ijedten*): Mi az? Történt velük valami?

HEMULI (*Kitör*): Ajándékok! Minden évben egyre több ajándék! (*Remegő kézzel nagy keresztet húz listájára és továbbtántorog*)

MUMIFIÚ: Várj! Magyarázd meg! És a kesztyű is.

HEMULI (*Eltűnik*)

MUMILÁNY: Eltűnt a sötétben, mint mindenki más, aki siet és majd belebolondul abba, hogy jön a karácsony.

MUMIMAMA: Azt mondta, az ajándékok! Menjünk, keressünk mi is ajándékokat.

ZENE

VI. ÚJBÓL A MOTYÓK

MUMIPAPA (*Nagy dobozt visz a fa alá, tetejére felírta: KARÁCSONYNAK!*): A legjobb csukázó úszómat, amit ebben a nagyon szép dobozban tartottam, ezt adom a Karácsonynak dobozostul.

MUMILÁNY (*Leveszi karkötőjét, sóhajt*): A karkötőmet selyempapírba csavarom, legyen a Karácsonyé.

MUMIMAMA: A legtitkosabb fiókban őriztem ezt a könyvet. Színes képek vannak benne. Egyetlen képes könyv ez az egész völgyben. (*Leteszi a fa alá*)

MUMIFIÚ: Az én ajándékom különleges és titokzatos, senki meg ne nézze, csak a Karácsony!

MUMILÁNY: Nekem sem mutatod meg? A téli álom után, tavasszal sem?

MUMIFIÚ: Senki meg ne lássa! (*Ismétli rejtélyesen*)

MUMIPAPA: Üljetek le.

MUMILÁNY: Miért, papa?

MUMIFIÚ: Hogy várjuk a szerencsétlenséget.

MUMICSALÁD (*Mind várnak, néznek félelemmel mindenfelé*)

MUMILÁNY: Nem jön!

KIS MOTYÓ (*Előbújik a farakás mögül*)

MOTYÓK (*Jönnek sorban, mindannyian vacognak, szürkéek és szánalmasak*)

MUMIFIÚ: A Motyó! Aki teát ivott.

MUMIMAMA: A Motyók. A kis Motyó magával hozta az összes rokonát és rokonai barátait.

KIS MOTYÓ (*Szégyenlősen súgja*): Kellemes Karácsony!

MUMIPAPA (*Előlép*): Te vagy az első, aki szerint a karácsony kellemes. Egyáltalán nem félsz, hogy mi történik, ha megjön?

KIS MOTYÓ (*Motyog*): Hiszen itt van! (*Rokonaival együtt leül a hóba*) Nézzhetjük? Csodálatosan szép fenyőtök van.

MOTYÓ I (*Ábrándosan*): És mennyi étel.

MOTYÓ II: És igazi ajándékok.

KIS MOTYÓ: Egész életemben arról álmodoztam, hogy mindezt megláthatom egyszer. (*Sóhajt*)

CSEND. HALK KARÁCSONYI ZENE

MUMILÁNY: Milyen csend van. (*Feláll*) A gyertyák mozdulatlan lánggal égnek a békés éjszakában.

MUMIFIÚ: A Motyók is milyen csendben ülnek.

MUMIMAMA: Csodálatukat, vágyódásukat érezni lehet. Egyre erősebben és erősebben. (*Közelebb húzódik Mumipapához és odasúgja*) Ugye szerinted is?

MUMIPAPA: Igen, de ha... (*Emlékezteti*)

MUMIFIÚ: Mindenesetre! (*Gondolkodik*) Ha a karácsony megharagszik, bemenekülhetünk a tornácra.

MUMIMAMA, MUMILÁNY (*Bólogatnak*)

MUMIFIÚ (*A Motyókhoz fordul örömmel*): Parancsoljatok! Minden a tiétek!

KIS MOTYÓ (*Felemelkedik, alig hisz a fülének*) Miénk? (*Óvatos léptekkel a fenyő felé indul*)

MUMILÁNY: Minden a tiétek!

MOTYÓK (*Kis Motyó nyomában rokonai, barátai egész sora megy a fenyő alá*)

KIS MOTYÓ (*Megáll a fa alatt*): Még a bajszom is reszket az áhíttától. De hisz még sohasem volt saját karácsonyunk!

MUMIPAPA (*Nyugtalanul nézdegél körül*): Legjobb, ha mi most eltűnünk.

MUMIMAMA: Igen. Kapkodjuk fürgén a mancsainkat!

MUMIFIÚ: Menjünk a tornácra!

MUMILÁNY: Bújjunk az asztal alá!

MUMICSALÁD (*Kifutnak, kis idő után visszalopakodnak*)

MOTYÓK (*Esznek, isznak, a csomagokat bontogatják*)

MUMIFIÚ (*Óvatosan*): Semmi sem történt.

MUMIPAPA: A motyók esznek, isznak, a csomagokat bontogatják.

MUMIMAMA: Sosem érezték még ilyen jól magukat.

KIS MOTYÓ (*Felvesz egy gyertyát, felmászik a fenyőhöz, az ágra erősíti*)

MOTYÓ NAGYBÁCSI (*Megállapítja*): A fa csúcán egy nagy csillagnak kellene lennie.

KIS MOTYÓ (*Felnéz*): Azt hitted? (*Elgondolkodva nézi Mumimama vörös rózsáját*.) Vörös rózsá?! Talán nem is olyan nagy a különbség. Csak a szándék legyen helyes.

MUMIMAMA (*Súgva*): Csillagot kellett volna szereznünk. De hisz az lehetetlen.

MUMILÁNY: Dehogy. Nézzétek! (*Felnéz az égre*) A messze és sötét égen hihetetlen sok csillag van. Ezerszer több, mint nyáron. S a legnagyobb pont a mi fenyőnk fölött ragyog.

MUMIMAMA (*Bágyadtan*): Én most egy kicsit álmos vagyok. És nem is bírok már azon gondolkodni, mit is jelent mindez. De úgy látszik, baj nélkül fog lezajlani.

MUMIFIÚ (*Bátran*): Semmi esetre sem félek többé a Karácsonytól. Hemuli, Kampszu meg a nénikéjük biztosa az egész dolgot valahogy rosszul fogták föl.

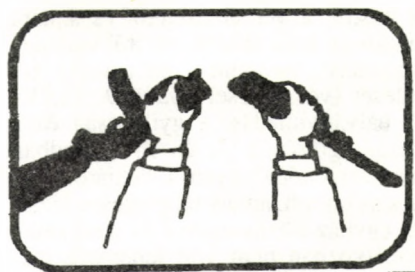
MUMIPAPA: Rosszul bizony. De úgy látom, mi vissza is vonulhatunk, hogy folytassuk téli álmunkat, míg csak meg nem érkezik a tavasz.

MUMILÁNY (*Visszafut, hozzá a Hemuli sárga kesztyűjét*): A Hemuli kesztyűje. Ide teszem a tornác mellvédjére, ahol rögtön észreveheti.

MOTYÓLÁNY, MOTYÓFIÚ (*A fa alatt Mária és József-szerűen megáll egy pillanatra*)

FELCSENDÜL A KARÁCSONYI ÉNEK

Tove Jansson *A fenyő* c. novelláját átdolgozta Kovács László

Josef Blank

Erőszakmentesség – háború – katonai szolgálat

III.

A régi egyház állásfoglalása és gyakorlata

Főként az Ef 6,10–20-hoz kapcsolódva fejlesztették ki az egyházatyák, pl. Origenész a *militia Christi* gondolatát. Origenész (185–253/254) abból a megfontolásból indul ki, hogy nem minden kereszténynek kell a Pál által felsorolt összes „erők és hatalmak” ellen küzdenie, mivel az meghaladja az emberi erőket: „Mert én lehetetlennek tartom, hogy valaki — és legyen mégoly szent — egyidejűleg harcban állhatna valamennyivel... Így kell tehát azt érteni, mikor az Apostol azt mondja, hogy Krisztus minden harcosának vagy katonájának küzdenie és harcolnia kell mindazon hatalmak ellen, melyeket felsorol: mindenkire harc vár, de mindenkire egyetlen ellenséggel, vagy mindenestre úgy, ahogyan Isten, a küzdelem igaz vezetője helyesnek tartja”.

Az *Isten harcosa* vagy a *militia Christi* gondolatát a keresztény ókor igen gyorsan a magáévá tette, Tertullianus (160–220) tanúsága szerint főképp a latin nyugat. A keresztiséggel Krisztus hadseregébe lép be a keresztény. És amint a római légionárius esküt — latinul *sacramentum* — tesz (a csapatzászlóra), és ezzel teljesen elkötelezi magát a császár parancsának, ugyanúgy a keresztiséget színtén *sacramentumként* (esküként) fogják fel, amely által a keresztény visszavonhatatlanul Jézus Krisztusnak mint Urának (Kyrios) adja át magát: „Vajon megengedettnek tartjuk, hogy emberi esküt tegyünk az isteni után, és Krisztus után még egy másik úrnak is ünnepélyes fogadalmat tegyünk...?”

Az Úr Jézus Krisztusra tett eskü/*sacramentum* mellett a keresztény számára nem létezhetik már semmilyen emberi úrra tett eskü. Ebben rejlik Tertullianus számára a döntő érv, miért nem lehet a keresztény katona. Belejátszott ebbe az is, hogy a katonai eskü világosan kapcsolódott az állam- és uralkodókultuszhoz, és ezért keresztény szempontból mindenkor bálványimádó aktusként, ill. hittagadásként lehetett értelmezni. Ezért Tertullianus tanácsa szerint a kereszténynek általában kerülnie kell a nyilvános hivatalokat, hogy bűnbe ne essék: „A te állásod,

a te felsőbbséged és a kúria neve, amelyhez tartozol: Krisztus egyháza. Az ő életkönyveiben vagy te följegyezve... De Jeruzsálem, a mennyei város polgáraként (utalás Fil 3,20-ra) idegen vagy ebben a világban.”

Ezek a korai keresztények valóban és kifejezetten Krisztus katonáinak érzik magukat. Hűséget esküdtek Krisztusnak, és katonaként kötelezték el magukat neki. Ebből adódik, hogy katonai kifejezéseket használnak.

Ez a szolgálat persze, amint újból és újból hangsúlyozzák, teljesen a békének az Evangélium értelmében vett szolgálat, amely elsődlegesen az imádság fegyvereit használja és teljes erőszakmentességben valósul meg. Inkább készek jogtalanságot szenvedni, mint jogtalanságot gyakorolni vagy akár az elszennvedett jogtalanságot bosszút állni. (Persze ezzel szemben áll a minket újra és újra irritáló változás a konstantini fordulat után.)

Igen, ezek a korai keresztények az Iz 2,4/Mik 4,3-at is („Kardjaikat ekevasakká kovácsolják és lándzsáikat szőlőmetsző késekké”) a keresztény gyülekezetre vonatkoztatják, amelyben már megkezdődött a messiási békeidő: „Mi azért jöttünk, hogy a szellemi kardokat, amelyekkel véleményünket védelmeztük és ellenfeleinket támadtuk, Jézus útmutatása szerint ekevasakká törjük össze, és dárdainkat, amelyeket korábban a harcban használtunk, szőlőmetsző késekké alakítsuk. Mert mi többé egy nép ellen sem ragadunk kardot és többé nem tanuljuk a háború művészetét, minthogy a béke gyermekei lettünk Jézus Krisztus által, aki a mi vezérünk.”

A keresztény gyülekezet magát a világtól elválasztott üdvtérnek tudta, amelyben Isten és Krisztus békéje már uralomra jutott és jelen van. Ezzel szemben a háborúk az istenellenes kozmosz tartozékai. Ezen túlmenően a keresztények szilárdan meg vannak győződve arról, hogy imádságukkal és békés, jámbor életük tanúságával hozzájárulnak a háború és az erőszak megfékezéséhez a világban. A pogány filozófus, Kelszosz (2. szd.) vádjára, hogy a keresztények nem

kötelezik el magukat a közjé mellett és nem nyújtanak katonai támogatást a császárnak, Origenész világos választ ad:

„Erre azt kell mondanunk, hogy mi kellő időben és úgyszólván isteni segítséggel az uralkodók mellett állunk, amikor Isten fegyverzetét öltjük fel. És ezt az Apostol szavának engedelmességgel tesszük, amely így szól: Először is arra intelek titeket, hogy kéréseket, imádságokat, könyörgéseket és hálaadásokat végezzetek minden emberért, királyokért és minden felsőbbségért (1 Tim 2,1–2). És minél jámborabb valaki, annál többet ér el az uralkodóknak nyújtott segítsége által, többet, mint azok a katonák, akik kivonulnak a csatába és annyi ellenséget semmisítenek meg, amennyit csak képesek.”

Ha a nem-keresztények belépnének az egyházba, háború is kevesebb lenne. Érdekes még ebben az összefüggésben, hogy valamely keresztény elpártolását a hittől és kilépését az egyházból zászólóelhagyásnak nevezték, míg az öszö-vetség a paráználkodás kifejezést alkalmazta a Jahvétől elpártolásra.

Valószínűleg a szellemi harc és a *militia Christi* gondolata a döntő hátere a régi egyház katonai szolgálattal kapcsolatos felfogásának; ehhez aztán, amint rögtön látni fogjuk, további motívumok jönnek. A konstantini fordulat után már nem minden keresztény harcolja a lelki harcot az Ef 6,10–20 értelmében. Most a szerzetesek, az aszkéták azok, akik fölveszik és magukévá teszik ezt a gondolatot. Az újkor számára jelentős hatásúvá Loyolai Szent Ignác révén lett ez a gondolat, aki (a második hét negyedik napjának) szemlélődésében „a két zászlóról” elmélkedik: „az egyik Krisztusé, a legfőbb parancsoló és a mi Urunké, a másik Luciferé, emberi természetünk halálos ellenségéé”. Ami persze e téma hatástörténete során messzemenően elveszett, az a háború és a katonai szolgálat kritikája volt csakúgy, mint a határozott elköteleződés a béke mellett. Ezzel szemben a *militia Christi* értelmezése, ahogyan az a középkori keresztesháború-ideológiákban történt és militáns csoportokban mind a mai napig tovább él, csak groteszk perverziónak nevezhető.

A katonai szolgálattal kapcsolatos felfogás: teológiaiilag...

A Konstantin előtti egyház felfogását a keresztények katonai szolgálatát illetően — amint azt a források pontosabb átvizsgálása mutatja —, két összetevő alkotja. Az egyik egy teológiai, amelyet a **militia Christi** vezérszó jellemez. A keresztény **sacramentuma** alapján a keresztény szilárdan és véglegesen Jézus Krisztushoz tartozik. Ettől az Úrtól kapja parancsait és útmutatásait. Ezért a keresztények számára többé nem lehetséges más végső felajánkozás, ahogyan azt a katonai eskü, a **sacramentum militare** kifejezi, főképpen mivel ezzel egyre inkább összekapcsolódott a császárkultusz, ill. általában az államkultusz. Kétségtelenül **Tertullianus** mondta ki írásaiban a legvilágosabban ezt az alapítelt. De egyáltalán nem úgy áll a dolog, mintha itt **Tertullianus** egyik speciális vagy pláne eretnek véleményéről lenne szó, amint ezt katolikus részről gyakran állították, mivel nem tudták elképzelni, hogy a régi egyházban egykor másként gondolkodtak, mint a nacionalista 19. vagy 20. században. **Tertullianus** csak azt juttatja kifejezésre, amit minden korai egyházatyánál közös keresztény gondolat-kincsnek megtalálunk. Akkoriban szilárdan meg voltak győződve arról, hogy a **hit és a keresztység (fides et sacramentum)** az egész embert **benőleg összekapcsolja Jézus Krisztus-**

sal, és egyúttal esküvel kötelezi (vö. a sacramentum alapjelentése) Jézus útmutatásaival szemben. Ezzel a keresztényt kivonták minden más abszolútságigény, különösen az állam és a társadalom abszolútságigénye alól, mihelyt az konfliktusba került Isten és Jézus Krisztus igényével.

... és gyakorlatilag

A teológiai összetevő mellett áll — ahhoz kapcsolódva és egyáltalán nem függetlenül tőle — a **katonai mester-ség** mint gyakorlati összetevő. Itt arról van szó, hogy az **öls tilalma (Tízparancsolat, Kiv 20,13) és az erőszakmentesség, valamint a bosszúról és a rossznak rosszal történő megfizetéséről lemondás jézusi követelményei a korai keresztény katekézis alapkövetelményei közé tartoztak**, amelyeknek megtartását minden kereszténytől megkí-vánták. „A keresztény nem viseli el, hogy végignézze, amint egy embert megölnék, még ha igazságos eljárásról lenne is szó”, olvassuk **Athénagorasz** (2. szd.) „kérelmében a keresztények számára”. **Tertullianus** pedig így ír: „Ha egyszer, mint előzőleg mondot-tam, megparancsolták nekünk, hogy szeressük ellenségeinket, akkor kit gyűlöljünk? Éppen így: ha tilos szá-munkra, hogy az elszenvedett jogta-lansáért bosszút álljunk, nehogy az

ilyen cselekedettel egyúttal mi is bűnössé váljunk, akkor kivel jogtalan-kodhatnánk? Magatok is vilá-gosan láthat-játok ezt!” — A példák minden további nélkül szapo-ríthatók.

Ehhez jön még, hogy az egyház korai nyugati tradí-ciójában — amint ezt az Apostolok cse-lekedeteinek nyugati (az ólatin és a görög D kódex) szöveghagyó-mánya tanúsít-ja — az **ún. apostoli hatá-rozatokat** a maguk eredeti-leg rituális kö-teleztvényeivel **morális köte-leltességekként fogták föl**: a bálványáldoza

ti hústól, a vér élvezetétől és a nem rituálisan leölt állatok húsától való tartózkodást, valamint a paráznaság kerülését (vö. ApCsel 15,20.29; 21,25). A bálványimádás, a gyilkosság és a házasságtörés a 2. és 3. században messzemenően olyan főbenjáró bűn-nek számított, amely ténylegesen kizárt az egyház közösségéből és amelyekre vonatkozóan nem volt lehetőség második bűnbánattartásra. **A hadsereg tagjainak azonban aligha volt lehetősé-gük arra, hogy a pogány kultikus cselekményekből — pl. a katonai eskü letételekor, vagy a császár születésnapján és más ünnepeken —, vagy — háború esetén — a vérontástól tartózkodjanak.**

Főleg ezt a két okot, a pogány kul-tikus cselekményekben való részvétel és a háborús ölési köteleztesség állandó veszélyét hozzák fel okként a korai kereszténység elutasító magatartására a katonai szolgálattal szemben. Két-ségtelenül joggal. De ezen túlmenően mégis látnunk kell, hogy a korai egy-házatyák tudata határozottan erősebben érzékelte a keresztények evangéliumi köteleztességét az erőszakmentességre (*patientia*), mint az manapság jellem-ző. **Akkoriban nem az erőszakmentes-séget kellett igazolni, hanem az erőszak alkalmazását. Ebben áll a nagy kü-lönbőség.**

Az akkoriban uralkodó gyakorlatról

Valószínűleg már viszonylag korán voltak keresztények a római hadsereg-ben, még ha hiányoznak is az erre vonatkozó tanúságok. Ez azonban csak annyit jelent, hogy a probléma ekkor még nem tűnt eléggé súlyosnak vagy jelentősnek. Sok esetről nemigen lehetett szó.

Először minden bizonnyal egyír-nyúsággal van dolgunk: **katonák vál-tak kereszténnyé. Keresztelésükkor pedig valószínűleg felhagytak a kato-nai szolgálattal vagy legalábbis meg-kísérelték, hogy szolgálati kötelezt-ségeiket összhangba hozzák a kereszt-ény élet követelményeivel.** De úgy tűnik, a normális eset az volt, hogy szakítottak a múlttal, amit más foglal-kozások vonatkozásában is meg kellett tenniük a megtérteknek. Ezenkívül a hadseregbeli szolgálat önkéntes volt, úgyszólván a keresztények részére nem állt fenn a katonai szolgálati idő letöl-tésének kényszerűsége. Csak tisztek vagy veteránok fiait lehetett többé-ke-vésbé kötelezni a katonai szolgálatra.

Ennek megfelel **Tertullianus** felfo-gása, aki elutasítja, hogy keresztények katonává legyenek, ám ezektől meg-különbözteti azokat, akik már katonák és ebben az állapotban találják meg a hitet. **De megkívánja, hogy a kereszt-ség után ezek is rögtön hagyják el a katonai szolgálatot** annak különle-ges problémái miatt. „Mert a katonai

Quedlinburg 1971

állapot sem a bűnök meg nem torolását, sem a mártirhaláltól való mentességet nem helyezi kilátásba.”

A helyzet aszerint változott meg, ahogyan az egyház egyre több hívőt nyert meg és amennyire nehezebbé vált a Római Birodalom politikai helyzete a 2. és 3. században.

Azt a problémát, amit a vallás a katonai egzisztencia számára pszichológiailag jelent (a katonák lelkipásztori gondozása, amely minden időben létezett, jóval a kereszténység előtt), tudomásom szerint még nem tették vizsgálat tárgyává. Legyen elég itt arra utalnunk, hogy a 2. és 3. század a Mitrász-kultusz aranykora is, amely kimondottan katonavallás volt. A kereszténység másik alternatívát jelentett, nyilván egészen ellentétes következményekkel! Mindenesetre ez idő tájt a hadseregben egyre több keresztény található, akik valószínűleg inkább a csapat adminisztrációjának és élelmezésének feladatát látták el, mint az aktív katonai szolgálatot. Érdekes, hogy Diocletianus nagy keresztényüldözésének egyik első intézkedése abban állt, hogy a hadseregben ismét szigorúan bevezették a pogány vallási hagyományokat, hogy ily módon megtisztítsák a hadsereget a keresztény elemektől. Ekkor derült ki, milyen nagy számban voltak keresztények a hadseregben.

Persze a politikai viszonyok előmozdították ezeket a fejleményeket. A barbárok betörése a birodalom kiterjedt északi és keleti határain a kormányzatot új és új megoldandó feladatok elé állította. Katonákra nagy szükség volt, így aztán eltekintettek a vallási nehézségektől. Ezen túlmenően a katonacsászárok korában mindinkább megváltozott a római közigazgatás belső struktúrája (teljességgel összehasonlítható módon kelet és nyugat katonai diktatúráival), minthogy ezeknek a hatalma és uralma inkább a hadseregben nyugodott, mint az áthagyományozott római intézményeken, pl. a szenátuson.

Meg kell kérdeznünk, *nem voltak-e ezek a keresztények élőködők*, ha csak profitálni akartak a Pax Romanából és annak jótéteményeiből, de arra nem voltak készek, hogy a birodalom fennállása mellett elkötelezzék magukat? Az ilyen vádak ebben a korban egyre hangosabbá váltak. **Az egyház ennek ellenére a 3. században is szilárdan kitart felfogása mellett.** Ebben a korban nem is fejleszt ki semmilyen teóriát az igazságos háborúra. Az üldözé-

sek idején inkább sok katona önkéntesen elhagyja a hadsereget; mások, mint a mártírfakták tanúsíjtják, elszenvedik a vértanúságot.

Tours-i Szent Márton példája

Ebbe az összképbe kényszer nélkül beleillik *Tours-i Szent Márton* (316/17–397) története, amint életrajzírója, *Sulpicius Severus* elbeszéli.

Hogy a keresztény nyugat e nagyhírű szentje **keresztény meggyőződésből otthagyta a katonai szolgálatot**, mivel összeegyeztethetetlennek tartotta, hogy egyszerre legyen katona és keresztény — ez a katolikus teológusokat mindig is bizonyos zavarba ejtette, s ezt a tényt — tudatosan vagy tudatlanul — egyszerűen elhallgatták. Híres lett Márton mint a keresztény felebaráti szeretet szentje, aki katonaként Amiens városkapuja előtt megosztja köpenyét egy szegénnyel. De szinte ismeretlen a katonai szolgálatot megtagadó Márton; pedig e férfi számára ez a kettő közvetlenül összetartozik.

Ha *Sulpicius Severus* Márton-életrajza nem mentes is legendás vonásoktól és nem könnyű eljutni a történelmi igazságmaghoz, esetünkben mégis érvényes, hogy Márton kb. 2–5 éves katonaidejének ábrázolása teljesen megfelel a *militia Christi* hagyományos teológiájának, és hogy a jogi fogalmak szintén megfelelnek az őskeresztény és a politikai viszonyoknak. A döntő *Sulpicius* értelmezési modellje, amely teljesen *Tertullianus* vagy a régi, Konstantin előtti felfogás hagyományvonalában áll.

Itt van mindenekelőtt a kiindulási helyzet. *Márton katonacsálából származik.* Apja tekintélyes karriert csinált, és közönséges katonából katonai tribunus lett. Ez már előre meghatározta Márton pályafutását (neve, „Marsnak, a háború istenének szentelt”, nagyon is jól mutatja a szülők szándékát). Mivel a fiút már igen korán más érdekek mozgatták, valódi generációs konfliktusra került sor.

„Császári rendelet szerint” — tájékoztat helyesen *Sulpicius Severus* —, „a veteránok fiait katonai szolgálatra kellett nevelni. Ezért amikor 15 éves lett, apja bejelentette őt, mert nem tett szert neki ez a boldog változás” (ti. hogy Márton már korán a kereszténység iránt érdeklődött és önállóan a katekumenátusra jelentkezett). „Márton letartóztatták, megbilincseltek és kényszerítették a katonai eskü letételére” (2. fejt.).

A döntő problémát itt is a sacramentum, az eskü képezi. Az ifjú Márton a döntő pontot ragadta meg, amin voltaképpen megfordult a dolog. Magatartása tökéletesen megfelel a Konstantin előtti kor felfogásának, jóllehet jelenleg éppen a konstantini korban vagyunk. Megkísérli hát, hogy ebből a helyzetből a legjobbat hozza ki: „Távol tartotta magát azoktól a bűnöktől, me-

lyekbe a katonák általában belebonyolódnak. Bajtársai iránti jósága nagy volt, szeretete csodálatraméltó, bizalma és alázata minden mértéket meghaladt” (2. fejt.).

Látjuk, hogyan emeli ki *Sulpicius Severus* a különleges keresztény érnnyeket, a jóságot, szeretetet, türelmet és alázatot, amelyek szemben állnak a katonai érnnyekkel. Márton keresztényként cselekszik és él, jóllehet még nincs is megkeresztelve. Mégis világos, hogy **Márton csak a megfelelő alkalomra vár, hogy elhagyhassa a szolgálatot; éppen az a helyzet, hogy nem tartja magát keresztény katonának!** Bensejében megoldódott számára a probléma: a keresztényi állapot és a katonai állapot nem egyeztethető össze. Tizennyolc évesen megkeresztelkedik, de még megmarad a katonai szolgálatban; életrajza szerint egyik bajtársa kérésére, és nem másfajta meggyőződés alapján.

A döntés a 356-os évre esik, *Julianus* („az aposztata”) császár egyik hadjáratának idején, Worms közelében, és pedig egy jutalom (*donativum*) kifizetése alkalmával. A párhuzam *Tertullianus A katona koszorújáról* c. művének 1. fejezetével szemmel látható. A jutalom kifizetését mindkét mű az igazság órájának, hitvallásra kihívásnak tekintti. Tanulságos, hogy **Márton** (vagy *Sulpicius*) a jutalom elutasítását egyáltalán nem *Julianus* császár keresztényellenes felfogásával indokolja meg, hanem **a klasszikus megokolással áll elő:** „Mindmáig téged szolgál-talak, engedd meg hát, hogy most Istennek azolgálgjak. Ajándékodat fogadja el az, aki csatába akar menni. **En Krisztus katonája vagyok, nekem a harc nem megengedett**” (4. fejt.).

Hogy Márton az egyházon belül sem volt gyáva, azt később bizonyította, amikor — már püspökként —, egyedül volt bátor nyíltan szembeállni *Maximus* császárral és azokkal a püspökökkel, akik *Priscillianus* ügyében vádlóként léptek fel”. Ez Trierben történt, Kr.u. 385-ben. Márton nemcsak *Priscillianusnak* és követőinek eretnekként történő kivégzését utasítja el határozottan, hanem a közösséget is azokkal a püspök-kollégákkal, akik túl alkalmazkodóknak mutatkoztak a császári szándékokhoz. **Ő éber tekintettel ismerte fel a konstantini fordulat utáni új helyzet veszélyeit.**

Nem tagadható, hogy **az egyháznak a katonai szolgálattal kapcsolatos felfogása a konstantini fordulat után lassan, de biztosan, előbb ténylegesen, később elvileg is megváltozott.** Ez a változás természetesen a jelentős 4. szd. eleji történelmi kompromisszummal függ össze. *Annak az egyháznak, amely kedvezést várhat el az államtól, magának is ellenszolgáltatásokat kell nyújtania az államnak.*

(Vége)

Olvásóink figyelmébe ajánljuk Csapody Tamás és Virt László **Ámókfutás a NATO-ba** c. könyvét, mely a Cartafilus Kiadó gondozásában jelent meg, és kapható a Helikon könyvesházban (Bp. VI. Bajcsy Zs. u. 37.), valamint a metró Deák téri, Kálvin téri és Kosuth téri állomásán (ára 450,- Ft).

Gondolatok a könyvtárban

Megfogom a létrát és a polchoz viszem. Felmegyek a lépcsőkön és megkezdem a könyvek leemelését. Papírdarabokkal vegyes por és maltertörmelék hull a nyakamba. Prüszkölve fújtok, majd a törlőronggyal leseprem az egészet. Lemászom a földre és elkezdem a könyvek tisztogatását. Sorra nyitogatom a köteteket, diktálom a leltári számokat, beütöm a dátumbélyegzőt. Folyik a teljeskörű leltározás. Az R betű közepén járunk, a Revue Roumaine de Mathématiques kötetek sorra. Rutinmunka ez, az ember automatikusan jó helyen nyitja ki a könyvet, ott, ahová bélyegezni kell. Néha megakad a szemem egy érdekes címen, egy rajzon, egy fényképen, amit évfordulóra vagy valaki halála alkalmából tett közzé a szerkesztőség. Itt is sötétlik balról egy oldal, rányitok. A lapról Grigore C. Moisil néz rám. Moisil!

Az országút Predeal után rövid ideig még enyhén emelkedik, majd egy jobbkanyar után lejteni kezd, hogy elérje a tömösi szorost, amely Brassó felé vezet. Az utolsó 60 kilométeren velünk szemben zuhogott, tajtékozott a Prahova, és az a csendes patak is, amivé a folyó a hágó felső részén szelődött. S lám, most is ott egy patak az út szélén, de velünk együtt fut lefelé, befelé. Hová? Erdélybe, az egykori Magyarországra. Bizonyos helyeken magyar embernek egyféle gondolatok járnak a fejében. Tudja, hogy ha majd leér a völgybe, akkor a regáti bádogtetők helyett piros cserepek fogják fedni a házakat, s ha majd észak felé elhagyja Brassót, a székely falvakban délben megkondul a harang. De most még fenn vagyunk az ereszkedőn, s az autóbusz fehér kereszteteket hagy el. Igen, jobbra a hegyoldalban fehér keresztet mértani alakzata. Katonasírok. „Látja, ez is egy világháborús emlék” — mondom a mellettem ülő toulouse-i barátomnak. Tudom, hogy további magyarázat nélkül is érti szavamat, jól ismeri a történelmet és a földrajzot. Ekkor éreztem magamon Moisil kutató tekintetét, a busz elejéről. A sírok román katonasírok voltak, s egy román ember azt fűrkészthette, mi tükröződik évtizedek múltán egy magyar arcon. Hiszen más helyen, talán gyomoktól belepve egészen biztosan magyar katonák sírjai is ott rejtőznek ezeken a tájakon. Moisil jószándékú ember volt. Nemrég mesélte el nekem egy Kolozsvárról eljött egyetemi tanár, hogyan segítette őt, amikor az önkény idején állástalanul élt, ezzel is színesítve a román kolléga arcképét.

A szobánkban lévő asztalon ízléses népművészeti terítő van. Lassan 20 éve lesz, hogy kaptam Nicolescu asszonytól, a román Akadémia akkori elnökének a feleségétől. A házaspár tolmácsa voltam tíz napig. Jó házasságban éltek, szerették egymást idős korban is, őszintén lehetett velük beszélni szakmai életéről, diktatúráról, az élet értelméről. Olvassa el a „Pestis”-t, mondta az asszony, „meglátja, nagy hatással lesz Önre. Nobel-díjas könyv”. „En nem azért olvasok könyveket, mert Nobel-díjasok” — mondtam félig dühösen. „Jó, jó” — nevetett ő, „felejtse el a Nobel-díjat, de azért olvassa el a könyvet”. Így indultam el a Váci-utcai könyvesboltba, hogy gazdagabb lehessen egy élménnyel. A Nagyvilámon sétáltunk, amikor Costake Teleman után érdeklődtem. Nagyon tehetséges, szép jövő előtt álló, szolid fiatalember volt, amikor éppen 30 évvel ezelőtt találkoztam vele. Később keveset hallottam róla. „Mi van?” kérdeztem. „Kis híján tönkretették” — hangzott a válasz, — „mert nem akarta vállalni a rábízott egyetemisták ateista ideológiai

nevelését.” „Ő hisz Istenben”, mondta, „ezt nem tudja megtenni”. Hatalmas botrány támadt, egyetemi tanácsülés elé került a dolog. „De hát ez egy nagyon tisztességes ember” — kiáltottam fel. „Persze, de a tanácsülésen egy ember kivételével mindenki ellene szavazott. Tudja, ki volt ez az ember? Ciprian Foias. De ő is szörnyű feszültségben élt utána.” Igen, Foias, gondoltam. Ő is jó matematikus volt, több cikket írt Zoia Ceausescuval együtt, amiben — a közmeggyőződés szerint — főleg az ő munkája volt benne. A kollegiális szolidaritás mellett talán ez adott neki bátor-ságot, amikor Teleman mellé állt.

Dan Papuc szegény moldvai családból származott, a Kárpátok keleti lejtőjéről. Mint temesvári egyetemi tanár azzal keltette fel az érdeklődésemet, hogy több magyar fiatal-embert is segített és tanszékén jó emberi légkör uralkodott. Együttértett a szegény emberekkel, saját szavai szerint ezért volt párttag. Szerette szülőföldjét, a házakat, a kerteket, a karámokat. „A moldvaiak általában szelíd emberek” — mondta egy brassói születésű zsidó kolléga, de esetében talán több is volt ennél: tudta értékelni az erőszakról való lemondást. Oda tudott figyelni másokra, képes volt tárgyi-lagos párbeszédet folytatni. S ahogy a vele való sétákra emlékszem, a múltból arcok serege emelkedik ki: Costinescu, Popa, Luchian, Branzei, Karaman, Stoka, a két Albu, Hamburg, Andreian-Cazacu, Sofonea, Vranceanu, Gheorghiev... Mindegyikükről tudok jót, rokonszenveset mondani pedig, vagy éppen azért, mert egy *más* nép férfiai, asszonyai. Mások.

Szilárd Károly baloldali ember volt, marxista, kommunista és zsidó. Megjárta azt az utat, amit más baloldaliak is megtettek: Budapest, Bécs, Berlin, majd Hitler elől emigráció a harmincas évek végi Moszkvába. És ott — letartóztatás. Szilárd jó matematikus volt, a Szolzszenyicin által első körnek nevezett Gulag-intézményben töltötte napjait 10–15 évig. Differenciálegyenleteket oldott meg, s ezek a megoldások hasznosak voltak a szovjet rakétakészítőknek. Szilárd Sztálin-díjat kapott. Hogy mikor, nem tudjuk, Magyarországon nem tudta senki. Pár évvel ezelőtt egy szovjet rakétatechnikai kiállításon, Moszkvában, valamelyik tablón bukkant fel a neve. Ő nem beszélt róla. Mint minden hazatért, egykori szovjetunióbeli kommunistának megmagyarázták, hogy minden szempontból az a jó, ha hallgat. Hallgatott. Halála előtt egy vagy két évvel mellette mentem a május elsejei felvonuláson és arról beszélgettem vele, hogy vajon Ceausescu mire fogja fordítani a bejelentett katonai költségsökkentést. Akkor kikökönt szokott stílusából és azt mondta: „Sohase higgy ezeknek az embereknek. Hazudnak, gyilkosok.” Mikor a Szovjetunióról kérdeztem, így szólt: „Az egészen *más* világ. Mi sohase fogjuk megérteni őket.”

Kollégám rövid szabadságra hazajött Taiwanból. Élményeiről kérdeztem, hiszen a hazai átlagpolgár az olcsó rádiók, tv-k, személyi számítógépek áradatát észlelve el van bűvölve ettől az egyik ázsiai „kis tigristől”. Azt képzeljük, hogy ott olyan társadalmi berendezkedés van, ami nekünk is célunk lehet. Korántsem így van. „Vedd tudomásul, hogy ott fel kell hagynod európai gondolkodásoddal. Ott nem beszélnek individuumból, személyiségről, egyéni jogokról. Ott diktatúra van, kemény rend. *Más* a világ, *más* a gondolkodásmód.” Mintha csak azt mondta volna, amit a kö-

zel-keleti válság során hallottunk a fundamentalizmus által irányított tömegekről. „Mert Kelet, az Kelet, és Nyugat, az Nyugat, sohasem fognak találkozni” — írta Kipling.

Az idegen szép — olvasom az újságcímben és eltűnődöm. Azt hiszem, sejti, hogy gondolkodásom során a másság fogalmához jutottam el, vagy mint az előző történetekből kitűnik, nem is a fogalmához, hanem inkább a gyakorlatához. Utamat meghatározta az a tény, hogy hitbéli gondjainkon való túljutáshoz, a hitben való másként gondolkodáshoz — a kevesebbet hívés is másként gondolkodás — szerettem volna eddig olyan bátorítást, s egyben segédeszközt nyújtani, amely derűlátóbbá teheti a kritikus embert. Segíthet új nyomra állni, megtalálni azt az elvi alapot, mely megbízhatónak látszik, amely szilárdan nyúlik le a gondolkodás mélyébe, s amellyel közölni is tudom meggyőződésemet másokkal, hiszen állításaim érthetőek, méltányolható jelentésük van. A törekvés, amellyel lelkiismeretemet követve megalkotom meggyőződésemet, az értelmi munka, amellyel újból és újból felülvizsgálom, módosítom azt, a szó valódi értelmében vett értelmiségivé tesz, másrészt kialakítja és megerősíti bennem azt a türelmet, figyelmességet avagy figyelmes türelmet, amellyel értően és megértően, ha nem is egyetértően tudok közeledni mások más véleményéhez. Tudom, hogy minél mélyebb, gazdagabb a tartalom, annál többféle megközelítése lehetséges. Ezeket a közelítéseket a tartalom keresztül lehet összehangolni, egymás közt szemlélve őket állandóan birkóznunk kell a másság meglétével. A másságok csak abban a lényegben oldhatók fel és békíthetők össze, amelyre egyaránt irányulnak. Két hitvilág között csak Isten lehet az átjáró híd. Ha nem így van, akkor lényegi különbség keletkezik. Két antropológia, két nemzetismeret, két néprajz csak akkor hozható lényegi és nem felületi harmóniába, ha bennük középpontként ott áll az ember. Ez lehet minden párbeszéd alapja, minden találkozásé, amelyben másságok jelennek meg azért, hogy megismerjék egymást, felfedezzék a lényeg felé mutató jegeket, s elkezdjék érteni egymást. Kurt Waldheim egykori ENSZ-főtitkár a könyvében beszámolt arról az élmény- és tapasztalatanyagáról, amelyet a világban való utazásai során szerzett. Lenyűgözte őt a nézetek, szokások sokfélesége, amelyek szervesen hozzátartoztak az őket képviselő emberekhez. Lehet, hogy ez elmúlik és

egyszer egyforma lesz az egész világ? Mindenkori farmernadrágban jár és Colát iszik és egy világvallás szertartását követi? Ki tud ma erre választ adni? „Isten a sokféleséget kedveli” — mondja Bulányi, s bár ezen a konzervatív katolikus amerikai felhördül, mégis valószínűnek látszik, a mi életünkben pedig praktikus tény. Ezért a mi dolgunk a tőlünk eltérőben legalább megsejteni a lényegét, hogy szerethessük őt.

Ez munka kérdése. Újbóli és újbóli felidézés, elemzés kérdése. Tapasztalati anyag gyűjtésének a kérdése. Aki a Szent Korona lapjairól akarja megismerni az embereket, az tragikus szellemi elferdülésbe megy bele. Lehet a dolgokat és a 100%-os igazságokat úgy csűrni-csavarni, hogy egy idő múlva az ilyen táplálékon nevelt ember a magyart tartsa a népek legkiválóbbjának, míg minden környező nép csak rabló és család. Az ilyen szellemű nevelés nem a megértésre és Istentől teremtett emberségünk közös nevezőjén való találkozásra irányul, hanem felsőbbrendűsége, uralkodásra. Kezdd el felsorolni szlovák, ukrán, román, szerb, horvát barátaidat, de ne a Szlovákiában, Kárpátalján, Erdélyben, Vajdaságban, Szlavóniában élő magyar ismerőseidet. Kiknek az arca néz rád, ha kiejtik egy másik nép nevét? A Strehaija melletti román bakteré, akinek házába beszorított a zivatar, a Tára alatti szlovák nénié, aki óvott attól, hogy fertőzött vízben mosd meg frissen vásárolt gyümölcsödet, vagy a cieszyni motelesé, aki összes összekapart aprópénzedért adott neked elfogadható vacsorát?

Más tájak, más történelem, más öltözet és más ételek, más házak és más növényzet, más dalok és más keresztek, de a romlatlan ember tudja, hogy barátsággal kell fogadnia a messziről jött, fáradt, idegen beszédű embert. Ha arca van egy népek, akkor nem tudod gyaláznai, nem gondolod magad különbnek, kivételettnek. Nem kívánsz neki rosszat, nem átkozod. Tudod, hogy nem az emberek a gyilkosság elgondolói, hanem azok, akik térképek előtt állnak, akik angyalokat és babékoszorúkat rajzolnak a térképekre. Akik mítoszokkal töltik meg az emberek fejét, ősi, sosemvolt nemzeti félistenekkel. Akik a különbségek erősítését munkálják és nem a különbségek harmóniába hoztalát. Akik hazugsággal szétválasztják az embereket s nem teszik őket barátokká. Jaj azoknak, akik a néprajzot, a történelmet s még a vallást is arra használják fel, hogy megosszák a népeket, s a népeken belül a hívő embereket. Ahogyan eszköz a bel- és külpolitikában az eltérő nézetek türelmetlen, adminisztratív, erőszakos támadása, ugyanez áll az egyházban is az egyház tagjaira vonatkozóan. Nincs különbség politikai és vallási diktátor, egyeduralkodó között. Azért nincs, mert mindkét sík tárgya az ember, s csak formai különbség, hogy milyen síkon tör a Gonosz az ember elnyomására.

Pihenés gyanánt könnyű történetet akartam írni, hogy lássátok, a nemzetek élete felől is megközelíthető problémánk: hogyan tükrözhető a lényeg valóságosan, hogyan fejezhető ki a sokféleségben. Ezek a visszaemlékezések azt is mutatják, hogy a sokféleség jól felfogott értelmezésének sok gyakorlati jelentése is van, nem csupán az a biológiai-dogmatikai vonatkozás, amely most foglalkoztat minket. Nem rossz dolog ég és föld között közlekedni. Ha valahol nem sikerülnek a dolgaink, megvilágosítást kaphatunk a másik síkon és a megoldás visszavetíthető. Felejsük el, hogy Isten két világot teremtett. Egy az, legfeljebb mi azt nevezzük másíknak, amit nem látunk.

Az idegen szép, a másságot nemcsak tudomásul venni, hanem szeretni kell. Mára már azt mondhatjuk, hogy ez a szabadon gondolkodó ember számára immár közhely. Tehát lépünk akkor tovább. Először tegyünk különbséget a mássá-

Mint könnyűre száradt

*Mint könnyűre száradt pityangmag,
ernyőmmel kapaszkodtam a szélbe,
s magával ide-oda forgattott.
Pörgésünk azóta összetartozás:
a szél engem, én a szelet ringatom.*

gok között, nehogy tévedés áldozatai legyünk. Az azonosságtól kezdve elég széles skálát futhatunk át, amíg eljutunk addig a másig, amelyik már tényleg, elvileg különbözik a kiindulási létezőtől. Ezen a skálán mozogva az elragadtatottságtól kezdve az elismerésen és tiszteleten át a tudomásulvételig elég hosszú az út addig, amíg azt kell mondanunk: ez a másság tényleg létezik, elfogadni nem tudom, sőt elítélem, küzdök ellene. A gonosz más, mint a jó, nem fogadhatom el. A bűnt nem szabad szeretni. Korunkban, amikor a másság szeretete óráként hangzik el a médiában, ezt ki kell mondani, nehogy üres fecsegés legyen a szavunk. Ha viszont már megállapodtunk ebben, akkor nyilvánvaló, hogy egymás megítélésében szükség van arra, hogy eldöntsük: ugyanazon lényeg más kifejeződéséről van-e szó, vagy nem arról. Az ünnepi ruházatok mögött az ember örök igénye áll a megszothottól való időleges kiemelkedésre, a vallási szertartások az ember Istennel való érintkezésének különféle formái. Ebben az összefüggésben szépek a különféle ünnepi ruhák és tiszteletreméltók a vallási szertartások akkor is, ha úgy gondoljuk, hogy valamiben kimerítik a mágia meghatározását. A más megismerése, tisztelete vagy szeretete tehát nem egy korábban kitalált jelszó ismételtgetése, hanem valóságos szellemi erőfeszítés, értelmiségi tevékenység, munka. Felismerni a másban az ugyanegy lényegre irányuló törekvést, felismerni azt, hogy a másik miért éppen úgy közelíti meg a tárgyát, ahogyan teszi, milyen körülmények hatása alatt

viselkedik úgy, ahogyan viselkedik — nos, ez az a türelmes megértés vagy megértő türelem, amely annyira kell az erőszak nélküli emberi élethez.

A másság elfogadása, tisztelete, szeretete nem asszimilálódás. A másság valódi megismerése hozzásegít önmagam jobb megismeréséhez. A másikkal való viszonylatomban jobban tisztázódik az én helyzetem, a saját körülményeim, saját fejlődéstörténetem. Nem kidobott idő tehát a másikkal foglalkozni, mert szélesedő tudásom visszahat arra, hogy hűségesebb lehessenek önmagamhoz, jobban éljek, biztosabban cselekedjek, mint korábban. Ebben az egymásrahatásban érik meg bennem az az elhatározás, hogy a magam részéről lehetővé tegyem a másik számára a teljes szabadságot, legyen szó akár a megismerés, akár a gondolkodás, akár a cselekvés szabadságáról. Ebben az önmagam számára is biztosított szabadságban nem kényszerülök kevert magatartásra, tisztán megőrizhetem azokat a formáimat és tartalmait, amelyek kiállták az összehasonlítás próbáját.

Az egymással egyenértékű másságok elfogadása békét szül. Ha helyes történelemszemlélettel végignézzük népek, nemzetek hosszú során, amelyek a történelem nagy kohójában megszülettek, éltek, összeolvadtak, újrateremtődtek és ismét összeolvadtak, akkor meglátjuk saját népünk helyét is, feladatát is az időben vándorló emberáradatban. Azt tudjuk adni az emberiségnek, ami előmozdítja a jót s be tudunk kapcsolódni új idők, új áradataiba akkor is, ha már csak okai, de nem résztvevői vagyunk a történéseknek. Béke van bennem, mert értem a másikat, és értem a jövőt. Nem élek örökké, de életem következményei megsemmisíthetetlenek. Népem sem él örökké, de léte mindörökké nyomot hagyott a világban. Amíg élünk, tudnunk kell, hogy minden cselekedetünkkel a jót vagy a rosszat szaporíthatjuk a történelem folyamában. A kortársi és a jövőbeli másság tudata fel- és elismerése nem erkölcsi relativizmus, közöm-

bösség, semmittevés, hanem nagyon céltudatos irányulás az általam felismert tennivalók elvégzésére a saját eszközeimmel, miközben tudom, hogy mások a maguk módján szintén munkálkodnak kötelességük teljesítésén. Együtt, egymást ismerve és értve tenni dolgainkat, ez az igazi!

Ez az értelmiség feladata.

Az értelmiség feladata, illetve aki ezt meg tudja tenni, az értelmiségi. Azok az úgynevezett értelmiségiek, akik mindenféle elmélet nevében szembeállítják egymással a kertszomszédokat, az egymás melletti falvakat vagy országokat, egy templom egyazon padjában ülőket és egy falu két különböző templomának híveit, nem értelmiségiek, mert nem értésre és megértésre törekcsenek, hanem zavart, megoszlást és háborút, átkot és kiközösítést akarnak. Nem csokorba akarják kötni a sokféle virágot, hanem szálanként szétdobálni őket, nehogy egyek legyenek. Ezért van az, hogy Ferge Zsuzsa talán igazságtalanul, de jó okkal hűz éles határvonalat hatalom és tudás között, értelmiség és politikacsináló réteg között, s tagadja meg az értelmiségi minősítést a politikai specialistáktól, a köztisztviselőktől, a parlamentben ülőktől, a döntéshozóktól. Talán az bújkál szigorú szavaiban, hogy akiben él a Lélektől eredő értelem, az természetesen csak egybeszeretni, egyesíteni és megérteni tudja az embereket.

Felhő tornyosul az égen. Hatalmas oszlopként növekszik magasba, fehéren szikrázik a kék háttér előtt. Nagy belső energiák tagolják, mintha egy láthatatlan kéz gyúrná, alakítaná. Benne vízmolekulák milliárdjai. Egy óra múlva már nincs ott. A felhők nem állnak meg az égen. Keletkeznek, tűndökölnék és elmúlnak. A természet őszinte, igaz és jó. Új felhők jönnek, más felhők és mégis ugyanazok. Egy a lényegük. Meg tudjuk ezt érteni?

Merza József

Szövetségi gondolkodás?

Kein Bundesdenken — ez a címe HANNA WOLFF, Neuer Wein — Alte Schläuche c. könyve egyik fejezetének, melynek kivonatos fordítását találjuk az „Érted vagyok” 1997. áprilisi számában „Új és örök szövetség?” címmel.

A nyilasok „testvérem” szólították egymást, számomra mégis marad szent szó a testvér. A diakonia és douleia, az Újszövetség szolgálatot jelentő szavai is szent szavak maradnak számunkra, bár a 42 millió ember meggyilkolásával a toplistát vezető Sztálin is sokat használta e szót. A szóban forgó könyv szerzőjének nem tetszik, hogy a 2. világháború utáni keresztény teológiai irodalom erősen hangsúlyozza Jézus zsidó gyökereit. Hogy helyes-e ez a hangsúly vagy sem, vitathatóan tetszik számomra. Viszont azt, hogy szerzőnk a szövetségi gondolkodással állítja szembe a jézusi tartalmakat, helytelenítem. Miért tesztem ezt? Mert szent számomra a „szövetség” szó is.

Mindazt a csúnyaságot, amivel H. Wolff megtölti a „Bundesdenken” szót, én is csúnyának gondolom. Hogy ezeket a csúnyaságokat aggatja rá a szövetség szóra, megteheti, de ezzel sérti kegyeletünket, a zsidókat is, a keresztényeket is. Nem sikerült megértenem, hogy mi indította a szerzőt arra, hogy a jézusi valláskritika bűnbakjává tegye meg éppen a szövetség szót. Nem, mert Jézus összes próféta-elődei a szövetség szó tartalmának megtisztításán, megújításán dolgoztak, Jézus pedig e szót negatív jelentéstartalommal soha nem használta a ránk maradt evangéliumokban. Ellenkezőleg: életáldozatát jellemezte ezzel a szóval, mégpedig a legkitüntettebb helyzetben: az utolsó vacsorán, amikor „ez a szövetség az én véremben” szavakkal nyújtotta a borral telt kelyhet barátainak, akikre rábízta Hanna Wolff által is oly nagybecsült életművét.

Könyvének egyik alapgondolata, hogy a kereszténység annak következtében szakadt el a jézusi mondanivalótól és élethalakítástól, hogy harmonizálni akarta azt Jézus népének, vallási kultúrájának hagyományaival. A kultúra bármely területén (tudomány, művészetek, vallás) a fejlődés rendre feltételezi a hagyományba kapcsolódást is, az azzal szakítást is. Ha valaki megpróbálná a teljes szakítást, akkor követői, akik egy-egy adott hagyományon belül nevelődtek, maguk végeznék el a kiegyenlítő munkát. Egy analógia: még Ady Endre is megkereste a maga költőelődei. Számomra kétségtelennek tetszik, hogy életművét Jézus belekapcsolta a maga népének Általa is értékelt hagyományaiba.

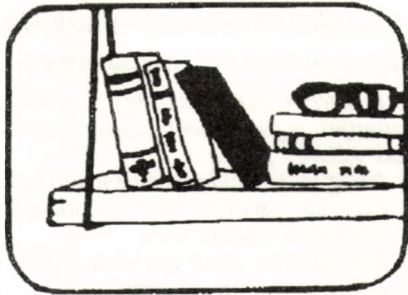
A ránk maradt jézusi kijelentésekből abszolútizálható az, amit az új tömlőről mondott, de ezzel vétünk egy Horváth Jánostól elvileg és gyakorlatilag képviselt norma ellen: az irodalomtörténész elsődleges feladata a rendelkezésére álló anyag feltárása. Enélkül a magunk szubjektív előfeltevésének áldozatává kell válnunk. A jézuskutatásban ennek széles lehetősége támad annak következtében, hogy módunk van megrostálni a ránk maradt anyagot azon az alapon, hogy a rendelkezésünkre álló anyag már ideológikus, azaz előfeltevések, korai jézusértelmezések lecsapódása.

A szövetség (*berith, diathéké, testimonium*) a Biblia egészében vertikális (Isten és ember közötti) és horizontális (ember és ember közötti) kapcsolatot jelent. Az ember a történelem tanúsága alapján egy horizontális szövetségen belül, annak közvetített tartalmain keresztül ébred rá a családi és azon túli nevelődése folytán a maga vertikális kapcsolatára. Ez is szükségképpen teszi az említett fejlődés érvényesülését, melyről Garay János így énekelt:

„A lelkes eljár ősei sírjakához,
S gyűjt régi fényűl új szövétneket.”

Nem keresem szerzőnk további indítékait, csak sajnálom, hogy nem talált más összefoglaló szót arra a magatartásra, amelynek ellentétében rajzolta meg a maga Jézus-képet.

Bulányi György

Heinz H. Hausner

A fundamentalizmusról

A fundamentalizmus kompromisszumok nélküli ragaszkodás politikai és/vagy vallási alaptételekhez. Az objektíven bizonyítható igazsághoz való ragaszkodás érthető lenne, ha a politikai és vallási alaptételek bizonyítható észalapokon nyugodnának. A fundamentalizmus alaptételei azonban sajnálatos módon csak egyoldalú, hamis és/vagy objektíve elvileg bizonyíthatatlan alapon nyugszanak, tehát szubjektív véleményeken, és nem mindenki számára belátható hit-elképzeléseken. Az effajta vélemények és hit-elképzelések frásos rögzítését önmagában véve nem ismerhetjük el helyességük „bizonyítékának”. A fundamentalistáknak szilárd és merev előítéleteik vannak.

A fundamentalizmus története azt mutatja, hogy ez a hibás szellemi magatartás mindig is alapoka volt annak, hogy embereket a halálba taszítsanak, és/vagy legalábbis fájdalmat és szenvedést okozzanak nekik, és — ezzel összefüggésben — elpusztítsák anyagi értékeiket. A nacionalizmus, a fanatizmus és a terrorizmus ugyanabból a hibás gondolkodásmódból fakad.

A fundamentalizmus nemcsak nagyban létezik, hanem kicsiben is: Egyes emberek potenciális „hétköznapi fundamentalisták”: azok, akiknek bizonyos területeken merev véleményük van, amelyről „egy iótát” sem képesek eltávolodni. Ragaszkodnak szubjektív véleményükhöz, amelyet abszolút igazságnak tartanak és tüntetnek föl. Kifelé nem mindig erőszakosak, de kétségbeesésbe kergetik embertársait, ha hatalomra tesznek szert olyan cselekvések kikényszerítésére, amelyekhez az érintetteknek nincs meg a szellemi háttérük.

Tegyünk kísérletet a fogalom alaposabb meghatározására: *Fundamentalizmusnak hívjuk a kompromisszumok nélküli ragaszkodást politikai és/vagy vallási alaptételekhez, s ez a kompromisszum-nélküliség abban fejeződik ki, hogy a fundamentalista rákényszeríti másokra a maga személyes hitét vagy ideológiáját, vagy kényszeríteni akar másokat arra, hogy azok alávegyék magukat az ő hitének, ill. életvezetésének, avagy fanatikusan fundamentalistaként még hatalmát is beveti e célok érdekében, és/vagy erőszakot alkalmaz.* „Erőszaknak” kell tekintenünk ebben az értelemben minden olyan cse-

lekvést, amely az általa érintett embereknek fájdalmat és szenvedést okoz, vagy zsaroló módon fenyegeti őket (fájdalom és szenvedés okozásával), ami magában foglalja anyagi értékeik elpusztítását is. Az egyetértés ilyen cselekvésekkel szintén fundamentalista szellemi magatartást feltételez.

A fundamentalizmus mindenütt fenyegeti a békét, az emberek békés együttélését, személyes belső és külső biztonságukat, és a tökéletes környékeltelenségben fejeződik azokkal szemben, akik nem osztják a fundamentalista merev hitét vagy véleményét; így a fundamentalista veszélyes lehet mindazokra, akik nem tartoznak ugyanahhoz a hithez vagy ugyanahhoz az ideológiához.

Hogyan válik az ember fundamentalistává?

Semmi kifogásunk a szilárd hit ellen! De a fundamentalista hite messze meghaladja a „szilárd” kritériumát: az ugyanis nem szilárd, hanem merev! Merev hittel és merev hitről csak olyan emberekkel lehet beszélni, akik ugyanannak a hitnek a képviselői. A merev hit nem illeszthető más, új vagy változó körülményekhez. Már egyedül a többé nem aktuális tartalmak merev kiindulópontja hazugsággá teszi a ráépülő fundamentalizmust.

Az ilyesfajta hitet az képes közvetíteni, akiben feltétlenül bíznak — s még jobb, ha e személy mögött egy végtelen, mindenható, mindenekfölött bölcs, mindenütt jelenvaló hatalom áll, amely — szintén feltétel nélkül — megerősíti, megtartja és halál után magához veszi

Kiből lesz fundamentalista?

Az erőszakosan fellépő fundamentalistákat két csoportba oszthatjuk:

- Azok, akik ezt a szellemi magatartást maguktól vették föl, pl. valaki másnak a konkrét cselekvése révén megtapasztalták a fájdalmat és a szenvedést, és ezért most gyűlölettel eltelve, nagystílű bosszút akarnak állni. Ha nem képesek egyedül kivitelezni fundamentalista akcióikat, akkor — vezető személyiségeként — követőket keresnek, akiknek az a dolguk, hogy hatékonyan tettekre váltsák a bosszúálló erőszakot.
- Az erőszak kivitelezői szellemileg primitív emberek, gyakran különösebb képzettség híján. (A szellemileg primitív itt csak azt jelenti, hogy az ilyen ember nem él kielégítő mértékben azzal a lehetőséggel, hogy képes saját maga megismerni a jót és a rosszat.) Ezeknek az embereknek a szellemi egyszerűsége mindenképp szükséges, mert csak ebben esetben lehetnek feltétel nélküli, hívó parancsvégrehajtók.

A fundamentalisták másik, a személyesen alkalmazott erőszakot többnyire elutasító csoportja úgy keletkezik, hogy fiatal embereket már korán egyol-

Tekintettel a fenti definícióra, sajnálatos módon meg kell állapítani, hogy a fundamentalizmus egyfelől nagy sebességgel növekszik a földön, másfelől azonban mindig is létezett, ill. legalábbis rejtetten sokkal elterjedtebb volt, mint azt — legalábbis a keresztény országokban — feltételeznénk.

Az alábbiakban a következők kérdésekre próbálunk választ találni: Hogyan válik az ember fundamentalistává? Kiből lesz fundamentalista? Milyen szellemi alapok vezetnek a fundamentalizmushoz? Mi(k) az oka(i) annak, hogy a fundamentalizmus oly erősen növekszik a 20. század végén? Mit szól Jézus a fundamentalizmushoz?

a hit harcosát. Tehát egy Isten — vagy inkább bizonyos elképzelés Istenről. Ennek az istenelképzelésnek az „Istene” szintén merev, és a hagyományt őrző írásokban egyértelműen, minden időkre szólóan és minden emberre vonatkozóan adta meg parancsait, vagy adta át kinyilatkoztatásként. A hit hirdetője persze tisztán világi üdv-tannal, egy vagy több „ideológiával” is helyettesítheti „Istent”.

Továbbá érzelmi alapokon álló, könnyen érthető ellenségképre van szükség, amelyet az ember feltétel nélkül követ. Ezért mindig nagyon leegyszerűsítve és szeterotíp módon ábrázolják az ellenséget, aki természetesen maga a „Gonosz”, aki saját egyszerű istenelképzelésünk, vagy saját primitív ideológiánk ellen lép föl.

dalúan nevelnek, úgyhogy egyáltalán nincs lehetőségük arra, hogy előítéletmentesen megvizsgálják mások eltérő véleményeit. Nevelésük nem „érték-

semleges” és sokoldalú, hanem ellenkezőleg, a legnagyobb mértékben tudatosan egyoldalú értékhangsúlyozással történik. Ezek a fiatalok aztán már nem, vagy alig képesek önálló, szabad megismerésre. Értékelképzeléseiket a felnőtt fundamentalisták tudatosan vagy öntudatlanul egyoldalúan, és a lehető legmerevebben alakítják. A más hitűket vagy más gondolkodásukat gonosz, hamis gondolatoktól irányított emberekként állítják eléjük, akiknek a szellemi magatartását el kell utasítani. Ennek megerősítésére azt sulykolják beléjük, hogy az ember csak akkor nyerheti el üdvösségét Istentől (vagy egy ideológiától), ha a saját hitét (saját ideológiáját) egyedül üdvözítőnek tekinti és aszerint él. A másként hívők, úgymond, alkalmatlanok arra, hogy a halál után Istenhez, a Mennybe, a Paradicsomba vagy más érdeemes egzisztenciába jussanak. Saját üdvösségének biztosabb elérése érdekében előnyös, ha az ember e mások, a

„szerencsétlenül félrecsúszottak” közül minél többeket elvezet a saját hitére, tehát misszionál. (Az ideológiai-
lag nem azonos módon formáltak a saját ideológia „ellenségei”, és ők a felelősek azért, hogy a kitűzött célt még nem lehetett elérni.)

Léteznek azután olyanok is, akik csak részlegesen fundamentalista gondolkodásmódúak. Tudományosan gondolkodó emberek is lehetnek ilyenek, akik töretlen kételkedéssel és vizsgálódással keresik az újat, és sokszor meg is találják, csupán egy bizonyos területen gondolkodnak egyoldalúan, mereven és hajlíthatatlanul. Lehetetlen számukra, hogy csak elgondoljanak is valami újdonságot vagy változást a hitük vagy ideológiájuk területén. Az ilyenek veszélyessé válhatnak, mivel a szakterületükön megnyilvánuló tudományos gondolkodásmódjuk félrevezethet másokat, hogy az általuk fundamentalista módon képviselt területen is megbízzanak bennük.

Milyen szellemi alapok vezetnek a fundamentalizmushoz?

Minden fundamentalista, fanatikus és terrorista (akár vezető, akár vezetettek) esetében egyaránt az **agapé (szeretet) hiánya** a döntő! Az emberség effajta hiányosságával megterheltek szellemileg nincsenek abban a helyzetben, hogy meg tudjanak érteni másokat, akik nem osztják az ő érték-
képzeléseiket; még csíraszerűen sem képesek azon fáradozni, hogy megértést tanúsítsanak a másként gondolkodók iránt! (A Szerző egészen sajátos szeretetfogalmat képvisel: agapé = *törekvés* arra, hogy megértjük Istent és felebarátainkat; vö. „Szeresd Uradat, Istenedet... Szeresd felebarátodat...!” Ezen azonban nem csupán értelmi megértést ért, hanem annak „megértését” is, mit gondol a másik ember, tehát empátiát is. — A ford.)

Ha erőszakos emberek, akkor szó szerint „hullákon gázolhatnak”, függetlenül attól, hogy hitük vagy ideológiájuk valóságos, netán csak beképzelt „ellenségeiről” van-e szó, avagy teljesen kívülálló ismeretlenekről. Nem értik meg a másikat, s ezért nem képesek felfogni, hogy amikor hatalmat vagy erőszakot alkalmaznak, cselekedeteiktől a kívülállók teljesen ártatlanul szenvednek lelkileg és testileg. Az agapé nélküli emberek számára, tehát akikben *nincs megértés más gondolkodásmódú emberek iránt*, lehetetlen, hogy beleéljék magukat mások helyzetébe. Az agapé nélküli emberek — a „szeretetlen és részvétlen emberek” kifejezés talán világosabb lenne ebben az összefüggésben — ezért kifejezett egoisták, és mint ilyenek fundamentalizmusuk területén felelőtlenek és könyörtelenek. Egoizmusuk nem materiális, hanem szellemi természetű: megpróbálják másokra hatalom-

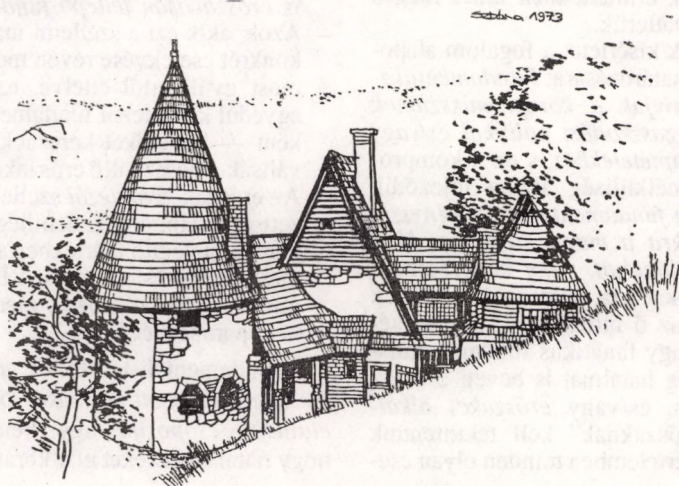
mal, vagy éppen erőszakkal ráerőltetni, vagy rákényszeríteni saját hitüket vagy ideológiájukat. Ezt nyilvánosan is teljes szeretetlenségként kellene megbélyegezni.

A fanatikus erőszakoskodók szellemi primitivitása ezért (az agapé értelmében vett) szeretetképességük messzemenő hiányával függ össze. Hogy a másikat megérthessük, ahhoz megfelelő mértékű megismerőképességre és a megismerés érdekében bevett fáradságra van szükség. Ha hiányzik ez a képesség vagy ez a fáradozás, akkor létrejöhet a másik vétke meg nem értése. Ebben az esetben a másik pusztá tárgy lesz a tettes szemében. Mindenkinek megvan a lehetősége arra, hogy saját maga megismerje a jót és a rosszat, csak sok szellemileg primitív ember nem fejlesztette ki ezt a lehetőséget, és ezért nem él vele, hanem — mivel maga is gyöngye a döntésekhez, vagy egyenesen képtelen dönteni — csupán arra alkalmas, hogy kivitelezze mások parancsait.

A fundamentalizmus növekedésének okai a 20. század végén

E kérdés megválaszolásához megmutatjuk a fundamentalizmus hatásának néhány példáját:

- * Az egykori Szovjetunió egyes államaiban nacionalista fundamentalisták harcolnak egymás ellen.
- * Nacionalista okok felelősek sokszor az ún. „kurd felkelésekért”.
- * Indiában fundamentalista hinduk leromboltak egy mecsetet, mivel azt állítják, hogy azon a helyen sok száz évvel korábban hindu templom állt.
- * Több száz éves békés együttélés után gyakorlatilag elpusztították Libanont, mivel egyes fundamentalisták sikeresen tönkretették a különböző vallási közösségek közötti hosszú, békés együttélést.
- * Ugyanebben az országban a fundamentalisták nemcsak kívülállókat, hanem még segítőkész embereket is sok éven át embertelen körülmények között tartottak fogva, és így zsarolták ellenfeleiket.
- * Iszlám fundamentalisták kívülálló idegenek elleni támadásokkal tudatosan zavarják meg a békét és biztonságot Egyiptomban és Algériában.
- * A palesztin fundamentalisták ahol csak lehetséges, harcolnak Izrael ellen. Sok kívülálló lelte már ebben halálát.
- * Az izraeli fundamentalisták (pl. a palesztin területek telepesei) hisznek abban, hogy Isten örök időkre nekik ígért bizonyos területeket az arab félsziget északi részén. Ezért úgy tekintenek ezekre a területekre, mint amelyek megilletik őket, még akkor is, ha ott több mint ezer éve más emberek találtak hazát.
- * Két „keresztény” párt, fundamentalista katolikusok és protestánsok évtizedek óta harcolnak egymás ellen Észak-Írországon.
- * Az egykori Jugoszláviában a bosnyákok szabad önrendelkezésükért harcoltak (harcolnak), a (szerb-ortodox) szerbek és a (katolikus) horvátok válogatás nélkül gyilkolták és üzték el

hazájukból a moszlimokat, szervezetten lerombolták házaikat, egész területeket zártak le, hogy az ott tartózkodókat fagy- és éhhalálba taszítsák. Felismerhető, hogy itt nem lehet szó pusztán nemzeti „fundamentalistákról”. A gyilkoláson és a zsaroláson kívül legalábbis céljuk még, hogy élvezettel kiéljék könyörtelen egoizmusukat. Gyűlöletük különös erősséggel jegecesedett ki. A gyűlölet pedig növeli az egoizmust, és lehetetlenné teszi az agapét!

* *Világszerte* nemcsak az erőszak növekszik általánosságban, tehát a bűncselekmények száma, hanem a nyilvánosan taapasztalható fundamentalizmus is a politika fokozódó keménységének és könyörtelenségének formájában.

* Ezen túlmenően *általánosságban* is keményebbé és szeretetlenebbé válnak az emberek érintkezési formái, legalábbis az ipari államokban. Ez azt mutatja, hogy legalábbis ezekben az országokban erősen csökken az agapé képessége.

Ehhez képest ártalmatlannak tűnik a szívnek az a keménysége, amelyet Jézus a zsidók szemére vetett: „A farizeusok azt mondták: Mózes megengette, hogy válóleulet állítsunk ki, és elbocsássuk az asszonyt. Jézus az válaszolta: Mózes csak azért adta ezt a

parancsot, mert olyan keményszívűek vagytok” (Mk 10,4–5). A keményszívűség annak a kifelé hatékony tulajdonságnak a kifejezése, amelyet az agapé, a másik ember megértésének hiánya okoz. Isten Országáról szóló evangéliumának kihirdetése után 2000 évvel Jézus igencsak csodálkozna, hogy a sok — magát a jézusi tanítás hirdetőjének vélő — egyház működése ellenére még mindig ilyen mértékben léphet föl a keményszívűség. Elborzadna és kétségbe esne bolygónk növekvően szeretetlen (agapé nélküli) állapotát látva.

Az imént idézett jézusi mondásból világosan fölismerhető a törvény és az agapé összefüggése: Ha hiányzik a szellemi készség az agapéra, akkor az embernek kívülről kell olyan törvényeket adni, amelyek végrehajthatók és amelyeket kényszerrel érvényre is juttatnak. Ha létezik az agapé, akkor már nincs szükség kényszerítő törvényre, amely a természetes emberi kapcsolatokat szabályozná. Ebből következik: Minél kevésbé van jelen az emberekben az agapé, annál több törvényre van szükségük a közösségeknek.

Csak az agapé képes megalapozni az emberileg kielégítő, emberhez méltó életet. Az agapé hiánya az emberiség halálát jelenti — és egyúttal Isten ellen irányul, aki maga az Agapé.

Mit szól Jézus a fundamentalizmushoz?

Jézus fölszólítása: „Legyen benned agapé felebarátod iránt”, értelemszerűen felér a fölszólítással, hogy *alapvetően vess el minden fundamentalizmust!* Világosan állást foglalt az erőszak alkalmazása ellen: „Ha azonban egy házban vagy városban nem fogadnak be titeket, és nem akarnak hallgatni szavatokra, menjetek el, és rázzátok le a port lábatokról” (Mt 10,14). Amikor pedig tanítványai tüzet akarnak lehívni az égből a velük elenséges samaritánusokra, így feddi meg őket: „Nem tudjátok, miféle szellem beszél belőletek! Az Emberfia nem azért jött, hogy megsemmisítse az embereket, hanem hogy megmentse őket” (Lk 9,52–56)!

Jézus szellemében szól Pál is, amikor arra int, hogy legyünk tekintettel mások másfajta értékelképzéseire; lásd: Róm 14,1–8.10–12; 15,1–3; 1Kor 10,25.27–32.

A béke három fokozata

A fundamentalizmus egyike az emberiségre leselkedő legnagyobb veszélyeknek, a fundamentalizmus és a béke ugyanis összeegyeztethetetlen; a gyűlölet lehetetlenné teszi az agapét, a fundamentalizmus lehetetlenné teszi a békét.

Mindenesetre még a fundamentalisták, fanatikusok és terroristák is ismernek olyan embereket, akik közel állnak

hazájuk, akik iránt rokonszenvet éreznek, „megértést”, sőt barátságot tanúsítanak. Ez azt a látszatot kelti, hogy valamilyen mértékben mégiscsak képesek az agapéra. Így van-e ez? Tényleg az agapé határozza-e meg ezt a bizonyos emberekhez kötődő szellemi kapcsolatot, vagy más ismertetőjegyek vannak túlsúlyban, netán egyedüli mértékadók?

Ennek megállapításához meg kell vizsgálnunk: Mi a béke, és mi tartja fenn?

A béke *összhang*. Mindenütt, ahol összhang van, béke uralkodik. Két vagy több, azonos értékelképzésekkel bíró ember békében és barátságban fog élni egymással. Ha nem érhető el ez az összhang, akkor lép érvénybe, hogy

a béke *agapét* kíván meg. Tehát az embernek tudatosan kell megkísérelnie, hogy megértse a másikat. A más-ként gondolkodóknak ez a megértése előfeltétele annak, hogy békében élhessünk egymással. Ha azonban az agapé gyöngébb, mint saját értékelképzéseink, ha tehát képtelenek vagyunk megérteni a másikat, akkor arra van szükség, hogy

a békét a *tolerancia* gyakorlásával tartsuk fenn. Ekkor tehát így kell szólnunk: „Noha nem értem meg a másikat, de értelmem azt mondja: ha hamisnak tartom is a nézeteit, rá kell hagynom, hogy fennmaradjon a béke.” A tole-

rancia a leggyöngébb erő a béke fenntartásához, hiszen csak az értelem támogatja, amelyet igen hamar földre dönthet egy erősebbé váló emóció.

A fentiekből kiderül, mennyire fontos az agapé a béke megteremtéséhez és tartós megőrzéséhez, ha nem áll fönn összhang; mert a megértés valamely szellemi magatartás vagy valamilyen cselekvés iránt nem ér véget, ha egyszer már eljutottunk rá, ellenében a toleranciával, amely könnyen veszendőbe mehet.

A *fundamentalistáknak és a hozzájuk hasonló embereknek csak olyanokkal van békés kapcsolatuk, akikkel összhangban állnak*. Az ilyenekkel képesek minden egyéni fáradozás nélkül békességben lenni és barátságot ápolni, sőt kell is, hogy ezt tegyék, nem is megy másképp a dolog. Ehhez nélkülözhető az agapé. Ha azonban egy számukra fontos területen valaki másképp gondolkodik, mint ők, akkor rögtön elutasítás támad bennük, ami a gyűlöletig fokozódhat.

Az ellenségszeretetre fölszólítva Jézus magyarázólag hozzátette: „Ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jóság ez? Nem teszik meg ezt a vámosok is? És ha csak testvéreiteket köszöntitek, mi különöset tesznek? Nem teszik meg ezt a pogányok (a bűnösök) is?” (Mt 5,46–47; vö. Lk 6,32–34)?

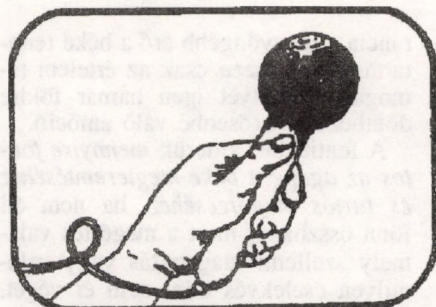
A bűnösök is — az általunk használt terminológiával: a *fundamentalisták is szeretik azokat a fundamentalistákat, akik ugyanazt a fundamentalizmust képviselik, és a terroristák is tesznek jót más terroristákkal...*, de ettől még egyáltalán nincs meg bennük az az agapé, amelyet Jézus szükségesnek tekintett ahhoz, hogy minden ember együtt tudjon élni. Az agapé képességére csak azokkal szemben van szükség, akik más nézetet vannak, mások a jellemzőik és az értékelképzéseik. Az agapéra való képesség lényeges része az emberiségnek, de a fundamentalistákból, a fanatikusokból és a terroristákból hiányzik. *Csak az agapé magatartása teszi az embert istenképi teremtménnyé, tehát szellemi értelemben vett emberi lényé. A fundamentalisták „ember volta” külső alakjukra korlátozódik.*

*

Befejezésül csak úgy mellékesen: A *fundamentalisták nem ismerik a humort, és nincs bennük humor!* Ez is az agapéra való képességgel függ össze: humora csak annak lehet, s a humor iránt csak abban lehet megértés, akiben agapé is van. A humortalan emberek ennek az emberi tulajdonságnak a hiányával öntudatlanul azt bizonyítják, hogy a másik fontos tulajdonság, az agapé is hiányzik belőlük.

Fordította: Gromon András

Forrás: Das Evangelium vom Reich Gottes, Bad Sauerbrunn 1997, 100–110. o.

„Bátorítom embertársaimat...”

Interjú Berényi Ritával

Baloghné Dr. Berényi Rita orvos, családterapeuta, ötgyermekes családanya, Debrecenben él. Versei 1993. decemberi és 1994. októberi számunkban jelentek meg.

Kérjük, mondj pár szót bevezetésül!

Ambiciózus nagycsaládos anyuka vagyok. Nagycsaládos, mert 5 gyermekem van, s ambiciózus, mert a szakmámról teljesen sosem mondtam le, s hogy család mellett akár 1–2 órát tudjak dolgozni, nagy ambícióra van szükség. Jó társ is szeretnék lenni, asszony, aki nem áldozata férjének, aki háziasszony és szerető is.

Milyen volt a család, ahol felnőttél?

Édesapám fizikus, édesanyám elmeorvos. Velünk élt anyai nagymamám, s van egy hét évvel fiatalabb öcsém, András.

Nagymama mindig örömmel, dudorászva dolgozott, a munkaszeretetet tőle örököltem. Édesanyám rugalmas volt, önálló és sosem volt tekintélytisztelő. Ez ma sokat segít, mikor különböző rendű-rangú emberekkel tárgyalok egyesületünk (Forrás — Lelki Segítők Egyesülete) érdekében; nem érzem „bénulnak” magam. Apuval sokat, nagyon sokat beszélgettünk. Előfordult, hogy egy jó film után benyomásainkat, véleményünket hajnalig tartóan osztottuk meg egymással. Vizsgaidőszakban — ha tehettem — pár nap szabadságot vett ki, s a tanulás közti szünetekben együtt teáztunk, kávéztunk. Apai nagyapámra valami hallatlan vitalitás volt jellemző. Cukorbeteg volt, s az utolsó időben már nem látott, nagyothalló

Asszony-ősz

Gurulnak a gesztenyék,
Az ősz színeit
préselik papírlapra,
játsszanak az elmúlással
gyermekeim, s én
köztük izzelem
a visszahozhatatlant.

volt; dagadt lába miatt csak mamaszappucst tudott hordani, de szombatoként mindig elvittük Apuval az Omnia Kávéházba, s ott egy kávé mellett tudományról, világról, az én jövőmről beszélgettünk. Nem emlékszem, hogy vallásgyakorló lett volna, de azt, hogy az öregség és a halál nem riasztó számomra, neki köszönhetem.

Bár öcsémmel nagy a korkülönbség köztünk, még egyetemista koromban is egy szobában éltünk. Így aztán később baráti körünk, sőt szakmai érdeklődésünk is összeért. Mikor én GYES-en voltam első gyermekeinkkel, ő akkor kezdte a pszichológia szakot az egyetemen. Egy-egy jó előadásra behívott, csoportfoglalkozásokra is jártam vele, s később együtt kezdtünk tanfolyamokra járni, ma pedig mi tartunk együtt tanfolyamokat.

Szeretném, ha a gyermekeim legalább olyan jól éreznék magukat velünk, mint én az én szüleimmel. A jó család nem gyermekszám kérdése. Láttam már kis családot, ahol jó volt a légkör, s előfordul, hogy egy nagy családból valósággal elmenekülnek a gyerekek.

Én jó légkörű kis családban nőttem fel, s ezért örökké hálás leszek.

S milyen családban élsz most?

Lacival, a férjemmel évekig jártunk egy közösségbe, s azután kiválasztottuk egymást. Ő 30 éves volt, én 24. Tudtuk, mire vállalkozunk a házasságban, s gyermekekre is vágytunk mindketten. Máté 15 éves, Sára 13, Ancsa 12,

Zsófi 10, Áron pedig 8 és fél. Egy nagy családban sok mindent másképp kell csinálni, mint egy olyanban, ahol felnőttem. Azonos hozzávaló — és elengedhetetlenül szükséges! — a melegség. Ezzel a melegséggel szinte teljesen új hagyományokat kellett teremtenünk, mint amit otthon láttam. Az ünnepeink anyagiakban szerények, a „jó együtt lennünk” élmény dominál. Születésnapokon előveszem a feljegyzéseimet, amit a gyermekekről még a kórházban készítettem. Mivel a kisebbek születésénél Laci is velem volt, róluk közösen elevenítjük fel az emlékeket.

Szeretem, ha nyíltak, őszinték a gyermekeim. Ez persze azzal jár, hogy gyakran fogalmaznak meg ellenvéleményt. Jól zárul a nap, ha időt tudunk szakítani közös ima után egy kis beszélgetésre. Ki minek örült aznap? Kit milyen szomorúság ért? Ki kivel találkozott? Ilyenkor újra leperog a nap, s kicsit belelátunk egymás életébe.

Hol, mennyit és mit dolgozol?

Munkahelyem a Forrás Egyesület, annak pszichoterápiás és képzési csoportját vezetem. Az egyesület kb. hét éve alakult. Több délutánon-estén át beszélgettünk, tervezgettünk hívó barátainkkal együtt, akik az egészségügy, ill. a családsegítés területén dolgoztak különböző intézményekben. Valami olyan intézményről álmodtunk, ahol a család minden tagja segítséget kap egy-egy probléma megoldásához, ahová életvezetési gondokkal is be lehet térni, ahová nem kell beutaló, ahol nem kell megbélyegző diagnózis, ahol a gyógyulást és a problémával való együttélést egyaránt segítik, ahol a rehabilitáció is hangsúlyos.

Mára ebből sok minden megvalósult.

A Forrás egy lakótelepen működötti családsegítő szolgálatát. Az egyházmegye egész területéről várja a szenvedélybetegeket. Délelőttönként nappali ellátást biztosít a szenvedéllyel küszködőknek az Angyalföld téren (Debrecenben), a Forrás Közösségi Klubban a rehabilitáció első lépéseként. Van egy FOHÁSZ (Forrás Otthoni és Házi Apolási Szolgálat) nevű otthonápolási szolgálata, melynek keretében szakképzett nővérek segítenek a családoknak az idős és pszichiátriai betegek ellátásában. A gyermekeknek szombatoként játszóházat működtetünk, nyáron pedig tábort szervezünk. Folyamatban van egy rehabilitációs ház szervezése, ahová elvonás után kerülnek majd a betegek utógondozásra. Tervezzük, hogy itt már a családok is támogatást kapnak majd, hogy képesek legyenek a változni akaró — egykori — szenvedélybeteget visszafogadni, elhatározásában támogatni, bízni benne, esélyt adni számára az újrakezdéshez.

Képzéseket is szervezünk szociális területen dolgozók számára. Ezek elsősorban családterápiás képzések. Az egyesület gyakorlóterepe a szociális munkás, szociálpolitikus hallgatóknak is. Idén még orvostanhallgatók is jönnek hozzánk gyakorlatra.

Én családterápiát és életvezetési tanácsadást végzek az egyesületben. A családi gondok általában hasonlóak a hívó és nem-hívó családban. A megoldás is hasonló. A hívó ember erőforrása bőségebb, mint a nem-hívóé, ennyiben más egy nem-hívó ember gondozása. Együtt

kell vele felkutatnunk az életben maradni akarás forrásait. Biztatni, hogy van értelme a nehéz helyzet átvészelésének is. Ha egy hívő inkább csak vallását gyakorló, s nincs bensőséges, közvetlen kapcsolata Istennel, élete nehézségei alig különböznek a nem-hívő ember életétől. Feladatunk ekkor is az erőforrás keresése.

A mai ember nem szívesen kér tanácsot. Inkább csendben szenved. Gondjaira előbb használ alkoholt, feszültségeire nyugtatót, mint hogy átgondolja, mit kell változtatnia az életén. Így aztán a nap nagy részében bátorítok. Bátorítom embertársaimat, hogy ne mondjanak le könnyen a jobb élet lehetőségéről.

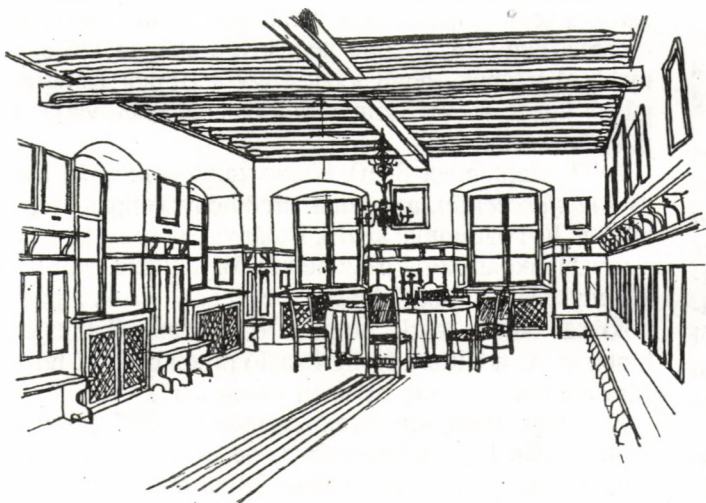
Nemegyszer megkérdezik: Milyen családoknak van szükségük családterapeutára? Milyen a gondozásra szoruló család?

A gyakorlatomban én új fogalmakat használok. Nem a jó család – rossz család fogalom párt, hanem az egyensúlyban lévő, ill. az egyensúlyából kibillent család fogalmát. Ilyen értelemben az egyik pillanatban még feladatait jól ellátó család a következő pillanatban kilendülhet egy nehéz megpróbáltatás hatására. Egy váratlan halál vagy súlyos betegség, súlyos anyagi gond, a nevelés gondjai, egy-egy kamasz „kisiklása”, ha időlegesen is, de felemészti a család lelki erőforrásait. Ilyenkor minden család támogatásra, bátorításra szorul.

Én magam, de a családterapeuták általában is azért szeretnek a teljes családdal foglalkozni, mert a problémát jelző, a terapeutát felkereső személy legtöbbször csak index-páciens. Valójában nem vele van a gond, csak ő jelzi, hogy baj van az egész rendszerrel. A családi rendszer működésének megváltoztatása a legtöbb esetben az egyén változását, gyógyulását jelenti. Erőforrást jelent a családtagok tennikarása, s ezt érdemes a terápia során felhasználni.

Persze a családtagokat motiválni kell erre az együttműködésre, hiszen pl. a szülők sokszor attól félnek, hogy őket fogják vádolni a fiatalok. Úgy látom, hogy a szülők — ha hibáznak is —, mindig a legjobb szándékkal teszik, amit tesznek. Ha bátorítjuk őket, megnyerhető az együttműködésre.

Nincsen külön baráti és külön szakmai énem. És nem látok barátaim veséjébe. De érzékelem gondjaikat, konfliktusaikat. Nem szoktam visszajelezni ezeket az észrevételeket. Munkám során megszoktam, hogy az emberek ritkán hallják meg a saját magukról szóló visszajelzéseket. S amíg nem kíváncsiak vagy nem készek a változásra, változtatásra, csak arra haragszanak meg, aki a sajátjukétól eltérő véleményt mond életükről. Nem érzem, hogy tükröt kellene tartanom másoknak. Inkább csak szeretném megérteni őket. Aztán pedig láttatni velük azt a csodát, amit maga az élet jelent.

Hogyan telnek a mindennapjaitok?

A gyerekek délben hazajönnek az iskolából, s én szeretek akkorra itthon lenni. Sorban megérkeznek, s a mozdulat, ahogy lehajítják a táskát, vagy az első mondataik sokat elárulnak a napról, az addigi élményeiről. Kötetlen munkaidőm lehetővé tette, hogy sosem voltak napközisek. Hetente kétszer délután is dolgozom. Ilyenkor Laci édesanyja jön hozzánk. Átnézi a gyerekek magyar és angol leckéit. Egyébként egyedül, s elég lelkesen és jól tanulnak. Mindenki egyéni tempóval. Van, akinek pénteken délután már kész a hétfői leckeje. A másik meg hétfőn hajnalban tanul. Fő, hogy feladataikért felelősek legyenek.

Havi egy-két alkalommal vidékre járok esetmegbeszélő csoportot tartani. Az ilyen feladatokra rendelkezésre állnak a délelőttieim.

A Forrás a Karitás kötelékébe is bekapcsolódott. 30, ill. 120 órás képzéseket tartunk az öcsémmel, s a Karitás vezetőségi megbeszéléseire is járok Budapestre. Ilyenkor Laci segít, s a gyerekek is ügyesen átveszik az én feladataimat.

Hétfőgén a szombat a munkáé, a vasárnap az ünneplésé. Névnapi, születésnapok, baráti látogatások, közösségi találkozók férnek bele ezekbe az időkbé. Szeretem, ha közösen néz egy-egy filmet a család. Jó hallani a gyerekek véleményét, észrevételeit. Kedvenc sorozatunk a „Váratlan utazás”, érzékenyen megírt és megrendezett történetek vannak benne.

Miből töltekezel?

Szívesen olvasok, szeretem a verseket. Nem tudom őket értelmezni, csak kiválasztom a hangulatomnak megfelelőket. Akiket a legszívesebben olvasok: Ady Endre, Juhász Gyula, Szabó Lőrinc, a nők közül Stetka Éva és Poór Emma. Az elmúlt nyár nagy slágere számomra Németh László: Lányaim c. könyve volt. Jó volt olvasni azt a sok bölcsességet, amit életéről, neveléséről, világról megfogalmaz ez a kiváló író-gondolkodó.

És a te fájdalomaid hová lesznek?

Ebben segít az írás: évtizedek óta írok verseket. Ez számomra a nagy érzelmi megrázkódtatások, kudarcok, reménytelenségek feldolgozási módja. A verseimben olyan érzéseken is elidőzöm, melyeken más igyekszik mielőbb túljutni. Én ezekkel a nehéz időkkel, történésekkel is szeretnék szembenézni. Erre biztatnék másokat is. Próbáljuk felfedezni a fonák oldal szépségeit is!

Sok tizenéves író. Erre a korosztályra az érzékenység és a magány jellemző. Én is írtam már abban a korban, s talán valamennyire megőriztem annak a kornak jellemző tulajdonságait is. Először az „Érted vagyok”-ban jelentek meg verseim Nyíró Ráchel néven. De most eljött az álarc-álnév levetésének ideje, s bár nem könnyű a nyílt színpadra lépés, a mostani számban megjelent verseket már igazi nevémmel vállalom.

Kiss Anna költő biztatására a „Tekintet” c. folyóiratnak küldtem verseket, ahol 1994 óta minden évben jelentek meg.

1995-ben a Littera Nova kiadó pályázatot hirdetett. A legjobb versekből közös kötetet jelentettek meg, címe: Jelek a szigetről. Ebben a kötetben az én verseimből is közöltek néhányat. Most újabb antológia készül. A címe: Szerelmes versek. Nyolc verset fogok közreadni ebben a kötetben, mely várhatóan decemberben jelenik meg. A kötetek megjelenését mindig követi egy-két dedikálással egybekötött író-olvasó találkozó. Az újabb antológiát már az Altera Kiadó adja ki, s ez a cég vállalná egy önálló verseskötet megjelentetését is. Viszont mivel a kiadást meg kell előlegezni, az ügy elég reménytelennek tűnik. Pedig a megszerkesztett kötetnek már címe is van: Az idő mondja. „Csak” szponzorokra vár.

Köszönjük a beszélgetést.

Róma fölmentette Bulányi Györgyöt

Októberi számunk már nyomdában volt, amikor a címben foglalt hírről mindenki értesülhetett a tömegtájékoztató eszközökből. Az alábbiakban a fölmentéshez vezető utat ismertetjük röviden, az esemény értékelésére 1998. februári számunkban térünk vissza.

1996. október 8-án *Bulányi György levelet ír Ratzinger bíborosnak*, a Hittani Kongregáció prefektusának, s abban ügyének rendezését javasolja; emlékezteti Ratzingert arra, hogy a magyar püspöki kar szerint csak ő szüntetheti meg büntetését, megemlíti, hogy a szeretet kárára lenne, ha a püspöki kar ítéletéből származó problémákat áthagyományoznák a következő nemzedékre, és utal arra, hogy hazánkban 14 és fél éves büntetés után a még gyilkosokat is amnesztiában részesítik, a levél végén pedig (latinul) leírja és aláírja a Hitvallást. Ezt a levelet aztán Kállay Emil, a magyar piaristák tartományfőnöke továbbítja saját támogató levelének kíséretében, Rómában pedig a piarista generális adja át Ratzingernek.

1997. február 16-án *Budapestre érkezik a piarista rend generálisa*, és közli Bulányi Györggyel a következőket: 1. Néhány nappal korábban tárgyalt Ratzinger bíborossal; azért húzódtott ilyen sokáig e találkozás (a múlt év októberi levél óta), mert előbb be kellett szereznie Cserháti püspök utolsó TV-interjújának dokumentumát, melyben a püspök többek között azt mondta el, hogyan tartotta rövid pórázon a kommunista állam a magyar egyházat, hogyan kollaborált a püspöki kar, és hogy a magyar egyházvezetésnek fel kell dolgoznia a múltat, be kell vallania bűnét, s amíg ez meg nem történik, az egész egyházi lét hitelre méltatlan marad. 2. A Hittani Kongregációban most kiváló a levegő a Bulányi-ügy rendezésére, mert II. János Pál pápa az ezredvéget a kiengesztelődésre akarja felhasználni, s mert Ratzinger szeretné letenni hivatalát és nem kíván elintézetlen ügyeket hagyni utódjára. 3. A rendezés módja az lenne, hogy Bulányi vagy aláír egy VI. Pál pápa által készített Credót, vagy újra aláírja az általa 1985-ben már aláírt 12 pontot a 13-ikkal együtt, de úgy, hogy a 13-ikat nem a végére helyezi, hanem valahová a többi pont közé.

Bulányi atya kinyilvánítja, hogy az utóbbi megoldást választja.

1997. február 19-én *Bulányi György átadja a piarista generálisnak a kért módon elkészített és aláírt 12+1 pontot*.

1997. március 6-án Kállay Emil tartományfőnök telefonon jelzi Bulányi atyának, hogy faxot kapott a generálistól, miszerint *Ratzinger bíboros nagyon meg van elégedve a 12+1 pontos megoldással*.

A fentiekkel párhuzamosan *Bulányi György* — szintén a Hittani Kongregáció felhívására — rövid tájékoztató levelet ír a vatikáni *Laikusok Tanácsának a Bokorról*, kiemelve a Bokor legfőbb törekvéseit: „az uralkodást elutasító kicsiségben, a lábmosó szolgálatban — a gazdagságot elutasító szegénységben, a javainkat másokkal megosztásban — a kiváltságokról lemondással járó üldözöttségben, az erőszak minden formájának elutasításában kibontakozva építeni Isten országát..., hogy a fentiekben körvonalazott jézusi szeretet magatartását minél teljesebben érvényesítsük tanításunkkal és életpéldánkkal egyházunkban a II. Vatikáni Zsinat dokumentumai szerint”.

1997. április 21-i dátummal a *Laikusok Tanácsa* válaszol erre a tájékoztatásra, kiemelve többek között, hogy „nagy benyomást és tiszteletet keltett bennünk a közösség tagjainak odaadottsága és áldozatos lelkülete, mellyel tanúsította hitét a kommunista rendszer idején”.

1997. június 17-én *Bulányi György találkozik Seregély érsekkel*, a püspöki kar elnökével Kállay Emilnél. Seregély érsek közli: a püspöki kar rendezni kívánja ügyét oly módon, hogy kinyilvánítják, nincs többé akadálya annak, hogy joghatóságot kérjen azokban az egyházmegyékben, ahol működni kíván. Bulányi azt feleli, nem kér senkitől joghatóságot, mert azt soha nem vonták meg tőle (csupán a nyilvános, értsd: templomi működéstől tiltották el az ország határain belül). Ezen a találkozón Bulányi egyúttal személyesen adja át levelét Seregély érseknek; ebben rögzíti a korábbi történések néhány mozzanatát, s hogy az ügynek lezárásáról szóló közlemény közzétételét várja a püspöki kartól, minthogy erről Ratzinger már korábban értesítette a püspöki kart.

Ugyanezen a találkozón Seregély érsek elmondja, hogy az ügy megoldására nem kell várni az őszi püspökkari konferenciáig, mert levelezés is van a világon.

1997. július 19-i dátummal *Paskai László bíboros*, esztergom-budapesti érsek levelet ír *Bulányi Györgynek*; egyfelől ő is jelzi, hogy a Hittani Kongregáció a maga részéről lezártnak tekinti az ügyet, másfelől azonban „sajnálatosan megállapítja”, hogy áttanulmányozva Bulányi írásainak egy részét, olyan kijelentéseket talált azokban, amelyek nincsenek összhangban az aláírt dokumentum (12+1 pont) néhány pontjával, s ezért egyházmegyéjében nem adja meg neki az ígért és gyóntatási joghatóságot, végül személyes találkozást ajánl.

1997. augusztus 1-én *válaszol erre Bulányi*, kijelentve, hogy a bécsi katolikus egyetem 1996-ban elfogadott egy, az ő teológiájával foglalkozó magántanári dolgozatot, s teológiájában nem talált semmi kivetnivalót, továbbá hogy 79. évében nem kíván elébe menni egy újabb eljárásnak, végül jelzi, hogy a Hittani Kongregáció ügyet lezáró döntésének közzétételét várja a püspöki kartól.

1997. szeptember 8–10. között zajlik a *püspöki kar őszi konferenciája*, amelynek eredményeképpen szeptember 10-i dátummal közlik Bulányi Györggyel, hogy a továbbiakban korlátozás nélkül folytathatja papi tevékenységét. A kísérelő levélben Seregély érsek, a püspöki kar elnöke közli, hogy „a határozatra Ratzinger bíborosnak, a Hittani Kongregáció prefektusának hozám eljuttatott levele nyomán került sor”.

A „világi” *tömegtájékoztatói eszközök* 1997. október 21-től adják hírül az eseményt, de az Új Ember katolikus hetilapban csak október 28-án teszik közzé.

(Szerk.)

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Öröm

Történt egy este, hogy az öcskösöm, Ugribugri, miután beugrott az ágyába, és néhány pillanatig még ülve gondolkodott valamin, ezt a szót mondta ki: „Titkosfiók”. Aztán hátradőlt, alacsonyra csúszott a párnáján, és még a beburkolódzásán is látszott, hogy elégedett és jókedvű.

Ekkor már hónapok óta ismertem azt a szokását, hogy ülve marad egy kicsit, gondolkodik, és kicsúszik a száján, mi jár az eszében, de nem törődtem vele, mit mond. Ez a szó azonban, a „titkosfiók” megragadta az érdeklődésem: „Mit gagyogsz te? Miféle titkosfiókra gondolsz?” Készségesen felvilágosított: „Arra, amelyet holnap csinálni fogok. Fújóska elmagyarázta, hogyan kell csinálni. És ott fogom tartani minden titkos holmimat.” Nevettem: „Ugyan miféle titkos holmid van neked?” Meghökken és elszomorodott: „Semmiféle..., csakugyan.” De egyszerre csak felderült az arcocskája: „De hiszen az nem baj! Majd kigondolom, hogy melyik holmim legyen titkos!”

Én már akkoriban is, noha még csak tíz esztendő voltam, az öcskösöm nevelőjének éreztem magam. Ettől kezdve tehát tanácsosnak tartottam figyelni, mi csúszik ki így lefekvéskor a száján, hadd tudjam, mi foglalkoztatja, mit tervez. Ilyesfélét hallottam: „Tejberizskása számcáccal és tejszínhabbal”. Vacsorakor ugyanis megtudtuk, azt készít másnap édesanyánk. „Új nadrág hátsó-zsebbel” — annak a napnak az előestéjén, amelyre a törpeházi szabó megígérte. Meglepődve állapítottam meg, hogy nem önkéntelenül csúszik ki a száján, amit mond, hanem szándékosan és meggondoltan mondja ki, szinte szertartásszerűen. Meglepett az is, hogy kivétel nélkül minden este kimond valamit, és hogy az a valami mindig a következő napra vonatkozik.

Odaültem hát egy este az ágya mellé: „Mondd csak, öcskös, mire jó ez? Mire jó, hogy minden este ünnepélyesen kimondasz valamit,

ami másnap fog megtörténni. Csak nem valami babona ez?” Elmosolyodott: „Dehogyan babona. Csak nem szeretek azzal a gondolattal aludni el, hogy most egészen reggelig semminek se örülhetek. Szoktam ugyan örülni álmomban is, de arra nem lehet biztosan számítani. De ha utánagondolok, mi lesz az, aminek másnap a legjobban örülhetek, és ki is mondom, hogy mi lesz, akkor könnyebben belenyugszom, hogy reggelig aludni kell.” Első hallásra tetszett nekem az öcskös találmánya. De amikor másnap meg harmadnap újból és újból elgondolkodtam rajta, egyre veszélyesebbnek láttam.

Ha hozzászokik, hogy élete mind-egyik napján része legyen valami örömben, nehéz lesz elviselnie az örömtelen napokat. Le kell tehát szoktatnom róla, hogy töprengjen, mi lesz az, aminek másnap örülni fog, és nem szabad annyira fontosnak tartania örömet, hogy minden este hangosan ki is mondja. Ismét odaültem hát egy este az ágya mellé: „Gondolkoztam ezeken a te öröm-kereséseiden. Tudod, öcskös..., nem túlságosan okos dolog ez. Ha ilyen sokra becsülsz az örömet, nagyon is meg fogod szenvedni az olyan napokat, amelyeken semminek se örülhetsz.” Egy ideig gondolkozva bámult rám, aztán elmosolyodott: „De Moha...,

hiszen soha sincs olyan nap, amikor valaminek ne lehetne örülni. Ennekem éppen az a nehéz minden este, kiválasztani a sok örülnivaló közül a legnagyobbat.”

Néhány nap múlva édesanyánk megbüntette valamiért. Másnap egész nap otthon kellett maradnia, és olyasmivel foglalkoznia, amit nagyon nem szeretett. Meg kellett tisztítania egy zsák lencsét. Ennek a napnak az előestéjén rögtön az ágyba ugrása után odaültem melléje: „No, öcskös, itt a jó alkalom, hogy szoktatni kezd magad azokhoz a napokhoz, amikor nincs minek örülni. Ma este már se ne töprengj, se ne mondj ki semmit magadnak. Mert holnap aztán igazán semmi öröm sem vár rád.” Megint bámult nagyra meresztette a szemét: „Semmi öröm?” — és megint elmosolyodott. „És az, hogy Hamupipóke lesz-e? Az semmi?” „Hamupipóke csak akkor lesz, ha galambok jönének szemelgetni.” Most már nevetett: „Jön galamb! Fújóska átjön segíteni!” De céлом érdekében azt is lehurrogtam: „Fújóska nem galamb, önzésből segít, hogy minél előbb játszhassék veled, nem barátságból. Ez nem ok öröme. Holnap bizony semmi örömben se lesz részed, de ne is legyen fontos, hogy lesz-e, nem lesz-e. Szervusz.”

Felálltam, indultam. De amikor a kilincsre tettem a kezem, utánam szólt: „Moha... És az utolsó szem lencse?” Megálltam: „Mit akarsz vele?” „Talán az is — semmi? A holnap legnagyobb öröm! Hogy elvégeztem, amit nem szeretek csinálni..., és hogy jól végeztem el, egyetlen egy hibás szemet se hagytam benne, és hogy ha majd lencsefőzeléket eszünk, és nem ropog a fogunk között, megint örülhetek neki, hogy jól válogattam, meg az is öröm lesz, hogy az utolsó szemig se duzzogtam egy szemernyit se, meg az is, hogy tudhatom, édesanyának ennyivel is kevesebb lesz a munkája...meg az is, hogy édesapa szereti a lencsét, és most majd gyakrabban...” Dühösen közbevágottam: „Jól van, elég!”

Éreztem, hogy az örömlélethez ekkora tömegével nem bírok megküzdeni. A harcot azonban nem adtam fel, és néhány hét múlva..., de hiszen a napot is tudom — november utolsó estéjén —, miután azt mondta ki magának ünnepelesen: „December” — ismét ráripakodtam: „Még mindig csinálod ezt?! A magad érdekében szeretném, hogy abba hagyj, értsd meg végre! Egyre jobban megszokod, hogy minden naptól örömet várj, és majd a földig lógatod az orrod, ha semminek se örülhetsz!” Megijedt indulatos hangomtól, de ellenkezett is. Sírás és mosolygás között ingadozva nyöszörögte: „Inkább te értsd meg végre: nincs olyan nap, amikor ne lehetne örülni valaminek!” Nem akartam másodszor is meghátrálni, és gúnyosan felnevettem: „Úgy mondd inkább: nincs olyan nap, amikor ne tudnád elhítenni magaddal, hogy van minek örülnöd. Hallottam, holnap annak akarsz örülni, hogy már december van. De ez csak egy név, közös megállapodás dolga, változtatható. Fogadd meg a tanácsom, Ugribugri: ne becsüld ilyen sokra az örvendezést, akkor is nyugodtan hajtsd álomra a fejed, ha semmi öröm se várna rád másnap.”

Még sokáig beszéltem neki, mindaddig, amíg el nem ismerte, nem lehet bizonyos benne, hogy örülni fog másnap. Mondogatta,

hogy „Igaz..., igaz...”, bólogatott is buzgón, elgondolkodó arckifejezése azonban gyanút keltett bennem, és visszaleskelődtem a kuclyukon, és olyasmit láttam, hogy felháborodva vissza is rontottam hozzá: „Te, hiszen te becsapsz engem! Felültél és kimondtál valamit, mozgott a szád! Mit mondtál ki?” Ijedten rebegette: „Csak annyit mondtam, hogy — talán.” „Ta-

lán?! Annak akarsz örülni holnap, hogy talán?” Most már elmosolyodott: „Annak nagyon lehet örülni! Hiszen abban minden benne van. Mert talán — holnap már esni fog a hó. És talán — délután már szánkázhatunk is. Meg talán — eljön látogatóba Liszka és Puliszka. És talán hajthatom holnap Tóbiás csacsit. Meg talán — szólni fog Földigszakáll bácsi, hogy nézhetem a távcsövén a csillagokat. És talán — ólomkatonákat hoz nekem édesapa Vácról. Meg talán...” De ekkor már sarkon fordultam, és kimentem a szobából.

Másnap elhatároztam, hogy legközelebb bármit mond is, lehurrogom: semmiről se tudhatjuk előre, örömet fog-e szerezni, nincs miért örülnie tehát a „talán”-nak se. És egy január végi estén, amikor éppen beugrott az ágyába, és ülve maradt, hogy gondolkodjék, ismét odaálltam elébe: „No, öcskös, most úgy lehengetem minden ellenérvet, mint egy útlapító gép. Halljuk hát, mivel áltattad volna magad holnapra, ha engedem?” De rögtön meg is ijedtem, mert nyugodtan elmosolyodott: „Semmivel se áltattam volna. Ma nem tudom, minek örüljek holnap. Ilyenkor azt szoktam mondani: Mindennek.” Majdnem megöleltem ezért a szóért, de nem feledkeztem meg nevelői célomról, és gúnyosan felnevettem: „Látod, milyen gyöngye lélek vagy? Magad is tudod, hogy holnap semmi örömnivalód se lesz, elhíted hát magaddal egy kellemes hazugságot, hogy mindennek örülni fogsz. Ha erős lélek volnál, bátran bevallanád magadnak, hogy holnap semmi öröm se vár rád, és mégse esnél kétségbe. Csak a gyöngye lelkek lesik folytonosan, minek lehet örvendezniök. Aki erős lélek, az nagyon jól meg tud lenni öröm nélkül is.” Elkerekült szemmel hallgatta szavaimat, és nagyon elszomorodott. Látszott rajta, hogy belenyugszik, másnap nem fog örülni. Összeszorult a szívem, annyira sajnáltam, de nyugtattam magam: jót teszek vele, ha leszokik róla, hogy szüntelenül örömnivalót kutasson. Könnyebben viseli majd el, ha egy-egy napja örömtelen marad. Mégis megkönnyebbülés volt hallanom később, hogy már egyenletesen lélegzik, alszik. Legálább azalatt nem szomorú.

Másnap reggel a szokásos kiugrás helyett lassan, elgondolkodva kelt fel. A nap folyamán meg úgy járt-kelt, mintha ólomból volna a

ruhája, de elhatározta volna, hogy milliméternyit se görnyed. De-hogy is mászott ő a tyúkólra, még csak nem is ugrabugrált, szólni is csak akkor szólt, amikor okvetlenül szükség volt rá. Alig vártam, hogy véget érjen a nap, és ismét kimondhasson magának valami örömnivalót. Szinte éreztem, amint legördült a szívemről az a bizonyos képzeletbeli kő, amikor este-felé hirtelen megváltozott a viselkedése. Az ólomruha lepkeszárnyá lett, ismét szökdécselt, szinte röpködött az öcskös, az ágyát is a szokásos utolsó díszugrással foglalta el. Kíváncsi voltam, mit jelöl ki legfőbb örömként másnapra. De meglepetés ért: még csak ülve se maradt, hogy gondolkodjék, rögtön alacsonyra csúszott, és a takarója alá bújt. Megijedtem, hátha képmutatóvá tettem, ezentúl titokban akarja kiválasztani a legfőbb örömnivalót. Odaléptem hát hozzá: „No, öcskös..., egyelőre elég volt ennyi szoktatásnak, ma megint kimondhatsz valami örömet holnapra.” Tüstént felült és mosolygott: „Soha többé, Moha. Fölösleges. Tegnap nem mondtam ki semmit, és mégis...” Elcsuklott a hangja egy pillanatra, és én csak akkor vettem észre, hogy nem csupán vidám az öcskös, hanem megilletődött is. Nyelt egyet, és folytatta: „És mégis... ez volt a legboldogabb napom, mióta élek. Reggeltől estig folytonosan örültem”. Megfeledkeztem megilletődöttségéről, és dühbe gurultam: „Úgy! Folytonosan! Tehát becsaptál, és titokban mégis kitálatál magadnak mindenféle örömnivalót! És mikkel áltattad magad, ha szabad kérdeznem?” Megijedt a haragomtól. De csak a szemecskéje pislogott aggódva, szája körül megmaradt a mosolygás az ijedt tiltakozásban is: „Nem csaptalak be, Moha! Nem áltattam magam semmivel! Nem találtam ki semmiféle örömnivalót!” Meghökken-tem: „Akkor hát mi volt az, aminek folytonosan örültél?” Úgy hatott rám a felelete, mintha diadalharsona zengett volna, pedig szinte csak lehelte a meghatottságtól, boldogságtól akadozó választ: „Annak örültem folytonosan..., hogy erős lélek vagyok... és hogy nagyon jól meg tudok lenni... öröm nélkül is!”

Újév

Harmadik napja havazott. Időről-időre kiment a teraszra elsöpörni a havat és egyben leverte az erdei fenyők ágáról is, melyek a nagy súlytól szárnyaszegetten, derékmagasságig benyúltak a keskeny járda fölé. Ilyenkor ismét szárnyra kaptak és büszkén fennhordták tobozkoszórújukat. A karácsonyi csengő csilingelését már régen elnyelte a hó süket csendje, de egyébként nem volt csend. Készülődés volt. Reggel alapos takarítást benn, majd az udvar következt: a parkolóból el kellett hányni a térdig érő havat, hogy az autók majd be tudjanak állni. Ez már az ő dolga volt. A sufniiban összekészítette a lampionokat, a hosszabbítót kihúzta végig a fal mellett a teraszig, kipróbálta, rendben volt. Tűzfát és faszénét készített össze a flekkensütéshez, és jól megrakta a szobában a kandalló melletti fatárolót is. A tűz már hajnal óta vidáman pattogott, mint aki már érzi a sok készülődés célját, a nagy bulit, amely majd elválasztja a múltat a jövőtől, az egyik évet a másiktól. Benn a szobában eközben felesége szorgoskodott. Mikor elkészült a takarítással, a díszítések következtek. A gyertyák, a csengettyűk, a lampionok sorra a helyükre kerültek. Ünnepi abrosz került az asztalra, fenyőág díszítette a szoba sarkában álló nagy vázát s a rojtok és párnák is ünnepi rendben sorakoztak a szőnyegeken és az ágyakon. Majd a konyha következett. Megtelték a salátás tálak, és rizibizi illata töltötte be az egész lakást. A m u n k a egész délelőtt folyt. Csak délben ültek le pár percre, bekapni egy kis kenyere-
ret, teát, felvágottat. Nem voltak izgatottak, de a vendégvárás és készülődés remegése ott volt a levegőben. Nem sokat beszélgettek. Aztán ebéd után, mikor egy pillanatra leültek a kanapéra és gondolatban mindketten számba vették a még hátralévőket, Laci lassan megszólalt:

— Drágám, meginnál velem egy Martinit?

Az ital átmelegítette a gyomrukat, arcukat, lelküket. A Carmina Burana vad, szenvedélyes zenéjére táncolni kezdtek és percekre elfelejtették a készülődést. Az ünnep kezdett belopakodni a lelkükbe. Aztán még néhány

simítás, kinn már meg is szólalt egy autóduda és a vendégek vidám zsvajva megtöltötte a kis lakást. Aztán már minden ment a maga rendje szerint. Éva gondoskodott az ételekről, az italokról és a hozzá tartozó apróbb teendőkről, mint a terítés, a szervírozás, a mosogatás, az üvegek bontása, a gyerekek apró, de folyamatos szolgálata. A zene, a TV, a játékok, a beszélgetés melegen tartása, a flekkensütés és a tűz biztosítása Lacira maradt. A jó hangulat mindkettőjükből áradt, mert szerették a vendégeiket és szívesen szolgálták ki őket. A jó hangulathoz tartozott a szánkózás, az éjszakai séta a szakadó hóban, a hógolyózás és a hóemberéptés is. Csönd egy percre sem volt, de miért is lett volna? Aztán lassan éjfél lett. Csendben figyelték a TV-óra másodpercmutatóját. Volt, aki az elhunytakra gondolt, más az újszülöttekre, akinek baja volt, arra, akinek öröme, arra. Könnyecseppek peregtek a himnusz hangjaira és mindenki temette a múltat, de a nagy rohanók már a következő Szilveszter helyszínét tervezgették. És aztán a koccintás, a jókívánságok, a telefonok, a virsli és az elnöki beszéd. Utána pedig a tánc, az ének, a dudálás és egymás szívből jövő csipkedése, ugratása végkimerülésig. Mert hát az is elkövetkezett. A vendégek lassan készülődni kezdtek és mintha valami láthatatlan szál kötötte volna össze őket, sorban, egymás után elbúcsúztak. A lakásban csend lett.

Lassan elcsitultak a rendcsinálás utolsó zajai is. Laci eloltotta a nagyvillanyt és leroskadt a nagy bőrfotelba. A muflon trófea farkasszemet nézett vele. A trófeán nem látszott semmiféle változás. Egyhangú közömbösséggel nézett vissza Lacira. Így nézett már évek óta. Neki nem volt Szilvesztere, sem Újéve, sem bulija. Éberem, mindig csak azt csinálta, ami a dolga volt: dísz volt a

kandalló jobb oldalán. De még erre sem gondolt. Valami csendes végtelenségben élt, mint a kövek a hó alatt, hátul a sziklakertben. Nem az örökkévalóságban, hanem valami időtlenségben. Laci nem vette le róla a szemét. Belül lassan elültek benne a külső zajok. Már nem hallotta Éva kis neszeit sem a konyhából. Hirtelen minden megállt. Nem hallotta már az ingaóra mély, búgó kongatását, sem a hópihék halk zizegését az ablakon. Nem látott semmit, csak a muflonfejet. A gondolatai is mintha megálltak volna. Azaz mentek tovább a maguk megkülönböztető, néha csapongó, de mindig logikus és mindig az időhöz láncolt útján, de

már valahol rajta kívül. Már azt sem érezte, ahogy a lélegzése közben az inge hol megfeszül, hol elernyed a mellén és nem érezte a bőrfotel lágy, de stabil támaszát sem. Ekkor a muflonfej lassan mesélni kezdett:

Valamikor, réges régen, amikor a Pilisben még medvék és farkasok tanýáztak, de lehet hogy még régebben — az úkapám mesélte a dédapámnak, de állítólag már neki is a vándorló vörösbegek mesélték egykoron, mert mi annak idején még Korzikán éltünk és eszünkbe sem jutottak ilyen nagy, összefüggő erdők, vulkáni, fekete sziklák, szóval nekem már apám mesélte egy csendes nyári estén a telki meszesek oldalában —, élt itt egyszer egy nagy király. Pompázatos palotája a Nagy-Kopasz tetején állt. Nem akármilyen palota volt ám ez. Nem vette körül lőrészekkel szabdalt várfal, sem vizesárok. Tizenkét kapuja volt, de a kapuk éjjel-nappal, télen-nyáron nyitva voltak. A palotának nem voltak ablakai, mert falai üvegből voltak, s esténként, amikor a szolgálók meggyújtották a hatalmas csillárokat, melyeken egyenként száz gyertya égett, még a legmesszebb fekvő falvakban is látni lehetett a nagy fényességet. Napközben pedig a nap szikrázó sugarai tükröződtek vissza a falakról, hirdelve a király hatalmát és dicsőségét. A birodalom lakói szelíd, jó emberek voltak, egészségesek és normálisak. Mindenki mindenkinek a rokona, barátja, testvére volt. Nem voltak ellenségeskedések, veszekedések, perek, mert nem volt törvény sem, sem bíróság, sem börtön. Mindenki elvégezte a dolgát, de csak azt csinálta, ami a dolga volt, és csak annyit, amennyi szükséges volt. Nem voltak sem gazdagok, sem szegények, mert a király mellett mindenki gazdagnak tudhatta magát. Minden napjuk ünnep volt, bár a napokat sem számolták. Úgy éltek, mint annak idején a mező virágai és az erdő vadjai a Paradicsomban.

De nem volt ez mindig így. Kezdetben a király pontosan olyan volt, mint minden király itt a földön. Háborúzott a szomszédokkal és a saját főuraival. A győzelem után hatalmas tivornyákat tartott, ahol folyt a bor és a legszebb rabszolgánők szórakoztatták a meghívottakat. Szigorú törvényeket hozott, melyeket minden esetben szigorúan betartatott a legszegényebbekkel, börtönei tele voltak velük, meg a sovány, mindig töprengő gondolkozókkal. Gazdagsága és hatalma messze földön híressé tette, így gyakran kellett háborúznia azokkal, akinek hatalmára és

Sűrű hóesésben

magam is
hópehely vagyok,
Felede majd,
hogy nálad jártam.
Apró folt marad
kabátodon.

vagyonára fáj a foguk. A parasztok nyögték az adókat, a főurak kicsapongásait és a papok élésködését, kik nap mint nap bűneikre figyelmeztették őket.

Egy szép napon — mesélte apám —, amikor éppen egy sovány, öreg gondolkodó felett ítélkezett, a látszat kedvéért megadva neki az utolsó szó jogát, az megkérdezte tőle:

— Mondd, óh király! Miért nem akarsz ember lenni? Arcod és kezeid puffedtek és rángatóznak a sok kicsapongástól és a háborúskodás állandó feszültségétől, szemeid belső zavartottságról árulkodnak és döntéseid minden normális gondolkozásnak ellene mondanak. Néped nyomorog és élete olyan rövid, mint a kutyáké, közvetlen környezetben pedig hazudnak, lopnak és csálnak az emberek, miközben keresik az alkalmat, hogy érzélgősen kifejezzék irántad érzett mély hódolatukat?

A király ott helyben lecsapatta a fejét, de később belülről elkezdtek égetni a szavai. Először csak a palotában kezdett figyelni, és mindent úgy tapasztalt, ahogy az öreg mondta. Aztán kiment a népe közé áruhában, koldusnak öltözve, és saját bőrén tapasztalhatta meg mindazt, ami az öreg szájából elhangzott népével kapcsolatban. A kalandot alig úszta meg ép bőrrel, de hatása alatt hetekre bezárkózott a palota

könyvtárába. Csak kenyeret evett és vizet ivott. Tanulmányozni kezdte, mit jelent az a szó, hogy ember. A hetekből egy hónap lett, majd kettő, és amikor elhagyta a könyvtárat, már más ember volt. A régi önpusztító tüzek elcsitultak benne, és már csak arra a gyenge, belső melegségre figyelt, amelyről korábban nem is tudott, de amelyről minden szent könyv említést tesz. A melegség lassan, gyengéden növekedett benne. Mikor eltöltötte egész lényét, felkereste a szomszédos országok királyait egyenként, és hosszú időre békét ajánlott fel nekik. Nagy ára volt a békének, de ő mindent megadott. Zúgolódnia csak a nemessége és a papság zúgolódott, mert az ő vagyoniuk is bánta a békekötést. Népe nem zúgolódott, mert tőlük már nem lehetett többet elvenni. Látszólag semmi sem változott azon kívül, hogy nem voltak háborúk, de lassan mégis minden megváltozott.

Mivel látta a király, hogy az emberek zaklatottak, állandóan rohannak, hol a múlt emlékeit siratják, hol a jövő álmokéit kergetik és ezt magán is megtapasztalta, kidobott minden órát a palotából, elégettette a papok naptárait és kizavarta a csillagjósokat is. Nem telt bele sok idő, és az emberek megszokták, hogy semmi sem fontos, csak az, amit éppen csinálnak. Ettől sokkal nyugodtabbak lettek, nem bántották

halottaikat, így azok békén hagyták őket, nem tervezgettek, nem álmodoztak, mert elfelejtették mi az, hogy jövő. A királyhoz bármikor, bármivel fordulhattak és érdekes módon — bár soha, semmilyen tanácsot — nem adott — mindenki úgy jött ki tőle, hogy megtalálta problémájára a megoldást.

Mivel látta a király, hogy az emberek ahol és amikor csak tehetik, folyamatosan beszélnek, s ezzel ismét csak a múlt

és a jövő álmvilágának végtelen óceánjára tévednek, és ezt önmagán is megtapasztalta, becsukta a száját és mivel éppen virágoztak a tavaszi héricsek, elhatározta, hogy csak akkor nyitja ki ismét, ha újra virágozni fognak. A palota lakói értetlenül álltak az újabb szokatlan lépés előtt, de lassan ezt is megszokták és alkalmazkodtak a királyhoz. Még a konyhákban is csendesebb, szűkszavúbb lett a cselédek csivitelése, és a tanácssterem, ahol az ítéletek és a döntések születtek, szinte állandóan üres volt, pedig korábban nap mint nap órákig tartó tudományos viták, eszmecserek és ítélkezések színtere volt. Mivel látta a király, hogy ez a döntése is meghozta a gyümölcsét, ismét beszélni kezdett, de már nem változott meg semmi, mert az udvar megszokta és elfogadta a csendes, szűkszavú, de lényegre törő beszédet.

A király szívében a melegség csak egyre nőtt, és már kisugárzott a környezetére, a királynéra, az apródokra, az öltöztetőkre, a lovászfiúkra, de a lovaira, kutyáira és madaraira is. Valahogy ők is szerették ezt a fajta meleget.

Akkortájt — ahogy apám mesélte —, a zsámbékiaknak feltűnt, hogy a palota mintha éjjel-nappal ki lenne világítva. Először csak éjszakánként volt szokatlan a derengő világosság, de később már nappal is észre lehetett venni. Az emberek érdeklődni kezdtek, és furcsa dolgokat hallottak a palotabeliektől. Egyesek örültek tartották a királyt, mások nevettek rajta, többen összeesküvést szőttek, de a szegények egyre gyakrabban indultak el, hogy közelről lássák a fényesség okát. A királyhoz is eljutottak a hírek, de ha kinézett az ablakokon, maga is láthatta a napról napra növekvő, megújuló sokaságot. Az emberek elesettek voltak, éheztek és fáztak, ezért a király kizavarta a papokat, hogy adjanak enni az embereknek. S lám, csoda történt. Senki sem maradt éhen. Egyik reggel valaki elkiáltotta magát:

— Nézzétek, belátni a palotába a falon át! Látjátok? Ott térdel a király a kápolnában, a királyné pedig éppen a haját fésüli. Nézzétek azt a apródot, ott a bástya fala mögött, hogy szorongatja azt a kis cseléd lányt!

Mindenki ámultan meredt a szokatlan látványra, de mint minden szenzáció, ez is csak három napig tartott. Az emberek megszokták, hogy a palota fala átlátszó és a királynak nincsenek titkai előttük. A király befalaztatta az ablakokat, mert már nem volt szükség rájuk. Nélkülük is ki lehetett látni, és aki kint volt, az is láthatott mindent, ami benn történt. Ekkor döntött úgy a király, hogy a kapuk legyenek éjjel-nappal nyitva, de a papokat nem engedte vissza a palotába. A királynő ugyan napokig nem beszélt vele, majd

Késszóló Székely Stílusban 79

hetekig könyörgött neki, de nem engedett, mert saját bőrén tapasztalta meg, milyen keserves, embertelen, egészségtelen, megnyomorító az állandó büntudat fenntartása. Elegendőnek tartotta a maga és a palota lakói számára, ha mindig és mindenhol teljes odaadással jelen vannak abban, amit éppen csináltak. Ez volt az a varázslat, amivel mindenki megtapasztalta saját korlátait, gyengeségeit, esendőségét, és eszében sem volt olyat tenni másnak, amit ő sem tudott megtenni. Ez biztosította mindenki számára azt a sugárzó meleget, vigasztaló nyugalmat, éltető egészséget, amit a király is megtapasztalt és ami belőle is áradt. Minden úgy volt, ahogy a szent könyvekben olvasta, csak azt nem értette, hogy korábban miért nem így csinálta a dolgait. Olyan nyilvánvalóan emberivé, romlatlanná és egészségessé vált a világ körülötte, hogy valami varázslatra gondolt, valami álomra, ami hirtelen véget fog érni, ha valamitől felébred. De nem riasztotta fel semmi.

Aztán a király eltűnt. Már nem is volt a palotában, már a teste is elporladt a kápolna mögötti kis temetőben, de a meleg csak áradt a palotából ki a világba.

Egy idő után elkezdtek visszaszivárogni a papok, a tanácsüléseken egyre többet vitatkoztak, a szegények ugyan még látták a falak alól a meleg, sugárzó fényt, de kenyeret már nem kaptak. A palotában ismét megtartották a nagy ünnepeket, számolni, tervezni kezdték az időt és sokat fohászokdáltak halottaikhoz, közbenjárásukat kérve a halál utáni boldog, örök élet reményében. A falak lassan ismét tömöreké váltak, a kapukat bezárták, és erős őrség vigyázta a rendet és a békét. A viszályok, háborúk kiújultak és a nép ismét nyögni kezdte azok terheit. A királyból szentet csináltak és csodatetteiről ünnepeken emlékeztek meg. Talán csak a kutyák, lovak és a madarak emlékezetében maradt meg olyannak, amilyen volt, mert ők évszázadok óta adják tovább egymásnak a legendát és vándorlásaik során eljuttatták az egész világra. Már nincs a világon egyetlen vörösbegy, egyetlen cinke, egyetlen őzsuta sem, amelyik ne hallott volna róla és az ő csodálatos palotájáról.

A muflonfej elhallgatott. Laci is hallgatott, de még mindig mereven nézte a trófeát. Majd lassan, mint aki mély álomból ébred, kinyitotta a száját és csodálkozva, zavarodottan kérdezte:

— Miért mesélsz nekem erről?

— Nem én mesélek erről, minden erről mesél. A buli alatt néha úgy éreztem, te már ismered ezt a mesét. Mikor például önfeledten táncoltál azzal a kis szőke fiúcskával, vagy amikor úgy belefeledkezted a társasjátékba, hogy még a feleséged szavára sem figyeltél oda — mérges is lett rád —, vagy most, itt, amikor leültél a fotelba és üres tekintettel néztél engem, mintha itt sem lennél, hanem valami másik világban.

— Igen, néha eltűnik az egész világ — mondta csendben Laci —, de én ezt fáradtságnak, lustaságnak, felületességnek, vagy egyszerűen álmodozásnak gondolom. Mi köze ennek a királyhoz, akiről meséltél?

— A királyhoz? — kérdezte mosolyogva a trófea. Hát nem sok, csak annyi, hogy te vagy a király és te vagy a palota is. És minden és mindenki, aki körülöttes van, a birodalmad. Te döntesz, hogy mit nyitsz ki, mit csuksz be, mit világítasz át és mit zársz el, te döntesz egészségről, betegségről és egyedül rajtad múlik, hogy normálisan, vagy örült módjára élsz. A környezeted — az emberek, állatok, növények, tárgyak — minden cselekedetedet vissza fogják tükrözni. Megláthatod bennük magadat. Talán már megtapasztaltad magadban is azt a gyenge meleget, amit a király is megtapasztalt.

A trófea hirtelen elhallgatott. Éva jött be a konyhából és felgyújtotta a villanyt.

— Hát te itt ülsz? — kérdezte szemrehányóan. — Még tele van a konyha törülgetnivalóval, a kályha kialszik és mindjárt három óra. Csak nem rúgtál be? Olyan furcsán állnak a szemeid.

Laci lassan felállt, átölelte felesége derekát, vidám csókot nyomott az orrára és elindult vele kifelé a konyhába. Az ajtónál előreengedte és titokban visszanézett. A muflonfej mozdulatlanul lógott a falon, de Laci meg mert volna esküdni, hogy halk, vidám bégetést hallott valahonnan, bár az is lehet, hogy a fenyőág verte a tetőt kinn a fagyos, jeges éjszakában.

Farkas István

Az élet iskolája

Immár nyolcadikos vagyok. Azaz negyedikes a nyolcosztályos gimiben. Ha hatosztályos lenne a gim, másodikos lennék. Nagyon szeretek ide járni. Annyi minden történik: jó sztorik, programok, s remek fazon tanáraink vannak, ráadásul a tanulás is jól megy. Büszkék is rám a nagyszüleim. „Addig jó, míg iskolába jársz!” „Majd, ha kikerülsz az Életbe, megtudod, milyen a valóság!” — mondják kedvesen, elmélázva azon, hogy az „ő idejünkben” milyen jó is volt abban a védő, steril burokban, amit az iskola jelentett. Ahova az élet nehézségei nem jutottak be, s ahol ártatlan gyermekek naiv szemmel, bizakodva néztek a jövő elébe. Ahol még minden szép és jó volt... S a TANÁROK (így, csupa nagybetűvel) és az ALMA MATER. Bevallom, szívesen hallgatom őket. Csak azt nem értem, hogy ők miért nem értik, amit én értek, hogy nincs külön Élet és külön Iskola. Igaz, hogy gimibe járok, de ez egyben az Élet Iskolája is, elsősorban a tanáraink révén. Na lássuk csak, mit is tanultam.

Amikor a diri az évnnyitón bemutatta az új énektanárnőt, elült a szokásos moraj, s döbbsent csend lett az aulában. Testre simuló fehér trikóban és kék miniben betepegett egy fruska, akit korábban az egyik felsős osztály diákjának gondoltam. Úgy lépkedett, mint a kezdő színésznő a pró-

bafelvételén azon a bizonyos lépcsőn. A döbbsent után egészséges zúgás nyugtázta, hogy az ének többé nem lesz unalmas tantárgy. A mellettem álló négygyerekes biosztanár végigsimította fodros blúzáját és feljebb húzta derekán a szoknyát. Bár tudta, ez veszélyes vállalkozás, hiszen előző nap a kiskertben a szúnyogok véresre csípték a lábait. Az énektanárnő mondott pár kedves mondatot, hogy most végzett, meg a kórus és a zenei nevelés — ez azonban senkit nem érdekelt. A lányok irigykedve nézték, hiszen a matrózblúz helyett ők is szívesen lazábbra vették volna a figurát. A fiúk ágaskodva figyelték, mennyire jó a lába, s a legkamaszabbak hő-hő-zése elégedett nyugtázása volt annak, hogy átment a vizsgán. Befogadtuk.

Amikor másnap egy csábos mosoly kíséretében a zongorához ült, a fiúk szeme majd kifordult a gyönyörűségtől. A tanárnő nagyot és érzékelt nyújtózott, amitől szűk kis ruhája félrecsúszott, s további izgalmas bőrfelületek tárultak elő. Többeket kivert a veríték. Találgattuk, hány éves lehet, van-e férje. A lányok utánózni kezdték, s néhányan — akiket kvázi barátnőként kezelt — tegezték, s vele beszéltek meg a női praktikákat. Az énekkar rohamosan bővült, főleg a tenor és basszus szólásokban, melyek gyakran elnyomták a lányok halk cincogását.

A tanárnő sokat tartózkodott az iskolában, kedvesen beszélgetett mindenkivel, s főleg a fiatal, még nőilen férfitanároknak szentelt nagy figyelmet. Vidám természete élénk színfolt volt az iskola amúgy szürke hétköznapijaiban.

Hétfőként árgus szemekkel figyeltük, vajon hogy telt a hétvégeje. Ha ez a két nap eseménydús és vidám volt, s esetleg egy szerelem reménye csillant fel, a szokásosnál is lazábbra vette a formát, amit elégedetten nyugtáztunk. Ha azonban semmi sem történt, ha unalmasan, s ne adj Isten, magányosan telt, semmi jóra nem számíhattunk. Rájöttünk, alapérdekünk az ő boldogsága, hiszen ebből fakad a miénk is! Bár ennek érdekében semmit sem tehattünk. Árgus szemekkel néztük a gyűrűsujját, hogy megbúvik-e az ékköves gyűrűk között egy vékony kis karika. Amíg nincs ott, addig a tanáró mosolyának, kedvességének és szeretetének nagy része a miénk. És ez így van jól.

A számtektanár az utóbbi időben erősen megváltozott, de ezt egyáltalán nem találtuk vonzónak. Hajszoznak és idegesnek tűnt, olyannyira, hogy még a legvagányabb srácok sem mertek piszogni a közelében. Az órákon vihar előtti csend uralkodott, s annyit füstölgött, mint egy kuktafazék. Ha kiolvadt a biztosíték, a túlnyomás röpcsik és beírások formájában boldogított bennünket, a szülőkről nem is beszélve. A tanár úr öltözéke is megváltozott: zakó, nyakkendő. Ha a szünetekben a tanáriban kerestük, szinte alig volt ott, s ha elérhető közelségben lett volna, akkor sem ért volna rá a mi kis „diákhülyeségeinkre”. Kezében diplomatafűzőt hordott, oldalán mobil fityegett. A tanár úr visszavonhatatlanul Vállalkozóvá cseperedett. Vagy alacsonyodott le? Ki tudja. De az biztos, hogy a kötelező tananyag leadásán túl semmit sem várhattunk tőle. Hol voltak már a régi izgalmak, a játékprogramokban való kalandozások, vagy mikor stikában kinyomtattuk a tanárok fizetési listáját! Azt hiszem, ez volt a baj. A fizetési lista. Netto 27 egy kétgyermekes apának? Így hamar megértettük: ennyi pénzért csak a minimum jár nekünk. Gyakran hiányzott, s egyre többet pittyegett az órán a tüntetően az asztalra helyezett bunkofonja, aminek következtében a lehető leggyorsabb úton hagyta el a termet, vissza sem jöve az óra végéig. Mikor becsukódott mögötte az ajtó, a fiúk éljont ordítottak, füzeteket a táskájukba dobálták, s már dübörögtek is alattuk az iskola lépcsői és folyosói. A lányok fejüket ingatva vették tudomásul az örömteli hírt, és szép komótosan elhúzták a legelső tükör felé a táskájukban lapuló bizonyos segédeszközök kísérletét.

Üldögelni, vagy vidáman cseverészni nem láttuk soha a tanár urat. Gyors és határozott léptekkel járt a folyosón, s gyakran keresztülnézett azokon, akik köszöntek neki, vagy fel se fogta, hogy szóltak hozzá. Ám amikor azt tudakolta, hogy a szüleinknek van-e életbiztosításuk, betelt a pohár, a maradék együttérzésünk is elpárolgott. Ha beszélt is egyik-másik diákjával, az kényelmetlenül feszengett a jelenlétében, tudván, a tanár úr gondolatai a délutáni üzletkötéseken, fejtárgítókon járnak. S ha a tanár kollégák állították meg egy kis csevegésre, összehúzta a szemöldökét, számolgatta magában, hogy ezen kis beszélgetés alatt hány forintot húztak ki a zsebéből. Közös témája csak az angoltanárral akadt, aki szintén az iskolán kívüli mellékesből egészíti ki gyér tanári fizetését. Könnyű egy nyelvtanárnak! Küszöbünkön Európa.

Hiszen egy fiatal számtektanár fizetése minden kétséget kizáróan nem magas, és ha otthon két éhes száj és egy gyese feleség várja a panelban a hetedikén, elkél egy kis magánvállalkozás. Lehetőleg jólmenő.

Ugyanakkor kissé irigykedve nézte az új biológiaszakos kollégát, akinek a fizetése nemcsak magasabb, mint az övé, de házat, autót is biztosítottak egy szem gyermekük számára a gazdag szülők. Természetesen a kertvárosban.

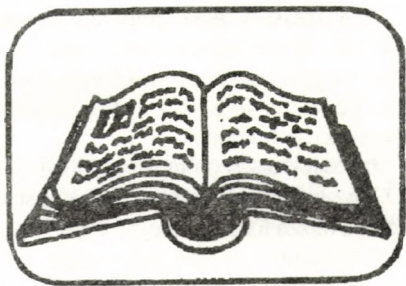
Így az egyetlen esély a magánvállalkozás. Közalkalmazotti biztonsággal és hosszú nyári szünettel. Mert ebben a századvégi világban csak a pénz számít, s minden más

felesleges léhaság lett számára. Nem akarom elhinni, hogy ezek között mi is szereplünk. Hát miért nem adnak neki nagyobb fizetést!? Tessék ezt megmondani!

A kémiantanárnő már az első órájáról is elkésett, de nem kell félni, a többire sem fog pontosan érkezni. Tudniillik öt gyermek és egy irodai munkát végző, borostás arcú férfi gondviselő mentőangyala ő. Öt gyermekét ötféle helyre viszi reggelente, mielőtt bejön az iskolába, így mindez érthető. Beérve gyorsan köpenyt vesz — ő egyedül a tanárok közül —, talán azért, hogy kicsit leplezze a tegnapi divat szerinti ruhatárát. Rutinos mozdulatokkal megigazítja haját, melyet még mindig úgy visel, mint egyetemista éveit romantikus sikerfilmjében ájlávjuzás közben az amerikai színész. Bizony jó volna egy kocsi, hiszen egyszerűsítene a reggeli hajcihőt, de a trabi pár éve kimúlt, újra meg nem telik ilyen nagy család és egy gyéren kereső férj mellett. Meg csak gond lenne azzal is — közli dühösen, valahányszor szóba kerül. Marad a reggeli préselődé a buszon, így a frissen készített frizura is romokban hever, mire lekászálódik. Az osztály elnémul, mikor szembe fordul velük. Mindenre fel vagyunk készülve: röpdol, felelés. Aztán hamar megkönnyebbülünk, hiszen a tanárnő elmosolyodik, s csak úgy dől belőle a szó, hogy mi történt tegnap Zsuzsival az óviban, meg hogy Pista fia milyen szépen halad a zongoratanulással. Az óra felénél aztán észbe kap, hogy itt most a szerves kémiaóráról kellene beszélni, beviharzik a szertárba, s visszajön, mint valami forgószél, molekulaszaggal és vegyszerillatokkal megpakolva. Elvégez egy kísérletet, amely azt bizonyítja, hogy mégsem alszik el a parázsló gyújtópálcán a szén-dioxid hatására, esetleg apró robbanás következtében sikerült durranógázt alkotnia és szétvetnie a lombik falait. Ilyenkor vérvörös arccal a takarítóért küldi az első padban ülőket. A hátsó padokban alvásra berendezkedő fiúk felriadva feszülten várják, hogy folytatódik-e a kísérlet. Nem, vége van. Ma sem sikerült. Mi, az első padokban ülő lányok vigasztaljuk, hogy nem baj, úgy is le van írva a könyvben, meg majd elképzeljük, hogy felszabadult a gáz és elaludt a gyújtópálcán. Meg hogy milyen aranyos lehet Zsuzsika az óvodában. De nincs mentség: röpdolgozat. Még a kérdéseket se értjük. A most magyarázott anyagból van a dolgozat, meg abból, hogy mit kellett volna látnunk. Mindegy, a dolognak nincs jelentősége, mert ha a szokástól eltérően nem kavarja el a papírokat, akkor sem fogja kijavítani az év végéig. S akkor meg már minek. Kicsengetnek, újabb rohanás: zeneiskola, különóra, a nagylánynak dzsessz-balet. A menzáról viszik az ebédet. Tudjuk, a konyhásnéni jól megmeríti, hogy jusson a kicsiknek vacsorára is. A következő órán behozza az egyik gyereket, aki éppen lábadozik a betegségből. A diri rossz szemmel nézi, ha sokat van otthon. Telefonálnak az óviból, hogy Zsuzsika elesett és betört az orra. A kislány meg ittmaradt, még jó, hogy az aulában lehet a színes párnákkal játszani, s a nagyon elfáradt csöppség aludhat a könyvtár kanapéján. Hétfége a kiskertben, hogy legyen friss zöldség otthon a gyerekeknek, s maradjon a fizetésből, mert vasárnap jön a gázszámlás.

Így aztán a tanárnő ritkán jókedvű, vagy csak otthon, a családjában. Amikor a rajztanárnő férjhezment a közelmúltban, csak azzal kommentálta: „Ennek is véget ért a fiatal-sága”. Pedig olyan kedvesen bízta bennünket, hogy legyünk vidámak, boldogok és fiatalok, amíg lehet, mert a korai évek hamvas bája később már soha többé nem térhet vissza.

Írhatnék a többi tanáromról is. Nem is beszélve az osztálytársak, baráti családok, rokonok mindennapos gondjairól. Körülvesz az Élet, s próbálok kamaszodó fejjel eligazodni benne. Az Élet Iskolájába járunk mi valamennyien, mai tizenévesek. Ahol túl sok az Élet, és egyre kevesebb az Iskola.

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Kovács László, a januáriakat Sulyok Gábor készítette.

December 7. — **Ádvent 2. vasárnapja** — Lk 3,1–6 —

Clinton elnökségének 5. évében...

Clinton elnökségének 5. évében, amikor Magyarországon G. Árpád volt a köztársasági elnök, az országot pedig H. Gyula miniszterelnök, K. Gábor miniszterelnök-helyettes, belügyminiszter és G. Zoltán, az országgyűlés elnöke vezette, amikor a főpapok a magyar katolikus egyházban P. László bíboros és S. István érsek voltak, elhangozhat-e az Úr szava Jánoshoz (vagy máshoz) a magyar pusztában? Bejárja-e János (vagy más) a Duna egész vidékét? A ma prófétája vajon mit hirdethet, ismerve most már Jézus után a teljes Örömhírt? Nézem az eredeti szöveget és próbálom átírni a mai korra, a mai magyar viszonyokra.

1. **Megtérést hirdetett.** — A már torrig vízbe merült emberek az utolsó szalmaszálat nyújtja János (vagy más): „Nem segíthet rajtad semmiféle vallás vagy politika. Jobb világ csak jobb emberekből épülhet fel. Jobbá pedig a szívében lehet az ember, ha a rossz útról a jó útra tér meg.”

2. **Utat hirdetett.** — Nem akármilyen utat. Az ókori királyutakról vette a példát, melyeken az új király székvárosába érkezik. A Jézus utáni János (vagy más) az Úr Útját biztosan nem a hatalom dicsőségében, a gazdagság teljében és az erőszak fenyegető erejében látná. hanem az ezekről való lemondásban. Vagyis az önzetlen jóságban, a segítő szolgálásban, az erőszakot nem ismerő szeretetben.

3. **Völgyet kell tölteni!** — Aki odafigyel, tudja, hogy völgyet,

szakadékot kell az Útonjárás-hoz feltölteni. A Jézus utáni János (vagy más) a legnagyobb völgynek, szakadéknak

Parton

Kéz imára,
tekintetem az örvénylő folyóra
kulcsolódik.
Végtelenétől megtisztulok.

biztosan azt a morális mélységet tartaná, amit 2000 év során a keresztény egyház is mélyített azzal, hogy meghamisította Jézus erkölcsi törvényeit, amikor az adás helyett a szerzést, a szolgálat helyett az uralkodást, a szelídség

helyett a „jogos” erőszakot hirdette és gyakorolta.

4. **Hegyeket kell bontani!** — Aki az Úr Útját akarja építeni, az tudja, hogy nagy halmok és hegyek állnak az útjában. A Jézus utáni János (vagy más), aki az erkölcsi lesüllyedésben látja a legfőbb hiányt, azt is látja, hogy a legfőbb torlasz a politikai és vallási ideológiákban található. Politikai és vallási hitvallások magasodnak az emberek elé, elválasztva őket egymástól. Ezeket a jogi és dogmatikai mesterséges torlaszokat kell lebontani, hogy járható és együtt járható legyen az ember Útja az Istenhez.

5. **Kiegyenesíteni és elsímítani kell!** — A görbe utakat ki kell egyenesíteni. A rögös utakat el kell símfítani. A Jézus utáni János (vagy más) a mai magyar viszonyok között biztosan meghirdetné, hogy a vallás által ajánlott út görbe út. A vallások ugyanis az Út (tettek: adás, szolgálat, békeességteremtés stb.) helyett olcsó kerülőúton (pótcselekvések: jámborság, szertartások, zarándoklatok stb.) akarják elérni az üdvösséget. Ám az üdvösség csak egyenes úton érhető el: „az Atya akaratának teljesítésével” (Mt 7, 21).

A politika szintén rögös, rázós út, mert a szeretet helyett a jog és az igazság hangoztatásával akarja megoldani az ember problémáit, miközben pártviszályokba, nemzetközi bonyodalmakba, a végén háborúkba viszi a népet.

6. **Meglátni az üdvösséget!** — Ha a morális szakadékat betemetjük, ha az útban álló vallási és politikai akadályokat lebontjuk, ha nem kerülőúton és nem igazságot osztva keressük az üdvösséget = boldogságot, akkor meglátjuk ezt az üdvöt.

December 14. — **Ádvent 3. vasárnapja** — Lk 3,10–18 — **A nép, a bankár és a katona megkérdezte...**

A nép Keresztelő Jánoshoz tódult a Jordánhoz. János megfenyegette a tömeget: „Viperák fajzata! Ha nem termitek a bűnbánat méltó gyümölcsseit, kivágnak és tűzre vetnek titeket. A fejsze már a terméketlen fák gyökerén van.” A megszeppent tömegeből — az evangélium leírása szerint — egy szegény ember, egy vámos és egy katona szólalt meg: „Mit tegyünk hát?” Ismerve János választát és Jézus választát is, mit szólna az egyikhez és mit szólna a másikhoz egy mai szegény, egy mai bankár és egy mai katona? És főleg mit szólnál Te?

1. **A szegény nép.** — A csalódott és kismimmizett szegény nép ma is özönlik a folyóhoz, a Duna-partra. Szónokok kellene neki, akiket hallgathat és akik-től valamit remélhet.

Egy János-féle erkölcsprédikátor aligha érdekelné a tömeget. De ha mégis meghallgatnák, sőt megrendülnének és azt kérdeznék: „Mit tegyünk hát?”, János válasza aligha tetszenék nekik. Azt mondanák: „Az ételt és ruhát megfizetni a nálam is szegényebbel? Micsoda bolond beszéd? Hisz nekem is kevés, amim van, dehogyan adok belőle! Adjanak azok, akiknek sok van, adjanak a gazdagok.” Persze azt mindenki tudja, hogy a gazdagok nem adnak, épp azért gazdagok.

Jézus Jánosnál is többet kíván: „Add el mindened!” A felezést is meghaladó adást ki fogadná el?

2. **A bankárok.** — A szegény nép mellett ott lebzseltek a Jordánnál akkor a vámosok. Ma a Duna-parti tömegben is minden bizonnyal ott találhatók a

bankárok. Mert a bankárok a szegény népből élnek. Valószínű, hogy megtérés helyett inkább megvennék jó pénzen a prófétát is, hogy saját hasznuk reményében szponzorálják őt, s János felszólítására: „Ne kérjetek többet, mint amennyi jogos”, egy mai bankár cinikusan annyit válaszolna: „Csak annyi kamatot kérek, amennyi jogos.” Hogy mennyi jogos, azt persze ő dönti el!

Ha Jánost lesöpörnék a pódiumról a bankárok, akkor mit szólnának Jézus-hoz a szegény nép és szegény országok vámszedői és tönkretévői, a Világbank és a nemzeti bankok? Ahhoz a Jézus-hoz, aki Zakeus fővámosnak azt a tettét díjazta, hogy „a szegényeknek okozott kárt négyszeresen megtéríti és vagyona felét a szegényeknek adja” (Lk 19,8).

3. *A katonák, a NATO.* — Katonák, rendőrök, III/III-sok mindig vannak ott a tömegben. A Jordánnál is, a Duna-parton is. Rövidesen megjelennek a megszálló hadsereg katonái már nemcsak Taszáron, de a Duna partján is. És a mi katonáink sem lesznek akármilyen katonák. NATO-katonák lesznek!

Egyáltalán engednék-e, hogy egy keresztelős próféta megszólaljon a parton?

December 21. — Advent 4. vasárnapja — Lk 1,39–45 — Terhesen a hegyek közé ment...

Miközben a világ hatalmasai tovább üzték kisdéd játékaikat, a szegények rossz hírű városkájában, Názáretben, egy fiatal leány teherbe esett. Valami hírnök (angelos) azt is tudtul adta neki, hogy idős rokona is állapotos és már a hatodik hónapban van. A tizenéves leány terhesen a hegyi faluba, Ain Karimba megy, ami ugyan a fővárostól csak két órányira van, de Názárettől több mint 100 km. A távolság mellett a félelem is visszaretentethette volna, mert az ellenséges Szamarián keresztül vezetett az út. Mária mégis nekivág, terhesen a hegyek közé megy.

A múlt eseményt hogyan tudom a jelenre alkalmazni? Milyen tanulságokat lehet levonni ebből az útból?

1. *Egy fiatal leány teherbe esett.* — Mindennapi eset, mondhatja bárki. Csakhogy még nem élt törvényes házasságban, bár jegyese volt már egy szegény ácsnak. A zsidó felfogás szerint a jegyesség alatt teherbe esni nem törvénybe ütköző. Nem is vetette volna ezt a szemükre senki, azonban a gyermek nem az ácsától való. Tudta ezt jól a menyasszony is és a vőlegény is. Ezért viszont megkövezés járt a zsidó vallás törvényei szerint.

Teherbe esnek fiatal, tizenéves lányok ma is. Jegyességen, házasságon kívül is. Nem nagy ügy, mondhatja bárki. Ma ez szinte mindennapi eset. A

December 25. — Karácsony — Lk 2,1–14 — A hajléktalan nő az istállóban szült...

A vallási romantika csodákra képes. Példa erre éppen Karácsony varázslatos ünnepe, de ugyanígy Húsvét is. A karácsonyi romantika egy ember istállóban születését szövi át csillogó díszekkel, a húsvéti pedig egy akasztott ember halálából csal elő fényeket. Ma a valódi Karácsonyt kellene felismernünk, még akkor is, ha ez ünneprontás lenne. Mert a valós tények fontosabbak a hazug ünneplésnél. A valódi tény pedig az, hogy egy hajléktalan fiatal nő egy ólban szülte meg gyermekét.

Ha engednék, megfogadnák-e János minimális elvárását a katonák, rendőrök, fogdmegek? „Senkit se bántsatok, meg ne zsaroljatok, elégedjete meg a fizetéstekekkel!”

Ha pedig ez is sok nekik, mit szólnának az erőszakmentes Jézus követeléséhez, amely ma így hangzanék: „Tagadjátok meg a fegyveres szolgálatot!”

házaság előtti nemi élet és terhesség a közerkölcs alapján alig minősül bűnnek. A jegyesség alatti pedig csaknem természetes, sőt legtöbb esetben ez ad utolsó lökést a házasságkötéshez. Hogy a jegyesség alatt valaki mástól lesz terhes a menyasszony, mint a vőlegénytől? Kicsit furcsa, de a mai „felvilágosult” világban ki tör pácát ilyen eset felett? Legfeljebb a vőlegényre sandítanak kajánul és sajnálják szegényt.

2. *A terhes lány a hegyek közé indul.* — Ki csodálkozik ezen? Miután Mária megbizonyosodik terhességéről, már

4. *A Messiás.* A szegény nép Messiást vár, olyan politikusokat, akik csodát, magyar csodát produkálnak. Akikhez persze majd a pénz és fegyver emberei is csatlakoznak.

János fejszés, szórólápatos próféta volt. Ő még fegyveres, szórólápatos Messiást ígért a hozzá tóduló tömegnek. De Jézus, és a Jézus utáni próféta mit ígérhet? Vértürdőt, sortüzet? Aligha. Hát akkor mit?

József vagy más előtt magyarázkodnia kell.

Így van ez ma is. Ma persze egyszerűbb a megoldás. Ha egy gyereklány teherbe esik, nem a hegyekbe menekül, hanem a legtöbb esetben a magzatgyilkoló nagyüzembe, a kórházba. Ott aztán a fehér köpenyes gyilkosok elvégzik a maguk dolgát törvényesen és szakszerűen. Hogy egy életet kioltottak vagy netán egy leányt örökre magtalanná tettek, ki törődik azzal? Az ő baja, miért nem „vigyázott”?

3. *Sorstársak egymás közt.* — Mária és Erzsébet találkozását számos festő megfestette. Ott áll szemben egymással egy fiatal kislány és egy idősödő nő. Mindkettejük mögött a maga „szégyene”. Az egyik túl fiatal, a másik túl öreg. A rendkívüliségből gúnyt űző világ mindkettőre ujjal mutogat. A maguk szégyenét hordozó nők most egymásra találnak. Végül is mindketten felismerik, hogy a szívük alatt rejtőző élet több a szégyennél. Az élet Is-

tentől van. A megfogant életből ember lesz. És ki ismeri Isten nagylelkűségét? A két megfogant ember akárki is lehet. Ebben az esetben János, a Keresztelős és Jézus, a Megmentő!

Tartozás

*Egyedül a kiégett világon.
Minden elveszett.
A köveim, a csorba böggrén,
megfakult képek,
senki,
akíhez tartoztam valaha.*

*Szél, képzelt távoli kertek felől:
gyümölcsillatot hoz,
idézi gyermekkorom.
Egyedül a kiégett világon
emlékeimnek tartozom.*

csak időnyeres végett is idegenbe menekül. Át kell gondolnia, hogy mit mondjon vőlegényének. Tanácsot kell kérnie idős rokonától. No meg segítenie is kell Erzsébetnek a szülés körüli dolgokban. Ez utóbbi jó ürügy is lehet, ha

népszámlálás valódi mozgatórugója a pénz: adózás céljából kell számba venni az alattvalókat.

A múltban és jelenben is minden népszámlálás és nyilvántartás indítéka az adóköteles polgárok számbavétele, aztán kényszerítése. A katonák és adószedők majd biztosítják a törvényes rend betartását. Ők nem kímélnék senkit. Utazni kell az összeírásra szegényen is, terhesen is. Alattvalói hűséggel és engedelmességgel. A nyilvántartásba vettek körül aztán tovább szorul a hurok. A személyi adatokból pontosan kiolvas-

1. *A népszámlálás* — Az evangélium nyersen közli a tényeket, pontosabban a nyers tényeket is leszögezi. Ilyen tény a népszámlálás. Innen indul a történet. „Augusztus császár rendeletet bocsátott ki, hogy számlálják össze az egész földkerekséget” — olvassuk.

A jelentéktelen hír mögött ott magasodik a hatalom eget verő tobzódása. Világuralmi trend és kérdés: „Hány alattvaló felett uralkodom?” A hatalom gazdagsággal is jár. Nem csupán öncélú tetszelgés egy császár számára az alattvalók létszámának pontos ismerete. A

ható, hogy adott esetben hol található a kilakoltatandó család és az elárverezendő objektum.

2. *A hajléktalanok.* — A világoralmi trend olyan helyzetbe hozza az embereket milliósok, hogy hajléktalanná kell válniuk. Mária és József Názáretből a több mint 100 km-re fekvő Betlehembe kell, hogy utazzék számtalan veszély közepe, mert így diktálja a Hatalom. A fedél Názáretben még megvan, de Betlehemben már hajléktalanok. Pénzüik, befolyásuk sincs, hogy a szálláson kapjanak helyet.

Ma naponta kell a fővárosban látnunk az aluljárókban, pályaudvarokon piszkos kartondobozokon alvó hajléktalan férfiakat és nőket. Ott lépdelünk át rajtuk. Kik ők? Leírjuk őket azzal, hogy az

alkohol, a családi viszály, vagyis a saját bűnük sodorta őket a kartondobozokra. Pedig lehet, hogy ott, az a szerencsétlen, a Hatalom háborúitól otthonából elűzött menekült. Lehet, hogy a Hatalom esztelen rendeletének áldozata. Lehet, hogy az adóhatóság kifosztotta stb. A hajléktalanság nem csak egyéni, hanem főleg társadalmi bűnök következménye.

3. *A terhes nő.* — A karácsonyi csilagszórós és ajándékdömpinges ünnepelés közt vajon eszünkbe jut-e, hogy ki is ennek az ünnepnek egyik központi személye? Tudjuk-e, hogy ő egy fiatal anya, aki egy ólban kénytelen világra hozni a gyermekét? Gondolunk-e ilyenkor a trágyaszagú, nyers valóságra? Vagy röpködő angyalkákkal, gipszáránykákkal borítjuk el gyorsan a ke-

gyetlen képet, hogy ne kelljen gondolnunk egy szülő nő kínjaira, akinek nem a vajúdas fájdalmai okozták a legnagyobb szenvedést, hanem a hajléktalanság, a katasztrofáltság, a nyomor?!

Őszinte és igaz ember lehet-e az, aki ezt a képet látva az istengyermekek zengedez az angyaloknak énekével éneket, miközben semmit sem tesz a hajléktalan anyákért, a gazdagok áldozataiért?

Egyik magányosan élő testvérem a pesti ferences templom előtt akadt rá egy hajléktalan terhes nőre. Az anya azóta már halott, de a gyermek él. Volt, aki örökbe fogadja. Most rá gondolok. Számomra ő Karácsony hiteles tanúja!

December 28. — Szent Család vasárnapja — Lk 2,41–52 — Tizenkétéves csellengő fiút keresnek...

Jézus gyermekkorának egyetlen feljegyzett eseménye a tizenkétéves kori története. Nem kell vájtfülni lenni ahhoz, hogy valaki a történet ideológiai mondanivalóját egyből fel ne ismerje. Ez pedig az, hogy Jézus már akkor tudára adta apjának, hogy ő nem egyszerűen az ács fia, hanem ő az Isten Fia. A templomban maradás adja neki az apropót, hogy megmondja, neki az „ő Apja” házában a helye.

1. *A csellengő gyermekek.* — Igen, a tizenkétéves Jézusról először a csellengő fiúk és lányok jutnak eszembe.

Kis- és nagykamazok százai, ezrei csellengenek az országban. Van, akit keresnek a TV külön műsorában, vagy a rádió, újságok útján. Van, akit a kutya sem keres. Miért csellengenek el hazulról ezek a gyermekek?

2. *A család válsága.* — Nincs olyan családról szóló előadás, írás, amely ne a család válságáról papolna rögtön az első tőmondattól. Hogy válságban a család. A család válságának okai... És következik: az ipari forradalom, mely átalakította a család szerkezetét; a feminista mozgalom, mely kivívta a női függetlenséget és a „dolgozó nő” átkos szerepkörét; a szex-hullám... és hasonló okok sorjázanak. Ezek arra szolgálnak, hogy magyarázzák a válást, a születési arányszám csökkenését, az ifjúkori bűnözést, az álla-

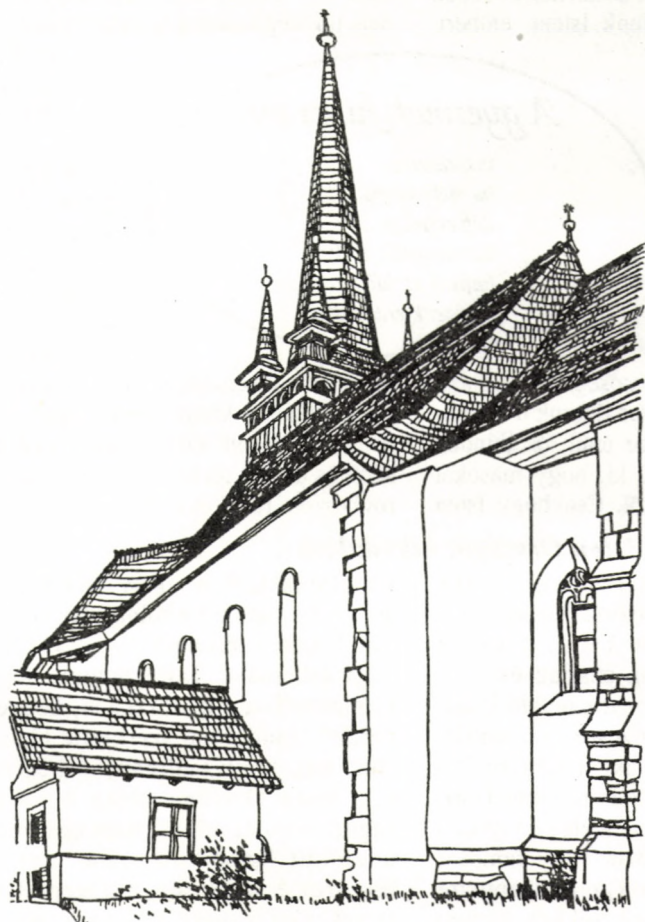
mi gondozottak számának növekedését, no és persze a csellengést. Csakhogy ez az utóbbi a Szent Családban is megtörtént.

3. *A Szent Család válsága.* — Most nem arról a szent családról beszélek, mely a katolikus dogmatika alapján nem is igazi család, hisz az apa nem igazi apa (csak nevelőapa), az anya nem igazi anya (hisz szűz), a gyermek nem igazi gyermek (hisz Isten Fia). Most inkább arról a feltehetően önzetlen, igaz, emberi közösségről beszélek, amelyet méltán illethetünk ezzel az erkölcsi minősítéssel, hogy szent. Szóval lehet-e egy ilyen családban is válság, konfliktus?

A legjobb családban is előfordulhat, hogy egy gyermek elvesz a forgatagban, főleg többgyermekes család esetén. A Szent Család esetében azonban nemcsak erről volt szó. Hanem arról, hogy a jól nevelt tizenkétéves gyermek egyszerűen szemébe mondja az apjának: „Te nem vagy az apám!”, vagy: „Nem te vagy az apám!” Ha innen indul ki a gyermek elvesztése, ha innen indul ki a csellengés, akkor már nem egyszerű figyelmetlenségről, hanem krízisről, válságról lehet szó.

4. *A szabadság.* — Akinek van gyermeke, az tudja, hogy a nevelés nem minden. Azt is tudja, hogy a gyermeknevelésben két út biztosan járhatatlan: a szabadon engedés és a kényszerítés. A szabadjára engedett gyermekből és a vasfegyessel nevelt gyermekekből lesznek az elveszett gyermekek és a csellengők.

Síratom a szabadjára engedett csellengőket és a zsarnokság elől elmenevült csellengőket. Keresem az igazán jól nevelő szülőket és igazán jól nevelt gyermekeket.

Január 1. — Újév, Jézus névadása — Lk 2,13–21 — Egy gyermek, és más semmi!

Milyen megdöbbenő maga a történet, amely Betlehemben elindította Isten jézusi, földre szabott életét. Olyan egyszerű, hogy szinte már-már hihetetlen. Isteni élet a földön és még sincs körülötte semmi rendkívüli, semmi különleges, semmi dicsőséges, egyetlen parányi UFO-jelenség sem. Ez maga a csőd. Hogy lehetett Isten ennyire gondatlan és felelőtlen? Hányan és hányan próbálták azóta szalonképessé tenni a történeteket? Festők, írók, és ki tudja, még kik kísérelték meg retusálni a botrányos eseményeket. Rajzoltak megnyílt egeket, hatalmas mennyei, angyali seregeket, égi hatalmasságokat, teológiaiilag és liturgiailag magasan képzett pásztorokat, akik tudják, mikor kell a földi hozsannával belépni az angyali kórus harmóniájába.

De hát eredetileg mi is történt? Egy

Január 4. — Vízkereszt — Mt 2,1–12 — Isten Országá: egyszerű emberség

Nagy kísértése nagyravágyó emberi énünknek, hogy Istent, Isten küldöttjét megszabadítsuk az emberszagtól, s ha ezt mégsem tudjuk megtenni, legalább azzal akarjuk megmenteni az isteni renomé, hogy behelyezzük az emberi ranglétrába, diadalmal uralkodói családfába. Ha már nem tudunk különleges dolgokat csokorba fűzni, legalább egy dávidi családfával vigasztaljuk magunkat. Ha meg ez sem látszik elégnek, királyokat, ha kell, az egész emberi történelem minden dicsőségét köré terítjük, hogy eltakarjuk vele az egyszerűt, az istenit. Mágusokat, csillagjósokat, ismeretlen hatalmasságokat rendelünk melléje, ha más nem akad, akár a gyermekgyilkos Heródes is megteszi, csak hogy a betlehemi gyermek megfeleljen a mi skatulyáinknak.

Vajon melyikünk kötné létezésének bizonyítását egy Hitler-féle biztos történelmi személyhez? Melyikünk határozná meg születési időpontját a dachau haláltáborral, vagy a Gulag-szigetekkel? Nem vesszük észre, hogy mivel jár az uralkodókhoz kapcsolni szüle-

embergyerek megszületett ott, ahol nem ő volt az egyetlen. Hány gyermek születik ma, a 21. század hajnalán istállóban, putriban, nyomortanyán, piszokban, szennyben? Ja igen, de ezek nem istengyermekek... Ahhoz, hogy Isten megszülethessék, angyalok, mennyei kórusok kellene. Istennek ugyan nincs és nem is volt akkor sem szüksége ilyenekre, nekünk embereknek azonban annál inkább. Kell a diadalmenet, hogy vállalni tudjuk és akarjuk az emberi Betlehemet. Egy egész mennyei liturgiát kell Jézus születése köré szerkeszteni, hogy meggyőzzük magunkat arról, hogy ezzel az istállószülöttel az üdvösség kezdődött el a földön. Ha egészen őszinték akarunk lenni, el se tudjuk képzelni a betlehemi eseményeket csak jászollal, csak síró gyermekkel, csak piszkos állatokkal, minden mennyei kom-

fort nélkül, néhány bolhával. Mit kezdünk egy olyan gyerekkel, aki olyan, mint a többi, egy szegény ácsgyermekkel, aki egy lenézett, elnyomott népet nevez majd magáénak.

A kérdés pedig éppen ez. Tudunk-e komolyan venni egy betlehemi átlaggyermeket, vagy számunkra az egész betlehemesdi csak gyermeked játék? Vállaljuk-e igazán őt, vagy csak azért vesszük komolyan, mert gyermekkorát hamar elfelejthetjük a szentírás segítségével? Másképpen megfogalmazva a kérdést: Van-e bátorságunk vállalni a gyermeki tehetetlenséget, végzetes mástól függést, gyengeséget, eltaposhatóságot, nyomorúságot, szegénységet, vagy csak akkor érdekel az egész, ha profit van benne, ha később kijön belőle valami kis mennyországféle?

tésünket, életünket. A hatalom és dicsőség árnyékában észrevétlenül mindig megjelenik a csalás, az erőszak, a gonoszság, becstelen tetteink ideologizálása, önmagunk szenté avatása.

Szándékaink legalább látszat szerinti tisztára mosásáért gyártunk teológiát, tudományokat akár garmadával, tévedhetetlenséget és megcáfolhatatlan érveket, mit sem törődve azzal, hogy közben eszközzé degradálunk Istent, embert, gyermeket és anyát, örömet és bánatot, egyént és közösséget.

Érthető valamelyest ez a kényszerképzet, hiszen nem nagyon tudjuk elképzelni Istent és az Isten ügyét kellő hatalom és dicsőség nélkül. Saját életünk és saját társadalmunk is a hatalomra és dicsőségre épül, és minden erőnk abban merül ki, hogy másokat megfosztunk ezektől. Csakhogy Isten

Országá nem innen való és Isten gyermeke sem innen való!

Talán az a riasztó gondolat is benne motoz a képben, hogy szép-szép a lélek és a szellem gazdagsága, meg talán az Isten láthatatlan gazdagsága, de megélni csak a láthatóból lehet. Ajándékainkkal talán értékesebbé akarjuk tenni a betlehemi látogatást, pedig Istennek csak egy gazdagsága van, hogy soha nem un meg szeretni bennünket és soha

nem un meg újra és újra nekünk ajándékozni minket, amije csak van, vagyis a szeretetet. Pé n z z e l, arannyal és kincsekkel

A gyermek hiszi még

viszaterhet,
ha mély kútba
dob érméket.
Én megjelölt éveket
hajítok az idő kútjába:
egyszer kiérdemellek.

akarjuk csökkenteni annak a betlehemi gyermeknek a kényelmetlenségeit, aki téveszthetetlenül a lelki értékek gyűjtéséről és az anyagi értékek megosztásáról beszélt, fordítva soha!

Január 11. — Évközi 1. vasárnap — Jn 2,1–11 — Isten Országá: lakodalom

A kánai esküvőn díszvendéggé lenni vajon az örömhír-hirdetés tapasztalatlan kezdeti szakaszát jelentené, vagy egyenesen annak fatális tévedése volna? Egyik sem tűnik meggyőzőnek. Nyoma sincs visszakozásnak Jézus magatartásában a későbbiek során, sőt elég gyakran találjuk őt ennél botrányosabb asztalok mellett, elég csak egy egy farizeusi vacsorára gondolnunk. Alig néhány nappal a 40 napos küldetés-felkészítő böjtölés után aligha sodródott véletlenül a mennyegzőre.

Igenis része akart lenni a valós emberi életnek. Jézus az első perctől tisztában volt azzal, hogy az emberi életet nem szabad és nem lehet következmények nélkül kettészakítani szenteltvízesre és szenteltvíz nélkülire, még akkor sem, ha látszólag Isten érdekében történne is ez. A tanítványoknak nem elég a bibliaórákon, zsinagógákban vagy templomokban szent liturgiák közepette együtt lenni az emberekkel, hanem

vállalniuk kell az egész életet úgy, ahogy ma van, hogy holnap más lehessen. Vajon miért csinálta Jézus ezt a nagy felhajtást? Talán bizony, hogy kifejezze Isten leereszkedő, kegyes voltát? Gondolom, azért tette Jézus, amit tett, hogy tanítványai megértésük: Isten Országá olyan boldogságot, örömet jelent, mint egy végtelenített lakodalom, mint amit a férj érez és a feleség, aki megtalálta azt, akit a szíve-lelke keresett.

Vannak persze, akik azt gondolják: Jézus titkos szándéka az volt, hogy minket embereket rávezessen a közvetítes beavatkozás hangulatára. Íme, mondják, az eklatáns példa arra, hogy Mária közreműködése által mennyire leegyszerűsítendő Isten dolgát. Ha kell, Isten és Jézus szándéka ellenére az fog történni, amit mi Márián, a szenteken, angyalokon keresztül isteni akarattá imádkozunk. Isten manipulálása imádságunk, kívánságunk szerint — ez a mi

Január 18. — Évközi 2. vasárnap — Lk 4,14–20 — Isten Országá: Jézus követése

Íme, Jézus a názáreti zsinagógái üzenetben összefoglalja saját küldetését. Minden bizonnyal nem a 40 napos pusztai böjtölése tette híressé a környéken, nem is további éhségsztrájkot vártak tőle a helybeliek. Első missziós útja összesítése a nagyon ismert izaiási szöveg. Ezzel akarja egyértelművé tenni, hogy Isten szándéka mennyire nem változott az évszázadok és évezredek során.

Micsoda csalódás volt ez a názáretiek számára. Micsoda lelkesedés tört volna ki belőlük, ha az általunk annyira ismert klasszikus felkiáltással indított volna: Fegyvert, vitézt éneklek, s a választott nép hatalmát a rómaiak és minden nép felett! Micsoda balfogás volt Jézus részéről egy ekkora lehetőség elmulasztása.

Még szerencse, hogy a követői által gyártott egyház felismerte ezt a tévedést, és ha már az első három század el is sülyedt ebben a fiaskóban, de hála Nagy Konstantinnak és az utána következőknek, meg az egyház bölcs, felelős vezetőinek, sínre tették végre Jézus ügyét.

Január 25. — Évközi 3. vasárnap — Lk 4,21–30 — Isten Országá rajtunk fordul!

A zsinagógái történések tipikus példája annak, hogy amíg Isten Országá csupán magasztos ígéket jelent, vevők vagyunk rá és boldogan, szájatva hallgatjuk a csodálatos szónoklatot, egyedülálló meglátásokat. Akár a föld túlsó végéről, Dél királynőjével vagy Salamonnal is elmegyünk hallgatni az ígét. Ha kell, hetes lelkigyakorlatot is tartunk, vasárnaponként elmegyünk az újszövetségi zsinagógába, hogy meghallgassuk a hallgatnivalót, megtekintsük a néznivalót. De amikor kiderül, hogy az Isten Országá nem Isten által fog beteljesedni, hanem általunk, akkor vége a béketúrásunknak. Szeretnénk Isten igazolatni az ígéreteinek nélkülünk, esetleg ellenünkre történő beteljesítései által, mert különben megnézheti magát.

Isten Országának legnagyobb botránya, hogy Isten helyettünk — ellenünk-

munkánk, és ez nem is kevés. Számunkra ez az elgondolás nagyon tetszetős, különösen akkor, ha bejönnek a dolgok. Ha aztán mégsem, akkor szégyellje magát az Isten, vagy Jézus, hogy még ennyire sem méltatja az anyját.

Tegyünk fel magunknak egy nagyon fontos kérdést: Mi dolgunk lehet nekünk valójában a szentekkel, Máriával vagy az angyalokkal? Csak egyetlen egy lehet! Változtatni, de nem az Isten akarattát, hanem a magunkét. Egyeztetni

Igaz, hogy ennek ára volt, de mi az az elért eredményekhez képest! Az is igaz, hogy leszoktunk arról, hogy az Úr lelkét keresgéljük, de megmentettük az emberek lelkét, igaz, hogy szándékuk és igazi akaratuk ellenére, de ez elhanyagolható. Leszoktunk arról, hogy szavak és prédikációk nélkül segítséget vigyünk a szegényeknek, meggyógyítsuk a megtört szíveket, hogy a rabok szabaddalásával bajlódjunk, de hát volt elég bajunk, amíg ezt a gyönyörű egyházi intézményt kiagtaltuk és megszültük. Az Úr kegyelmének esztendeje helyett évezredekön keresztül bosszújának napját lihegtük az elvetemült gonosz pogány kultúrák sárbatiprásán, keresztes hadjáratokon, inkvizíciókon és kiközösítésekön keresztül. Az egyház kiemelkedett erről az elmaradott izaiási szintől, amely túlságosan egyszerű, túlságosan átlátható, túlságosan emberi volt. Új szövetséget kötött a műstennel, hogy elég dicsőséges, elég fenséges legyen végre az Isten ügye.

re — semmit sem hajlandó csinálni, még egyetlen boldogító putrit sem, nem hogy országot. Hasonló botrány, hogy a csak velünk, csak általunk és csak értünk épülő istenország számára nemcsak mi vagyunk a szükségesek, hanem azok az embertársaink is, akik közül nem egy van, aki csak ácssegéd, mint a názáreti, vagy még annyit sem tud, vagy ér, legalábbis szerintünk. Botrány, hogy akárki fia-borja jogosan kéri számon tőlünk az evangéliumot, cselekedeteinket, szokásainkat, szeretetünk mértékét. Holmi Luther vagy Kálvin, vagy akár Loisy engedélyünk és beleegyezésünk nélkül többre viheti az isteni életben, mint mi magunk, hogy bár mikor leránthatja rólunk a leplet, amivel takargatni igyekszünk ürességünket, lelki lepránkat, és hogy még a gyónás automatizmusa sem építhet bennünk országot.

utunkat azokéval, akik reményünk szerint már megtalálták az út végén Istent. Számon kérni önmagunkon Isten tervét, számonkérni a hétköznapi ünnepeinken az Isten örömet. Magunkat kell átszabni Isten szerint és sohasem fordítva. Istent nem kell felemelni a mi szükségaink ismeretének szintjére, hiszen velünk él vagy hal, szenved vagy örül: magunkat kell odaemelni, ahol Isten minden mindenben.

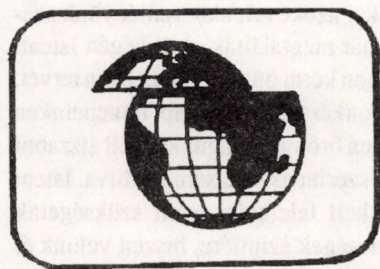
Pedig Isten Országát nem a fellegekben, nem az eljövendőben kell várni, hanem tudomásul kell venni, hogy Isten vagy általunk jelen van a világban, vagy a világ velünk együtt mindörökké elveszíti azt, aki értelmet ad neki, Istent magát!

Ne akarjunk mást, újabbat kitalálni az izaiási-jézusi életprogram helyébe, mert nincsen más Jézus, csak a názáreti.

Az ilyen, kritikát el nem viselő, tévedhetetlenségében megfeneklett tudat szülte az egyház életében a szakadásokat. Ez a gőg és irigység pusztított el sokszor gyökerében igazi jézusi értékeket az első századoktól egészen napjainkig.

Van-e bátorságom tükörbe nézni, amikor a jézusi szó telibe talál, akárki legyen is annak megszólaltatója? Elhiszem-e, hogy Jézus éppen eleget tudott a profitorientált gazdasági berendezkedésről, amikor megmondta, hogy hogyan kell az Isten Országát felépíteni? Lelkesít-e, hogy Isten Országá általam, csak általam, és csak általunk teljesedhet be? Érzem-e, micsoda vakmerő bizalom van Istenben irántam, irántunk? Megszolgálom-e bizalmát? Veszem-e olyan komolyan Isten Országá építését, amilyen komolyan vesz engem Isten minden hibám ellenére?

Volt egyszer egy villamos

A villamosközlekedés a század első felében az amerikai nagyvárosokban is sokkal jobb volt, mint ma. A következő történet talán nem is olyan távoli világban játszódik. Arról szól, hogy Amerika nagyvárosaiban hogyan tépték fel a villamossíneket azért, hogy utat biztosítsanak a gépjárműveknek. Az Egyesült Államokban autó nélkül nem lehet meglenni. A tömegközlekedés a legtöbb nagyvárosban elképesztően rossz. Ha például Los Angelesben valaki olyan szegény vagy beteg, hogy nem járhat saját autóval, fél órát kell várnia az amúgy gyönyörű buszokra. Az autók nemcsak a levegőt szennyezik, de már évtizedekkel ezelőtt kiderült, hogy a városokban nem is olyan gyorsak. Ma a kocsik modernebbek, megépült sok ezer mérföldnyi városi autópálya, de a helyzet nem javult. Hogy jutott ide Amerika? Miért ment tönkre a tömegközlekedés?

A történet főszereplője a világ legnagyobb vállalata, a General Motors. A cég évente 125 md \$ forgalmat bonyolít le 104 országban. Ha éves bevételét összehasonlítjuk az egyes országokéval, azt kapjuk, hogy a GM a Föld hatodik leggazdagabb országa.

A század első felében a városi tömegközlekedés Amerikában is a villamosforgalmat jelentette. A nagyvárosok sugárútjain a villamosok néhány percenként követték egymást. Az utcák közepét a villamosok uralták, az autók csak az út széle maradt. Ám ez nem okozott fennakadást, hiszen 1922-ben még csak minden tizedik amerikainak volt autója. Rajtuk kívül a nagyvárosokban mindenki villamosozott.

Ebben az időben Alfred P. Sloan, a GM elnöke azt mondta: „Ha ügyesek vagyunk, 90%-kal növelhetjük az autósok számát. Kiiktatjuk a többi közlekedési lehetőséget és óriási piaca lesz autóinknak.” Meg kellett hogy szabaduljanak a villamosoktól, mert az autóknak kellett a hely. Sloan az ország

összes nagyvárosát motorizálni akarta. Első lépésként a villamosokat kellett eltüntetniük, amit buszok bevetésével oldottak meg. A végcél persze az volt, hogy a buszokat a GM-autók kövessék.

Az első fontos lépés a legnagyobb buszvállalat (Omnibus) és a legnagyobb buszgyártó cég (Yellow Coach) birtoklása volt. Mikor ez megvolt, Manhattanben akcióba léptek. Részesedést szereztek a New York-i villamos vállalatnál, majd 1926 és 36 között felszámolták a villamoshálózatot. A New York-i siker után a GM reklámhadjáratot indított: „Korszerű közlekedést a városoknak, kövessék New York példáját.” A GM rejtett irányításával városról városra Yellow Coach buszokat állítottak a villamosok helyébe. 1936-ban aztán alakult egy cég, amely hamarosan uralta az amerikai városi közlekedést. A National City Lines (NCL) látszólag önálló cég volt, valójában egyértelműen a GM-től függött.

A háború után rohamosan nőtt a fizetőképes kereslet és a vásárlókedv. Államilag támogatták a belvárosokból az elővárosok felé meginduló kiáramlást, és természetesen minden újonnan felépített családi házhoz szükség volt egy vadonatúj autóra. Azonban a belvárosokban még mindig sokfelé ott voltak a villamosok.

A háború alatt az NCL erőfeszítései ellenére a villamosok kihasználtsága jobb volt, mint bármikor, de a sínek és a villamoskocsik elhasználódtak. Választani kellett: felújítani a hálózatot vagy elősegíteni a pusztulását. Az autógyárosok a második lehetőség megvalósulásán dolgoztak. Például Los Angelesben két közlekedési vállalat is működött. Több ezer mérföldnyi villamosvágány kötötte össze a hegyek lábát, a tengerpartot és a külvárosokat a központtal, de a villamosok sorsáról már döntöttek. Jim Holzer, Los Angeles: „A szolgáltatást nem szüntették meg, csak rontották a minőségét. A követési távolságot 10 percről 12-re, 12-ről 15-re, 15-ről 30-ra növelték, ezáltal a szol-

gálatás veszített vonzerejéből. Így aztán kevesebb lett az utas, és egyszer csak azt mondták: Mi szükség van villamosokra?” Philadelphia volt az utolsó a nagyvárosok sorában. Az NCL programjának sokáig ellenállt. Joe Alfonsi, Philadelphia: „Philadelphióban majdnem minden nagyobb utcában villamos járt. Szépen jártak föl-le. Minden észak-déli irányú utcában voltak sínek és a kelet-nyugati irányúak több mint 50 %-ában, aztán bejöttek a buszok, és a villamosoknak vége lett. Amint egy buszjárat megindult, a villamosvonalat megszüntették.”

Hogyan befolyásolta a GM a washingtoni autópálya-érdekcsoportot? Befolyásolta, ez nem is jó szó, a GM hozta össze őket. 1932 júliusában Sloan alapította meg az autópályahasználók szervezetét. Ő gyűjtötte össze az olajtársaságokat, az autógumi-gyártókat, mindazokat, akiknek érdeke volt a gépjárműforgalom növekedése, ez volt az autópálya-érdekcsoport kiindulópontja. A GM-nek az volt az elképzelése, hogy nemcsak a városok között, de a városokban is autópályákat kell építeni. Emberei segítségével az autópálya-érdekcsoport a legerősebb összefogás volt Amerikában. A polgárok meggyőzésére is odafigyeltek. Részlet egy lakossági meghallgatásból: „Negyedik osztályosokat tanítok az új iskolában. Nem gondoltam volna, hogy hozzá fogok szólni, de most, hogy hallottam, egyesek hogyan érvelnek az új autópálya ellen, egy valamit szeretnék elmondani. Egész nap gyerekekkel dolgozom, és ők az önök gyerekei, ők fognak jobb országban élni, ha ezek az utak megépülnek. Nem látják be, hogy ezek az utak teljesen új életmódot hoznak a gyerekeknek?”

1956-ban évekig tartó reklámfilmhadjárat, kongresszusi előszobázás és politikai befolyásolás után a Kongresszus megszavazta a világtörténelem egyik legnagyobb beruházását, az amerikai autópálya-programot, és az autók nem álltak meg a városok határában, már semmi nem akadályozta térhódításukat.

Lejegyezte: Décsi Péter

Forrás: Duna Televízió, Talpalatnyi Zöld

Öreg

Csak ül.
Lelkébe mélyed.
Hallgatja a
magányán át lépőket.

Környezetvédelmi hírek

Aranymámor az esőerdőben

A turizmus állami reklámjai szerint Costa Rica csupa természeti parkból áll. Évente 700 000 ember tölti itt szabadságát, és kereken 700 millió dollárt költ el.

A természeti szépségeket azonban veszély fenyegeti. Bányászati konszernnek lepték el az országot: az esőerdők alatti arany érdeklí őket. Letarolják az erdőket, és óriási kutatókrátereket vájnak a meztelen talajba. A nyersaranyat ciánkálival tisztítják, ami pusztító hatással van a talajvízre.

A természetvédők mindezt a kormányt teszik felelőssé, mert az 63 feltárási engedélyt adott ki az elmúlt

években, s az alacsony bérékkel és adókkal, valamint a laza környezetvédelmi törvényekkel valóssággal csábítja az országba a külföldi befektetőket. A miniszterelnöknek szeméretetik, hogy struktúraalkalmazkodási politikájával az

ország természeti kincseinek kiürítése jár együtt; az ércbányákból kitermelt nyereségnek ugyanis csak csekély része folyik vissza adók formájában az államkincstárba. A kanadai Placer Dome bányászati társaság például saját bevallása szerint évente 90 millió dollárt vár feltárási jogainak érvényesítésétől, s ebből mindössze 7,2 milliót fizet ki Costa Ricának.

Környezetvédők megakadályozzák génmanipulált kukorica vetését

A kísérleti földek három hónapos megszállásával immár a harmadik egymást követő évben hiúsították meg környezetvédők a dél-badeni Buggingenben, hogy a holland vetőmaggyártó cég, a Venderhave elvesse azt a génmanipulált kukoricát, amely rezisztens a Glufosinat nevű gyomirtóval szemben. (1996-ban bevetették ugyan a földet, de röviddel utána ismeretlenek elpusztították a vetést.) A baj elburjánzását elkerülendő, a vállalkozó lemondott arról, hogy rendőri védelem mellett hajtsa végre a vetést.

Német-cseh környezetvédelmi projekt Észak-Csehországban

Németország és a Cseh Köztársaság közösen lép föl a környezetbarát fűtés- és áramellátás érdekében: az északnyugat csehországi Egerben (Cheb) az elavult széntüzelésű berendezéseket gázzal állítják át, minek következtében a kéndioxid kibocsátást 2400 tonnával csökkentik évente, a nitrogénoxidét 83 tonnával, a port kereken 150 tonnával, az üvegházgázokat pedig az 1990-es mértékhez képest 2000-ig 15%-kal. A projekt költségei feltehetően 17,5 millió márkára rúgnak, ebből 4,5 milliót ad Németország. Ezenkívül a két ország környezetvédelmi minisztériuma megegyezett abban, hogy kicserélik az Érchegeység térségének légszennyezési adatait.

Csehország: környezetvédők tiltakoztak az atomerőmű ellen

Egész Európából gyűlt össze több mint 500 környezetvédő a csehországi Temelinben, hogy plakátokkal, szavalókórusokkal és éles hangú sípokkal tiltakozzék az atomerőmű továbbépítése ellen. A rendőrség megakadályozta, hogy a tüntetők eljussanak az erőműhöz.

A 2000 megawattosnak szánt erőművet négy orosz reaktorral tervezték még a kommunista rendszerben, 1980-ban, de a kivitelezés mindig csúszott. Most egy amerikai cég, a Westinghouse lesz a kivitelező, és 1999-re szeretnék legalább két reaktorral megindítani az áramtermelést. A „Duha” (Szivárvány) nevű cseh környezetvédelmi mozgalom azonban kétségbe vonja, hogy az elavult orosz technikát biztonságossá lehet tenni a nyugati Know-How-val.

Greenpeace: a Le Hague előtti víz radioaktív

A normandiai Le Hague térségében (ahol atomhulladék-újrafeldolgozás folyik) a tengervíz radioaktív szennyezetté válik. A Greenpeace által vett minták radioaktivitása 175 millió Becquerel literenkint. Ha egy fürdőző egyetlen kortyot lenyel, akkor máris eléri a német szabványok szerinti egész éves sugármentességet. A leukémiás gyerekek és fiatalok aránya bizonyíthatóan háromszor nagyobb Le Hague környékén, mint az országos átlag. A német környezetvédők szervezete felszólította a szövetségi kormányt, hogy szálljon szembe a német atomhulladékok Le Hague-beli újrafeldolgozásával.

Ugyanakkor a francia környezetvédelmi miniszter-asszony, Dominique Voynet korlátozta az atomhulladékfeldolgozó mű megközelítési lehetőségét, és július 10-én azonnali hatállyal megtiltotta, hogy a halász- és kirándulóhajók az üzem körüli veszélyes vizekre hajtsanak.

Plutónium a világűrben?

Állítólag pontosan 32 kg plutóniumot akarnak fellőni a világűrbe október 6-án az amerikai Cassini és az európai Huygens űrszonda segítségével. Ez lenne a legnagyobb radioaktív anyagmennyiség, amelyet valaha is felhasználtak az űrkutatásban. A hétéves űrrepülés célja a Szaturnusz gyűrűsbolygó, melyet egy olyan hold övez, amelynek nitrogénatmoszférája valószínűleg hasonlít a Föld ósatmoszférájához. A plutónium a Cassini anyaszonda három generátorában található, és nem a meghajtást, hanem a kutatóeszközök energiaellátását szolgálja.

A tervezett űrprogram ellen német és amerikai béke-mozgalmi emberek, ill. kritikus tudósok egyaránt tiltakoztak kétnapos darmstadti konferenciájukon, mondván, a balesetveszélyért nem lehet vállalni a felelősséget.

A legnagyobb katasztrófa 1999-ben fenyeget, amikor is az űrszondák csak 500 kilométer magasságban, mintegy 68 000 kilométeres óránkénti sebességgel száguldanak majd a Föld közelében. A rakétameghajtás legkisebb hibája esetén is meteorként éghetnek el, s így a nagy mértékben rákkeltő plutónium a Föld egész légkörében széteszlana s az egész emberiség számára veszélyessé válnék. A NASA mindössze 2300 ember egész-

Játék

*Emlékszem, hunyt szemmel,
Kislányként sokszor játszottam így:
Képzelttem, királylány vagyok.
A szép, okos, legkisebb,
Kire rátalál szerelme.*

*Most újra játszom. Hunyt szemmel,
Képzetelemben kislány vagyok,
Bújócskázom veled.
Megtaláltál, rég tudom,
Mégis hunyva a szemem.*

ségkárosodásával számol erre az esetre, kritikus tudósok azonban akár 40 millió rákos halálozást is lehetségesnek tartanak az esetleges radioaktív lecsapódás következtében. Ezért azt javasolják, hogy legalább halasszák el a program indítását 2001-re, amikor a bolygók másfajta együttállása miatt a szondák olyan pályán haladnának, hogy az kizárná ismételt földközeli repülésüket és ezzel a legnagyobb balesetveszélyt.

A program vezetője viszont Clinton elnökhöz akar fordulni az eredeti időpont engedélyezéséért, ezért világméretű levelezőlap-akció indult Clinton felé, hogy ne adja hozzájárulását az indításhoz, ill. amerikai békecsoporthoz nagy tüntetést és civil engedetlenségi akciókat terveznek Cape Canaveralben az indítás eredeti időpontjára.

Az atom ellenzői médiasztrókká válnak

Az atomerő németországi ellenzői fontos győzelmet vívtak ki az utóbbi két évben: médiasztrókká léptek elő. A CDU-hoz közeli Konrad Adenauer Alapítvány tanulmánya szerint, melyet az 1995-ös, 96-os és 97-es Castor-szállítmányokkal kapcsolatosan készítették 8 TV-állomás hírműsorait figyelve, „most a nyilatkozatok csaknem 40 %-a a tüntetőktől származik, míg 1995-ben ez az arány csak 29 százalék volt”. Ez a növekedés nemcsak a nyilatkozatok számára, hanem hosszúságukra és a bennük közölt kijelentések bőségére is vonatkozik. A komoly — és az agilis tüntetőkhöz képest unalmas — beszélgetőpartnerek (politikusok, környezetvédő szervezetek képviselői, szakszervezetiek, az atomerőművek üzemeltetői) fokozatosan peremre szorultak. Ráadásul a mérlegelő vagy éppen kritikus megjegyzések is inkább kivételt jelentettek, főként mivel az újságírókat is rendszerint a tüntetők iránti megértés határozta meg.

A Konrad Adenauer Alapítvány tudósai arra a következtetésre jutottak, hogy a médiumok társadalmi nagyseményként kezelték az atomellenes tüntetéseket, és ezáltal mintegy szponzorálták azokat.

Átaludtuk az ökológiai átalakítás lehetőségét

Erhard Eppler, az NSZK korábbi fejlesztési minisztere kifogásolta az elmúlt 20 év környezeti és fejlesztési politikáját. Szerinte átaludtuk az ökológiai átalakítás legkedvezőbb idejét, s az ipari országok elmulasztották, hogy a jövőképes gazdálkodás mintaképét fejlessék ki, amelyhez a fejlődő országok is igazodhattak volna. A piacok globalizálódása ehelyett olyan politikát mozdított

elő, amely inkább akadálynak tekinti az ökológiát. Jelenleg nem a piacgazdaság ökológiai kereteinek megteremtése áll a középpontban, hanem szociális kereteinek szétbontása.

Naponta 1000 gyerek hal meg AIDS-ben

Az UNICEF adatai szerint csupán az elmúlt évben 400 000 15 év alatti gyermek fertőződött meg HI-vírussal, kétharmaduk Afrikában, a Szaharától délre. A vírus 90 %-ban a terhesség és a szülés idején, ill. az anyatej révén kerül át a csecsemőkre.

Az AIDS-árvák száma is egyre nő. Ugandában például hetente mintegy 1000 gyerek veszíti el valamelyik szülőjét az AIDS miatt.

A HIV-fertőzöttek 90 %-a a fejlődő országokban él, de az évente a betegség elleni kampányra fordított 18 milliárd dollárnak csak 8 %-a esik rájuk. A meglévő gyógyszerek gyakorlatilag elérhetetlenek számukra.

Az UNICEF több eszközt követel a felvilágosító kampányok számára is, hiszen például Thaiföldön az intenzív országos felvilágosítás következtében 1990 és 1994 között felére csökkent az új fertőzések száma.

„Az ember klónozása megengedhetetlen”

Genetikailag tökéletesen azonos emberek mesterséges előállítása, a klónozás összeegyeztethetetlen a német érték- és jogrenddel: erre az eredményre jutott egy héttagú tudóscsoport, a szövetségi kancellár mellett működő Technológiai és Innovációs Tanács tagjai.

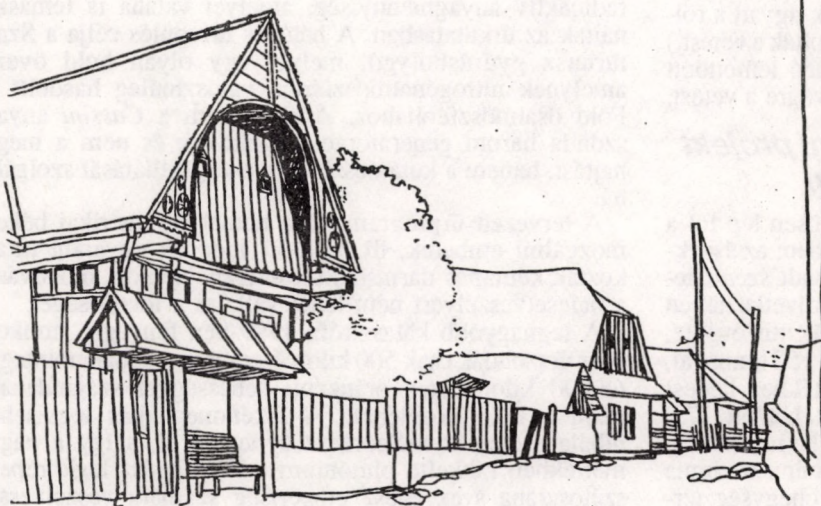
E tudósok elsősorban etikai megfontolásokból jutottak erre az eredményre. Etikai szempontból azért nem vállalható a klónozás felelőssége, mert ez embereknek egy bizonyos célra történő megtervezését és előállítását jelentené, s így egyesek arra merészelnének, hogy egy még megteremtendő ember céljáról döntsenek. Márpedig szerintük az ember méltósága és a személy integritása abból adódik, hogy személyi kibontakozása során elvileg szabad, és ennél fogva célja sincs előre meghatározva.

A tudósok szakvéleményét ismertető kutatási miniszter újságírókkal közölte, hogy biztos abban: Németország nem fog olyan ENSZ-nyilatkozatot aláírni, amely nem helyezi egyértelműen törvényen kívülre az ember klónozását.

Jacques Chirac francia államelnök szintén síkra száll amellett, hogy világszerte helyezték törvényen kívülre az emberek klónozását.

„Az eddigi legnagyobb kísértés...”

A kopt ortodox pátriárka, III. Senuda élesen elítélte az élőlények klónozását. A nyolcmillió egyiptomi kophoz írt körlevelében kijelentette: „Az ellenőrzött alkalmazás minden pozitív lehetősége ellenére ez a technika az ember eddigi legnagyobb kísértése arra, hogy magáévá tegye Isten egyedüli teremtői szerepét. Ha arra merészkedünk, hogy önkényesen embert »teremtsünk«, akkor ez az isteni teremtőerő ördögi majmolása. A keresztény ember nem lehet ellensége a tudománynak, amelynek forrása az emberi értelem, ami szintén Isten adománya. De az értelmet és a tudományt nem szabad Isten ellen bevetni. A külső atomkatasztrófa nagy veszélye mellé most odakerült az emberiség belülről, genetikai gyökerei felől történő megsemmisítésének lehetősége.”

A Thuringiai Szinódus határozata a klónozásról és a géntechnikáról

A legnagyobb aggodalomtól indítva, a Szinódus azzal fordult a törvényhozókhöz, hogy korlátozások nélkül tiltásuk meg az emberi örökítőanyag klónozását. Az érinteteket pedig arra kéri, hogy ne vegyenek részt a megfelelő kutatásban, s ha lehet, hassanak ellene folytatásának.

A Határozatot 7 pontban alapozták meg:

1. Az ember maradandóan bűnös voltáról szóló keresztény tanítás nemcsak az egyénekre, hanem a társadalmakra és az emberiség egészére is vonatkozik. Ezért a tudomány, ill. a technikai lehetőségek azon fejleményei, amelyek feltételezik az emberi biztonsági intézkedések abszolút megbízhatóságát, ellentmondanak a kiirthatatlan bűnről szóló keresztény tanításnak. Ebben az értelemben sosem lehetséges az olyan technikák korlátlan „uralása”, mint amilyen a géntechnológia.

2. Márpedig ez a korlátlan „uralás” a géntechnikát illetően elengedhetetlen annyiban, hogy kiszámíthatatlan, milyen „karriert” csinálnak majd a géntechnikailag manipulált mikroorganizmusok a szabad természetben, s ennél fogva hogyan hatnak majd a Föld komplex biológiai egyensúlyára. Felelőtlen dolog a következményeknek akár csak megközelítően is „megbízható” fölbecsülése.

3. Géntechnikai laboratóriumokban bekövetkezett „balesetekről” semmit nem tudunk. (Eltitkolják őket, ahogyan az atomtechnikából ez ismerős?) Egyelőre beláthatatlan, miben állhatna egy ilyen baleset. Föl kell emelnünk a hangunkat, mielőtt ilyesmi bekövetkeznék.

4. Tartani kell attól a kézenfekvő lehetőségtől, hogy a géntechnológiát új fegyverek kifejlesztésének eszközüvé teszik. A gazdasági-kereskedelmi érdekek amúgy is hatalmukba kerítették már az egész területet.

5. Egészen új szinten — és a korábbiaknál összehasonlíthatatlanul veszélyesebben — válik világossá az embernek, ill. az elvadult tudománynak az a kísérlete, hogy a Teremtő helyébe lépjen.

6. Elmúlt az ideje a rossz értelemben kiegyensúlyozott nyilatkozatoknak.

7. Meglehet, a keresztény egyházakból kiinduló effajta elvárás hiábavaló. Am „a Siker nem tartozik Isten nevei közé” (Martin Buber). A sikerre irányulás nem mértékadó nézőpont.

Génmanipulált cukorrépa engedélyezése

A Monsanto nevű amerikai vegyi konzern engedélyt kapott a német hatóságoktól, hogy nyolc németországi helyszínen megkezdje vitatott szabadteri kísérleteit génmanipulált cukorrépájával.

A három évre korlátozott teszttel a Monsanto azt akarja elérni, hogy totális növényölőszert, a „Roundup”-ot — a világszerte leginkább vásárolt gyomirtót — a cukorrépa termesztésben is lehessen alkalmazni. Ennek érdekében a cukorrépa örökítőanyagába becsempészték egy parányi élőlény örökítő információját, amely lehetővé teszi, hogy a „Roundup”-pal történt permetezést a cukorrépa túlélje, miközben körülötte minden zöld kipusztul.

A környezetvédők attól tartanak, hogy a „Roundup”-pal

kezelt földek szélsőséges monokultúrákká válnak, és a már amúgy is megtizedelt kísérőflóra teljesen kipusztul.

A berlini hatóságok kereken 15 000 tiltakozó aláírást kaptak egész Németországból, ennek ellenére mégis kiadták az engedélyt. A konzern most az európai piacokra szánt génmanipulált kukoricán és repcén is dolgozik.

„Teremtés” fakultás

Az Egyesült Államok legrégebbi katolikus főiskoláján, az Indiana állambeli Saint-Mary-of-the-Woods-College-on új fakultást nyitottak „a Föld megértése” névvel. Az „Ökológiai Igazságosság Központjával” összefogva lehetővé akarják tenni, hogy itt is meg lehessen szerezni a magiszteri fokozatot. Az új program igazgatója, Mary Lou Dolan szerzetesnő így nyilatkozott: „Álmom az, hogy az egész világról összehozzam azokat az embereket, akik aggódnak a teremtés jövőjéért.”

Kétség esetén a természet javára

A németországi Neue Richtervereinigung (NRV, a.m. Új Bíróegyesület) nem riad vissza egy új fogalomtól, (az ökológiai katasztrófa utaló) „ökosztrófától”. „Az ökosztrófa előszobájában vagyunk”, állapította meg Peter Vonnahme bírósági elnök az NRV eljárásának nevében, majd megkérdezte a Heidelbergbe összegyűlt mintegy 200 bírót és államügyészt: „Vajon felelős-e ezért az igazságügy? Ismét aludt-e a harmadik hatalmi ág?” A kérdésre igennel válaszolt, majd hangot adott annak a tézisének, hogy „az igazságügy abban a helyzetben van, hogy ismét, és talán utoljára csődöt mondjon”.

Az Egyesület mottója: „Kétség esetén a természet javára kell döntenünk.” Az NRV ezzel új jogi alaptételt fogalmazott meg. Mert nem csupán a közeledő ökosztrófa, hanem a német alkotmány is (20a cikkely) arra készíti a jogászokat, hogy panaszt emeljenek „az élet természetes alapjainak védelme” érdekében.

A „taláros polgárok” ezért a jogrendnek az ökológiai kritériumok szerinti átalakítását követelik, miközben azt kell látniuk, hogy a jog egyre kevésbé van abban a helyzetben, hogy megóvja a természetet, az egészséget és az életet.

Hogy ne így legyen, az NRV nézete szerint az igazságügynek ki kell használnia játékerét a joggyakorlatban, mégpedig „kétség esetén a természet javára” döntve.

Sóbálvány

*Körülöttem mindenki felnőtt.
Megtanulták, tudják a világot.
Rajtam az idő túlhaladt.*

A Transzrapid megháromszorozza a közlekedés energiafelhasználását

A Transzrapid mágneses függővasút egy tanulmány szerint megháromszorozná a Berlin és Hamburg közötti közlekedés energiafelhasználását. Ezért a 450 kilométeres óránkénti sebesség és a két nagyváros között megnövekedő forgalom lenne felelős. A mágneses siklás üzemeltetése rádásul évente 600 000 tonna üvegházhatást növelő széndioxidot bocsátana ki.

A Transzrapid ellen 1991 óta léteznek tiltakozások, több mint 100 polgári kezdeményezés jött létre, s eddig 18 500 aláírást gyűjtöttek.

Fordította: Gergely G. András

Forrás: Junge Kirche, 1997. május és július–augusztus; Bocs Fordítószolgálat

Környezetvédelmi rovatunk megjelenését a 2. félévben a Központi Környezetvédelmi Alap támogatta közéleti keretéből.

TARTALOM

Karácsonyi mesejáték

A mumik fenyője 2-4

Erőszakmentesség

Josef Blank: Erőszakmentesség – háború – katonai szolgálat (III.) . . . 5-7

Tanulmány

Heinz H. Hausner: A fundamentalizmusról 11-13

Interjú

„Bátorítom embertársaimat” (Interjú Dr. Berényi Ritával) 14-15

Aktuális

Róma fölmentette Bulányi Györgyöt 16

Gyerekeknek Moha-mese

Öröm 17-18

Novellák

Farkas István: Újév 19-21

Garay Zsófia: Az élet iskolája 21-22

Elmélkedések

Merza József: Gondolatok a könyvtárban 8-10

Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 23-27

Környezetvédelem

Décsi Péter: Volt egyszer egy villamos 28

Környezetvédelmi hírek 29-31

E számunkat *Sejfried Hedvig* grafikái díszítik,
a közölt versek *Berényi Rita* alkotásai

Sümeg

Ebéd előtt, amikor az ágyneműs ládára ülök, hogy anyósomat figyelmesen hallgassam, a szűnyogháló zöld rácsozatán keresztül egyszer csak felszikkaszt a szomszéd lenti kertjében az őszibarackfák vékony ágaira fagyott ónos eső, ezernyi apró gyémánt ékszernél is szebben csillog a fény.

Halkan reccsenő apró neszek, amint a hóra lépek, és kéken tárul a zizegő nyírfalevél fölött az ég. Fanyar illatú sárga rakásban áll az akác meg a tölggy, negyedbe hasítva egymásba kapaszkodnak a fészker alatt. Lassan elhúzom a zöld asztallapból készült támfalat, előveszem a fűzfakosarat, egyenként kézbe fogom a fűrészelt, hasított törzseket, berakom a kosárba, öt-hat darab fér, kicsi a kosár, a nagyobbik már szétfoszlik, a füle is lifeg, félretolom, és felülről szedem le a hasábokat, föntől a második sor tetejéről, a hullámpala alól, az első sor derékig érő sáncát meghagyom az unokáknak, tanítványoknak, hadd szedjék onnan.

Amint megtelik a kosár, fölemelem, megfordulok, szemembe süt a laposan járó nap sugara a nyírfá kócosra vedlett ágai között, a ház felé indulok, a kutya körülugrál, játszani akar velem, majd ledönt a lábamról, beérek, és a két üveges ajtó közé fölraokom a fát. Ott szárad, amíg az öregek beviszik majd, innét csak pár lépés a kályha.

Óvatosan, lassan lépkedünk a vár alatt a régi római úton, át a nyolcvannégyesen a temető felé, fázósan toporgok a kálvária dombon a kápolna előtt, amíg az élesen tűző napban M. kishúga sírjához ér, kihúzkodjuk a halottak napjától máig fonnyadó őszirózsákat, szúrós fenyőgallyakat tűzünk a helyükre, egy szál sötétvörösén virító ágat is hozzáveszünk Rózsi néni sírjáról (életében is jószívű özvegyasszony volt), s néhány méterrel odébb örömmel látom, Szabó Sándor „kanonok plébános” neve is fölkerült már Szabó-ország síroszlopára, 1885-1986 az évszám, s a lélek nagyszerűségét idézi elém az egyszerű parasztfiúból lett barokk lelkű nagyúr, aki rendületlenül szórta értő és átfogó látását a sümegi népre, pogány görög és latin költőkön kezdve, Augusztinus és Jeromos művein át, Heyerdahl és Konrad Lorenz s a napi hírek és filmek sora mind alkalom volt, hogy láttasson, és vágyat keltsen a szellem napvilága iránt.

Örülök, hogy láthattam még, hogy emlékezhetek rá, magamnak sem kívánok ennél szebb életet s halált. Örömmel és kicsit irigykedve indulunk vissza a hunyorgó napban a vár felé.

B.E.

Kérjük Olvasóinkat, hogy január végéig újítsák meg előfizetésüket az impresszumban foglaltak szerint.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

VIII/6. (46.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlasszám:

10200964-20210809 Magyar Hitelbank Rt.

Budapest V., Szabadság tér 5-6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára

„Érted vagyok” megjelöléssel

támogatást küldhetnek lapunknak.

Az Alapítványnak adott összeg
az adóalpból levonható!

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

A lap az „Ingyen kaptatok, ingyen is adjatok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt. Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a VÁCI OFSZET KFT nyomdaüzemében,
Vácott.

Felelős vezető: Szilva István

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

Editor: GARAY András

Adress: H-2120 Dunakeszi, Berzsényi u. 5/c

The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:

Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I.6.

Előfizetést *belföldi postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1998-ra (postaköltséggel):

Belföldre: . . . . . 600 Ft

szociális előfizetés

a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba . . . . . 600 Ft

egyéb külföldre . . . . . 2400 Ft

Nyugaton: . . . . . 36 DM

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.